

**ІНСТИТУТ ЗАКОНОДАВСТВА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ**

**РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА
(Інформаційно-аналітичний дайджест)**

Випуск 4 (2016)

(жовтень – грудень 2016 р.)

Київ – 2016

УДК 341:061.1ЄС

P45

СЕРІЯ «РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА»

*Серію рекомендовано до друку Вченою радою Інституту законодавства
Верховної Ради України (Протокол № 9 від 26 жовтня 2006 р.)*

Реферативний огляд європейського права : інформаційно-аналітичний
P45 дайджест / Вип. 4 (2016) (жовт. – груд. 2016 р.) – К., 2016. – 138 с.

Серію «Реферативний огляд європейського права» запроваджено в Інституті законодавства Верховної Ради України з метою оперативного системного інформування державних органів, наукових установ та громадськості щодо прийняття європейських законодавчих актів, розвитку європейської правової доктрини та практики Європейського суду з прав людини.

Серію розраховано на народних депутатів України, депутатів місцевих рад, працівників секретаріатів комітетів і фракцій Верховної Ради України, помічників-консультантів народних депутатів України, а також фахівців, які працюють у сфері адаптації національного законодавства до норм європейського права.

УДК 341:061.1ЄС

© Інститут законодавства Верховної Ради України, 2016

РЕЗЮМЕ ВИПУСКУ

У першому розділі реферативного огляду подаються анотації новоухвалених актів Ради Європи. У зазначений період увагу Ради Європи привернули, зокрема, питання зміцнення рівності, інтеграції та соціальної єдності в рамках РЄ через спортивну діяльність, політичні наслідки російської агресії в Україні, окремі аспекти правового захисту при порушеннях прав людини на українських територіях, що не контролюються українськими органами влади, необхідність зміцнення співпраці з Міжнародним кримінальним судом, забезпечення гармонізації захисту неповнолітніх без супроводу в Європі тощо.

Серед нових документів Європейського Союзу, огляду яких присвячено другий розділ, – акти, що стосуються, зокрема скорочення викидів газоподібних і твердих забруднюючих речовин, посилення загальноєвропейського інтегрованого управління зовнішніми кордонами через створення Європейської прикордонної берегової охорони, приєднання ЄС до Паризької угоди стосовно змін клімату, забезпечення правової допомоги для осіб, підозрюваних та обвинувачених у кримінальних провадженнях, а також для осіб, щодо яких виданий європейський ордер на арешт тощо.

Третій розділ збірника присвячено практиці Європейського суду з прав людини за скаргами проти України. Рішення Суду, що увійшли до цього випуску, стосувалися, зокрема, порушення права громадян на справедливий судовий розгляд, заборони катування та права на свободу і особисту недоторканність. Загалом у 2016 році Європейський суд з прав людини ухвалив 39 рішень за скаргами проти України (для порівняння: у 2015 р. – 36 рішень, у 2014 р. – 40, у 2013 р. – 69, у 2012 р. – 71, у 2011 р. – 105, у 2010 р. – 109, у 2009 р. – 126, у 2008 р. – 110, у 2007 р. – 108).

Четвертий розділ огляду містить матеріали стосовно розвитку доктрини європейського права, зокрема, щодо перспектив і завдань для головування Словаччини у Раді ЄС у другому півріччі 2016 р., удосконалення законодавства ЄС у сфері судової співпраці у цивільних справах, розгляду пропозицій Європейської Комісії щодо ухвалення єдиного європейського акту з питань доступності, плану Єврокомісії щодо кардинального перегляду загальноєвропейського законодавства у сфері оподаткування компаній, підписання Рамкової угоди ЄС і США щодо захисту персональних даних, а також чергової доповіді Генерального секретаря РЄ.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ АБРЕВІАТУР ТА ТЕРМІНІВ	10
I. АКТИ РАДИ ЄВРОПИ	12
ДОКУМЕНТИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ АСАМБЛЕЇ.....	12
<i>Резолюція 2130 (2016) від 11 жовтня 2016 року «Уроки «панамських документів» – крок до забезпечення податкової та соціальної справедливості».....</i>	<i>12</i>
<i>Резолюція 2131 (2016) від 12 жовтня 2016 року «Спорт для всіх: шлях до рівності, інтеграції та соціальної єдності»</i>	<i>13</i>
<i>Резолюція 2132 (2016) від 12 жовтня 2016 року «Про політичні наслідки російської агресії в Україні»</i>	<i>15</i>
<i>Резолюція 2133 (2016) від 12 жовтня 2016 року «Про засоби правового захисту при порушеннях прав людини на українських територіях, які не контролюються українськими властями» .</i>	<i>20</i>
<i>Резолюція 2134 (2016) від 12 жовтня 2016 року «Співпраця з Міжнародним кримінальним судом: на шляху до конкретних і широких зобов'язань».....</i>	<i>25</i>
<i>Резолюція 2135 (2016) від 13 жовтня 2016 року «Про калічачі операції на жіночих статевих органах в Європі»</i>	<i>27</i>
<i>Резолюція 2136 (2016) від 13 жовтня 2016 року «Про гармонізацію захисту неповнолітніх без супроводу в Європі» .</i>	<i>28</i>
<i>Резолюція 2137 (2016) від 14 жовтня 2016 року «Про вплив демографічних тенденцій в Європі на міграційну політику»....</i>	<i>30</i>
<i>Резолюція 2139 (2016) від 25 листопада 2016 року «Про забезпечення для всіх дітей в Європі доступу до медичної допомоги».....</i>	<i>31</i>
<i>Резолюція 2140 (2016) від 25 листопада 2016 року «Про розвідку та експлуатацію нетрадиційних вуглеводневих ресурсів в Європі»</i>	<i>33</i>
II. ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	35
<i>Регламент (Євросоюз) 2016/1624 Європейського Парламенту та Ради від 14 вересня 2016 року про Європейську прикордонну берегову охорону, а також внесення змін до Регламенту (Євросоюз) 2016/399 Європейського Парламенту та Ради і скасування Регламенту (ЄС) № 863/2007 Європейського</i>	

<i>Парламенту та Ради, Регламенту Ради (ЄС) № 2007/2004 і Рішення Ради 2005/267/ЄС.....</i>	<i>35</i>
<i>Регламент (Євросоюз) 2016/1628 Європейського Парламенту та Ради від 14 вересня 2016 року щодо вимог стосовно обмеження викиду газоподібних і твердих забруднюючих речовин та затвердження типу для двигунів внутрішнього згоряння для самохідної позашляхової техніки, що вносить зміни до Регламентів (Євросоюз) № 1024/201 і (Євросоюз) № 167/2013, а також вносить зміни та скасовує Директиву 97/68/ЄС.....</i>	<i>36</i>
<i>Директива (Євросоюз) 2016/1629 Європейського Парламенту та Ради від 14 вересня 2016 року, що встановлює технічні вимоги для суден, що курсують внутрішніми водними шляхами, а також вносить зміни до Директиви 2009/100/ЄС і скасовує Директиву 2006/87/ЄС.....</i>	<i>38</i>
<i>Регламент Комісії (Євросоюз) 2016/1719 від 26 вересня 2016 року, що запроваджує керівництво стосовно завчасного розподілу пропускної спроможності.....</i>	<i>40</i>
<i>Рішення Ради (Євросоюз) 2016/1841 від 5 жовтня 2016 року про укладення, від імені Європейського Союзу, Паризької угоди, ухваленої згідно з Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату</i>	<i>41</i>
<i>Рішення Ради (Євросоюз) 2016/1873 від 10 жовтня 2016 року про підписання, від імені Європейського Союзу, Угоди про створення Міжнародного фонду ЄС-ЛАК (EU-LAC).....</i>	<i>42</i>
<i>Директива (Євросоюз) 2016/1919 Європейського Парламенту та Ради від 26 жовтня 2016 року про правову допомогу для осіб, підозрюваних та обвинувачених у кримінальних провадженнях, а також для осіб, щодо яких [в одній з держав-членів ЄС] виданий Європейський ордер на арешт.....</i>	<i>43</i>
<i>Рішення Ради (СЗБП) 2016/1061 від 8 листопада 2016 року, що вносить зміни до Рішення 2014/145/СЗБП стосовно обмежуючих заходів щодо дій, які підривають або загрожують територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України.....</i>	<i>45</i>
<i>Рішення Комісії (Євросоюз) 2016/1945 від 14 жовтня 2016 року про еквівалентність категорій посвідчень водія.....</i>	<i>46</i>
<i>Регламент (Євросоюз) 2016/1952 Європейського Парламенту та Ради від 26 жовтня 2016 про європейську статистику цін</i>	

<i>на природний газ і електроенергію та скасування Директиви 2008/92/ЄС</i>	<i>47</i>
<i>Регламент (Євросоюз) 2016/1953 Європейського Парламенту та Ради від 26 жовтня 2016 року про запровадження європейського проїзного документа для повернення громадян третіх країн, які незаконно перебувають на території ЄС, а також скасування Рекомендації Ради від 30 листопада 1994 року</i>	<i>47</i>
<i>Регламент (Євросоюз) 2016/1954 Європейського Парламенту та Ради від 26 жовтня 2016 року, що вносить зміни до Регламенту (ЄС) № 1365/2006 про статистику транспортування товарів внутрішніми водними шляхами стосовно надання делегованих та імплементаційних повноважень Комісії щодо ухвалення певних заходів</i>	<i>49</i>
<i>Директива (Євросоюз) 2016/1919 Європейського Парламенту та Ради від 26 жовтня 2016 року про правову допомогу для підозрюваних та обвинувачених осіб у кримінальних провадженнях та для осіб, щодо яких виданий ордер на арешт в одній з країн ЄС</i>	<i>49</i>
<i>Регламент (Євросоюз) 2016/2031 Європейського Парламенту та Ради від 26 жовтня 2016 року про заходи, спрямовані на захист від шкідників рослин, що вносить зміни до Регламентів (Євросоюз) № 228/2013, (Євросоюз) № 625/2014 і (Євросоюз) № 1143/2014 Європейського Парламенту та Ради та скасовує Директиви Ради 69/464/ЄЕС, 74/647/ЄЕС, 93/85/ЄЕС, 98/57/ЄС, 2000/29/ЄС, 2006/91/ЄС і 2007/33/ЄС</i>	<i>51</i>
<i>Директива (Євросоюз) 2016/2102 Європейського Парламенту та Ради від 26 жовтня 2016 року про доступність веб-сайтів та мобільних додатків органів державної влади.....</i>	<i>52</i>
<i>Рішення Ради (СЗБП) 2016/2001 від 15 листопада 2016 року про внесок Союзу у створення і безпечне управління Банком низькозбагаченого урану (LEU/НЗУ) під контролем Міжнародного агентства з атомної енергії (ІАЕА/МАГАТЕ) в рамках Стратегії ЄС проти розповсюдження зброї масового знищення.....</i>	<i>53</i>
<i>Рекомендація Комісії (Євросоюз) 2016/2123 від 30 листопада 2016 року щодо гармонізації сфери застосування та умов для генеральних ліцензій на передачу для збройних сил і органів</i>	

<i>влади, що є сторонами договору, відповідно до статті 5(2)(а) Директиви 2009/43/ЄС Європейського Парламенту та Ради..</i>	<i>54</i>
<i>Рекомендація Комісії (Євросоюз) 2016/2115 від 1 грудня 2016 року стосовно моніторингу наявності тетрагідроканабінолу (Δ9-tetrahydrocannabinol), його прекурсорів та інших канабіноїдів у харчових продуктах</i>	<i>56</i>
<i>Директива (Євросоюз) 2016/2284 Європейського Парламенту та Ради від 14 грудня 2016 року про скорочення викидів окремих атмосферних забруднюючих речовин на національному рівні, що вносить зміни до Директиви 2003/35/ЄС та скасовує Директиву 2001/81/ЄС.....</i>	<i>58</i>
<i>Регламент (Євросоюз) 2016/2336 Європейського Парламенту та Ради від 14 грудня 2016 року, що встановлює спеціальні умови вилову деяких глибоководних видів риб у північно-східній частині Атлантичного океану та положення щодо риболовецького промислу у внутрішніх водах північно-східної частини Атлантичного океану і скасовує Регламент Ради (ЄС) № 2347/2002.....</i>	<i>59</i>
<i>Директива (Євросоюз) 2016/2341 Європейського Парламенту та Ради від 14 грудня 2016 року щодо діяльності і нагляду за інституціями недержавного пенсійного забезпечення (НПЗ) (оновлена версія).....</i>	<i>60</i>
<i>Рішення Ради (СЗБП) 2016/2382 від 21 грудня 2016 року про створення Європейського коледжу безпеки і оборони (ESDC/ЄКБО) і скасування Рішення 2013/189/СЗБП</i>	<i>61</i>
III. ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА СКАРГАМИ ПРОТИ УКРАЇНИ	63
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «КРІВОШЕЙ проти України» від 23 червня 2016 року (Остаточне рішення від 23 вересня 2016 року, заява № 7433/05)</i>	<i>63</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «КУЛИК проти України» від 23 червня 2016 року (заява № 30760/06) ...</i>	<i>67</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ЗОСИМОВ проти України» від 7 липня 2016 року (заява № 4322/06)</i>	<i>73</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «СВІТЛАНА АТАМАНЮК ТА ІНШІ проти України» від 1</i>	

<i>вересня 2016 року (заяви № 36314/06, № 36285/06, № 36290/06 та № 36311/06).....</i>	<i>78</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ХАМРОЄВ ТА ІНШІ проти України» від 15 вересня 2016 року (заява № 41651/10).....</i>	<i>85</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ПІВОВАРНІК проти України» від 6 жовтня 2016 року (заява № 29070/15).....</i>	<i>89</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «СТРОГАНЬ проти України» від 6 жовтня 2016 року (заява № 30198/11).....</i>	<i>92</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ІРИНА СМІРНОВА проти України» від 13 жовтня 2016 року (заява № 1870/05).....</i>	<i>95</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «КОНОВАЛЬЧУК проти України» від 13 жовтня 2016 року (заява № 31928/15).....</i>	<i>100</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ВІННІЙЧУК проти України» від 20 жовтня 2016 року (заява № 34000/07).....</i>	<i>103</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ГУКОВИЧ проти України» від 20 жовтня 2016 року (заява № 2204/07). 106</i>	
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «СІТНЕВСЬКИЙ ТА ЧАЙКОВСЬКИЙ проти України» від 10 листопада 2016 року (заяви № 48016/06 та № 7817/07).....</i>	<i>109</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ЛЕЛЮК проти України» від 17 листопада 2016 року (заява № 24037/08).....</i>	<i>115</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ЧЕРНЕЦЬКИЙ проти України» від 8 грудня 2016 року (заява № 44316/07).....</i>	<i>121</i>
<i>Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ТОВ ФРІДА проти України» від 8 грудня 2016 року (заява № 24003/07).....</i>	<i>123</i>
IV. РОЗВИТОК ДОКТРИНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА.....	129
<i>До питання головування Словаччини у Раді ЄС у другому півріччі 2016 року.....</i>	<i>129</i>

<i>Доктринальне опрацювання законодавства ЄС щодо судової співпраці у цивільних справах</i>	<i>132</i>
<i>Дослідження щодо пропозиції Європейської Комісії стосовно Європейського акту з питань доступності</i>	<i>133</i>
<i>План Європейської Комісії щодо кардинального перегляду оподаткування компаній</i>	<i>134</i>
<i>Рамкова угода між ЄС та США щодо захисту персональних даних.....</i>	<i>134</i>
<i>Доповідь Генерального секретаря Ради Європи Т. Ягланда «Стан демократії, прав людини і верховенства права в Європі: необхідні умови безпеки для Європи».....</i>	<i>135</i>

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ АБРЕВІАТУР ТА ТЕРМІНІВ

ГАТТ – Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1994 року.

ДЄС, Договір про ЄС – Договір про Європейський Союз.

ДФЄС – Договір про функціонування Європейського Союзу.

Євратом – Європейське Співтовариство з атомної енергії.

Європейська Рада – міждержавна складова Європейського Союзу, до якої входять глави держав чи урядів країн – членів ЄС та Голова Європейської Комісії. Європейська Рада збирається щонайменше двічі на рік під головуванням керівника держави чи уряду держави-члена, що головує в Раді.

Європейське Співтовариство (Співтовариство) – засноване згідно з Римським договором 1957 р. З 1993 р. цей термін було витіснено із загального вжитку терміном «Європейський Союз», тепер він застосовується для позначення міждержавного об'єднання держав-членів, які утворюють Європейський Союз.

Європейський Суд, ЄСПЛ – Європейський суд з прав людини.

Європейські Співтовариства – Європейське Співтовариство з Атомної Енергії, Європейське Співтовариство з вугілля та сталі, а також Європейське Економічне Співтовариство. Внаслідок їх злиття у 1967 р. цими трьома Співтовариствами керують єдині інституції, тому часто їх узагальнено називають «Європейське Співтовариство». Відколи у 2002 р. Європейське Співтовариство з вугілля та сталі припинило існування, фактично залишилося два Європейських Співтовариства.

ЄКПЛ – (Європейська) Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.

ЄП – Європейський Парламент. Одна з семи інституцій Європейського Союзу (ст. 13 Консолідованої версії Договору про ЄС від 2010 р.). Є асамблеєю представників держав – членів ЄС, обирається прямим загальним голосуванням.

ЄС – Європейський Союз. Заснований згідно з Договором про Європейський Союз 1993 р. (інші назви – Маастрихтський договір, Договір про ЄС або ДЄС) зі змінами, внесеними Лісабонським договором від 13.12.2007 р.

КМ (Комітет міністрів) – Комітет міністрів Ради Європи.

Комісія, ЄК (Європейська Комісія) – одна з семи інституцій Європейського Союзу згідно з Договором про Європейський Союз зі змінами, внесеними Лісабонським договором від 13.12.2007 р.

НУО – неурядові організації.

ОБСЄ – Організація з безпеки і співробітництва в Європі.

ПАРЄ – Парламентська асамблея Ради Європи.

Рада (Рада ЄС) – одна з семи інституцій Європейського Союзу.

РЄ – Рада Європи.

СОТ – Світова організація торгівлі.

Суд ЄС – Суд Європейського Союзу. Одна з семи інституцій Європейського Союзу.

I. АКТИ РАДИ ЄВРОПИ

ДОКУМЕНТИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ АСАМБЛЕЇ

Резолюція 2130 (2016) від 11 жовтня 2016 року «Уроки «панамських документів» – крок до забезпечення податкової та соціальної справедливості»¹

У цьому документі ПАРЄ рекомендує державам-членам:

– забезпечити ефективне виконання своєї Резолюції 1881 (2012) «Проведення належної політики щодо податкових гаваней»;

– приєднатися, якщо цього ще не зроблено, до Глобального форуму Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) по прозорості і впровадити Стандарт автоматичного обміну фінансовою обліковою інформацією з податкових питань, діючи на багатосторонній основі з допомогою не двосторонніх, а багатосторонніх угод;

– сформувати надійні, прозорі, стабільні і справедливі національні системи оподаткування, що обмежують можливість бюрократичного втручання і дозволяють боротися з корупцією, з тим щоб заохочувати компанії і приватних осіб до того, щоб зберігати свої активи в країні проживання;

– підвищити прозорість шляхом створення централізованого реєстру кінцевих бенефіціаріїв власників всіх компаній, фондів і трастів, який знаходиться у відкритому доступі, що передбачає відображення в цьому реєстрі змін у структурі бенефіціаріїв власників протягом розумного строку при наявності жорстких санкцій за недотримання цієї вимоги;

- підтримувати тісну співпрацю з Міжнародним валютним фондом, ОЕСР, Організацією Об'єднаних Націй і Європейською комісією з метою вдосконалення існуючих податкових моделей і вирішення виникаючих проблем;

¹ Resolution 2130 (2016) Lessons from the “Panama Papers” to ensure fiscal and social justice [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23150&lang=en>

– забезпечити ефективне застосування і дотримання технічних норм існуючих стандартів боротьби з відмиванням грошей, таких як Рекомендації, прийняті в 2012 році Групою розробки фінансових заходів по боротьбі з відмиванням грошей, і Директива (ЄС) 2015/849 (четверта Європейська Директива) в правовій, правоохоронній і фінансовій сфері.

Резолюція 2131 (2016) від 12 жовтня 2016 року «Спорт для всіх: шлях до рівності, інтеграції та соціальної єдності»²

У цьому документі ПАРЄ рекомендує державам-членам:

– змінити пріоритети своєї політики у сфері спорту таким чином, щоб більш чітко визначити роль спорту в досягненні цілей політики в інших сферах, таких як охорона здоров'я, соціальна єдність, освіта, молодь, недопущення дискримінації, а також прийом і інтеграція мігрантів;

– активізувати співпрацю між державними установами, що працюють в цих областях, особливо в тих випадках, коли вони контактують з молоддю і уразливими групами населення, а також посилити синергетичний зв'язок між їх діяльністю і діяльністю спортивних організацій, таким чином, щоб різні структури разом активно боролися з усіма проявами дискримінації в спорті.

У цьому контексті органам державної влади слід, зокрема:

– активізувати створення спортивних клубів в сільських і неблагополучних міських районах, а також вжити заходів з надання доступних, недорогих і зручних для молоді громадських послуг в області спорту, як того вимагає Комітет міністрів у своїй рекомендації CM/Rec (2015) 3 «Про доступ молоді з неблагополучних кварталів до соціальних прав»;

– стимулювати підготовку спортивних інструкторів, спираючись на принципи і позитивний досвід навчання основам громадянськості, поваги різноманіття в мультикультурному суспільстві, усвідомлення всіх форм гендерної необ'єктивності і

² Resolution 2131 (2016) Sport for all: a bridge to equality, integration and social inclusion [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23155&lang=en>

дискримінації та шляхів боротьби з ними, а також залучення інвалідів до спорту;

– сприяти поширенню на місцевому рівні у співпраці з місцевими та регіональними органами влади концепції «спорт за рецептом»;

– підтримувати різноманітні дослідження з питань інклюзивності в спорті і суспільстві, з тим щоб сприяти формуванню підкріплених практичним досвідом заходів і обґрунтованих рішень в області спорту.

Асамблея закликає держави-члени підтримати роботу Розширеної часткової угоди Ради Європи з питань спорту (EPAS), спрямованої на забезпечення загального доступу до спорту, і пропонує країнам, які ще не є сторонами цієї Часткової угоди, розглянути питання про приєднання до неї.

Асамблея відзначає потенційні вигоди створення європейського знаку «Спорт для всіх», яким могли б відзначатися проекти, спрямовані на розширення інклюзивних спортивних заходів.

Асамблея визнає основну роль Міжнародного олімпійського комітету (МОК) у забезпеченні загального рівного доступу до спорту і в зміні менталітету, а також роль Міжнародного паралімпійського комітету (МПК) і міжнародної та європейської федерацій адаптивної фізичної активності (IFAPA і EFAPA) як координаторів дослідницької та інформаційної роботи. У зв'язку з цим Асамблея закликає МОК розробити комплексну програму розвитку спорту для всіх і боротьби з усіма формами дискримінації, діючи у співпраці з національними олімпійськими комітетами, міжнародними спортивними федераціями, спортсменами і організаціями, акредитованими при МОК, прагнучи також заручитися активною участю і підтримкою організацій мовлення і спортивних брендів, укладаючи з ними партнерські угоди.

Резолюція 2132 (2016) від 12 жовтня 2016 року «Про політичні наслідки російської агресії в Україні»³

Через більш ніж 2 роки після початку агресії Росії в Україні ПАРЄ глибоко стурбована її політичними наслідками, як для України, так і для загальної стабільності і безпеки в Європі.

Для України конфлікт призвів до порушення її суверенітету і територіальної цілісності. Це почалося після закінчення Євромайдану з незаконної анексії Криму Російською Федерацією і продовжилося підтримкою Росії сепаратистів в Східній Україні і її наростаючою роллю в конфлікті, що відбувся. Починаючи з середини квітня 2014 року, понад 9 300 осіб були вбиті, більше 21 500 осіб – поранені і майже 1,5 мільйона людей залишили домівки внаслідок конфлікту. Сотні утримуються в якості заручників або вважаються зниклими безвісти.

Асамблея підтверджує свою прихильність принципу мирного врегулювання суперечок, а також незалежності, суверенітету і територіальної цілісності України в рамках її міжнародно-визнаних кордонів.

Стосовно Криму Асамблея знову засуджує незаконну анексію півострова і триваючу його інтеграцію в Російську Федерацію, які суперечать міжнародному закону і Статуту Ради Європи. Вона висловлює жаль, що не дивлячись на триваючу відмову міжнародного співтовариства визнати анексію Криму Російською Федерацією і накладення різних видів санкцій на Російську Федерацію і громадян Росії, анексія не тільки не була припинена, але ситуація з правами людини на півострові продовжила погіршуватися. Зокрема, Асамблея:

– засуджує незаконні вибори в Думу, проведені 18 вересня в окупованому Криму, і вважає їх результати недійсними. Включення суверенної території України до складу федеральних виборчих округів Росії і створення чотирьох одномандатних округів є прямими порушеннями міжнародного закону і ставлять під сумнів легітимність Парламенту Росії;

³ Resolution 2132 (2016) Political consequences of the Russian aggression in Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23166&lang=en>

– глибоко стурбована діями, спрямованими проти критично налаштованих засобів масової інформації, пов'язаними із залякуванням і тиском на опонентів, випадками зникнень або погроз викрадення і переслідування членів меншин, особливо кримських татар, в рамках впровадження закону про екстремізм;

– вважає заборону Меджлісу Кримськотатарського народу, оголошеного «екстремістською організацією», грубим репресивним заходом, спрямованим проти всього кримськотатарського співтовариства, і закликає до скасування цього рішення;

– закликає забезпечити повний і безперешкодний доступ на територію Кримського півострова для всіх органів з прав людини Ради Європи, щоб вони могли здійснювати свою моніторингову діяльність безперешкодно і відповідно до їх мандатів;

– закликає органи влади РФ припинити незаконну анексію Криму і дозволити Україні повернути контроль над півостровом.

Що стосується конфлікту, що триває на Сході України, Асамблея глибоко стурбована триваючими порушеннями припинення вогню, які суперечать Мінським угодами і Пакету заходів з їх реалізації від лютого 2015 року. Ескалація насильства вздовж лінії зіткнення на Донбасі призвела до наближення позицій обох сторін до лінії зіткнення і зростання числа втрат серед цивільних осіб внаслідок обстрілів. Асамблея також висловлює жаль у зв'язку зі збільшенням числа порушень зобов'язань щодо відведення озброєнь, а також обмежень свободи пересування Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ.

Асамблея знову підкреслює свою підтримку мирного вирішення конфлікту і Мінського процесу. Вона ще раз закликає:

– Російську Федерацію – вивести свої війська з території України і припинити військове постачання сепаратистів;

– всі сторони – виконати відповідально і сумлінно зобов'язання, взяті в рамках Мінських угод і Пакету заходів з їх реалізації, починаючи з повного дотримання режиму припинення вогню.

Асамблея висловлює жаль, що незважаючи на погіршення ситуації з безпекою і відсутність стійкого режиму припинення

вогню, відсутній прогрес у сфері впровадження політичних аспектів Пакету заходів з реалізації Мінських угод.

Що стосується, особливо, місцевих виборів, які повинні бути організовані в Донбасі, Асамблея підкреслює, що для проведення цих виборів відповідно до українського законодавства та міжнародних стандартів вільних і справедливих виборів необхідно забезпечити: поліпшення ситуації в сфері безпеки, повний доступ Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ по всій території Донбасу, закриття кордону і його контроль зі Спеціальною моніторинговою місією ОБСЄ з подальшим повним відведенням російських військ, найманців і озброєнь, безпечне зберігання озброєнь під міжнародним наглядом; можливість для всіх українських партій брати участь у виборах і для українських ЗМІ здійснювати мовлення на території Донбасу в ході кампанії; реалізацію права жителів Донбасу, які стали внутрішньо-переміщеними особами в Україні або знайшли притулок в Російській Федерації, взяти участь у виборах;

Асамблея вітає звільнення одного з її членів, Надії Савченко, після численних звернень міжнародного співтовариства, включаючи згадане в Резолюції ПАРЄ 2112 (2016) з приводу гуманітарних проблем, пов'язаних з людьми, які потрапили в полон в ході війни в Україні. Вона також вітає звільнення Юрія Солошенко і Геннадія Афанасьєва, а також інших ув'язнених. Ці звільнення є не тільки важливими гуманітарними жєстами, але також створюють можливість для формування довіри між сторонами конфлікту і дають Мінському процесу позитивний імпульс. Асамблея ще раз звертається з закликом звільнити всіх захоплених осіб відповідно до Резолюції ПАРЄ 2112 (2016).

Асамблея приєднується до Ради Європейського комісара з прав людини в його заклику забезпечити відповідальність винних в серйозних порушеннях прав людини, здійснених під час конфлікту, як ключова умова до процесу примирення. Винні у вчиненні таких тяжких злочинів як незаконні вбивства, насильницькі викрадення та катування з обох сторін лінії зіткнення повинні бути притягнуті до відповідальності.

Україна буде сильною, процвітаючою, здатною зупинити зовнішню агресію і відновити мир тільки за умови стабільних, ефективних і відповідальних інституцій, вільного політичного і

медіа простору, виконання обіцянок Євромайдану, що стосуються, як мінімум, реформування корупційної та олігархічної системи. Виходячи з цього, Асамблея:

– глибоко стурбована постійним тиском, який чиниться на політичну опозицію та незалежні медіа, закликає українську владу дотримуватися міжнародних демократичних стандартів, зокрема щодо свободи медіа та існування незалежної політичної опозиції;

– закликає українську владу організувати національний діалог і гармонізувати відносини між різними етнічними, мовними та релігійними групами українського суспільства;

– вітаючи прийняття конституційних змін в частині судової реформи, закликає українську владу ефективно робити нові заходи, рішуче боротися з усіма формами корупції, в тому числі на вищому політичному рівні, забезпечити ефективне функціонування новостворених антикорупційних інституцій і подальше просування реформ, включно з реформуванням Конституції в частині децентралізації ;

– закликає українську владу прийняти позитивне рішення щодо рекомендації Європейської комісії за демократію через право (Венеціанська комісія) впровадити її рекомендації з приводу закону про люстрацію і забезпечити подальше просування реформ відповідно до європейських стандартів;

– закликає українську владу забезпечити розслідування і заходи стосовно інцидентів із застосуванням насильства в ході демонстрацій на Євромайдані, а також щодо трагічних подій в Одесі в травні 2014 року. Вони повинні бути прискорені і проводитися неупереджено, з метою забезпечення правосуддя і зміцнення суспільної довіри до судової системи, при цьому враховуючи рекомендації Міжнародної консультативної групи, створеної Генеральним секретарем Ради Європи;

– вітає посилену підтримку, яку Рада Європи пропонує Україні, особливо в рамках Плану дій Ради Європи 2015-2017, і закликає держави-члени розглянути можливості подальшого фінансування, в тому числі шляхом добровільних внесків.

Крім України, Асамблея висловлює жаль стосовно того, що конфлікт і пов'язані з ним дії Російської Федерації призвели до погіршення загальної ситуації зі стабільністю та безпекою на

континенті, а також втрати результатів у справі налагодження стратегічного партнерства з Російською Федерацією протягом останніх десятиліть. Європейський союз також повинен винести власні уроки та провести роботу над стратегіями майбутнього для регіону, які були б спрямовані на зниження існуючої напруги і формування атмосфери довіри на прилеглих територіях.

Щодо економічних наслідків конфлікту, Асамблея відзначає, що вони є суттєвими не тільки для самої України і для Російської Федерації, але також і для Європейського Союзу і деяких європейських країн, які в тій чи іншій мірі були порушені санкціями проти Російської Федерації і відповідними російськими санкціями. Спори в питанні санкцій поділяють Європейський Союз і загрожують його згуртованості. Однак міжнародний тиск, включаючи санкції, повинен бути продовжений до тих пір, поки російська агресія не буде припинена, а суверенітет та територіальна цілісність України в межах міжнародно-визнаних кордонів повністю відновлені.

Асамблея закликає країни-учасниці Ради Європи робити все можливе для підтримки мирного процесу в Україні, щоб уникнути подальшої ескалації насильства з небезпечними наслідками для цивільного населення, яке проживає в зоні конфлікту, або перетворення в «заморожений» або «напівзаморожений» конфлікт, який породжує загрози стабільності і безпеки в Україні і всій Європі.

Зі свого боку Асамблея могла б служити унікальною платформою для діалогу і міжпарламентської співпраці, і внести позитивний внесок у мирне врегулювання конфлікту, особливо шляхом формування атмосфери довіри. Асамблея висловлює жаль у зв'язку з тим, що їй поки не вдалося виконати свою природну роль парламентської дипломатії, переважно через той факт, що російські парламентарії не брали участі в її діяльності в останні 2 роки і припинили співпрацю з моніторингової процедури Асамблеї. Незалежно від розбіжностей в поглядах на суть кризи, Асамблея знову звертається до російської влади з закликом забезпечити реалізацію вимог Асамблеї, сформульованих в Резолюції 1990 (2014) з питання перегляду на підставі істотних підстав раніше затверджених повноважень російської делегації, Резолюції 2034 (2015) з питання відведення на підставі істотних підстав ще

незатверджених повноважень делегації РФ, і Резолюції 2063 (2015) з питання розгляду анулювання раніше затверджених повноважень делегації РФ, і наполягає на тому, що тільки істотний і вимірний прогрес в напрямку їх впровадження може сформувати основу для відновлення повноправного діалогу з Асамблеєю у дусі взаємної поваги.

Асамблея продовжить уважно спостерігати за політичними і гуманітарними наслідками конфлікту в Україні, а також загрозами для прав людини і законності, які він створює на територіях під контролем Українського Уряду або поза ним, і розгляне ці проблеми на сесії в жовтні 2017 року, якщо це не знадобиться за терміновою причиною раніше.

Резолюція 2133 (2016) від 12 жовтня 2016 року «Про засоби правового захисту при порушеннях прав людини на українських територіях, які не контролюються українськими властями»⁴

Парламентська Асамблея глибоко стурбована станом справ у галузі прав людини в Криму і в «самопроголошених республіках» Донецька і Луганська («ДНР» і «ЛНР»).

Вона знову підтверджує свою позицію щодо того, що анексія Криму Російською Федерацією і військове втручання російських військ на сході України порушують міжнародне право і принципи, підтримані Радою Європи, про що йдеться у резолюції Асамблеї 2112 (2016), резолюції 2063 (2015), резолюції 1990 (2014) і резолюції 1988 (2014).

«ДНР» і «ЛНР», створені за підтримки та під контролем Російської Федерації, не мають будь-якої легітимності у відповідності з українським або міжнародним правом. Це відноситься до всіх їх «установ», включаючи «суди», встановлені владою де-факто.

У відповідності з міжнародним правом, Росія, яка де-факто здійснює контроль над цими територіями, несе відповідальність за

⁴ Resolution 2133 (2016) Legal remedies for human rights violations on the Ukrainian territories outside the control of the Ukrainian authorities [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23167&lang=en>

захист свого населення. Тому Росія повинна гарантувати права всіх жителів Криму, а також в «ДНР» і «ЛНР».

Що стосується Криму, тут військову присутність Росії і контроль були офіційно визнані російською владою. Що стосується «ДНР» і «ЛНР», підтверджується добре задокументованою роллю російських військових у взятті під контроль і контроль цих регіонів, незважаючи на рішучий опір законної влади України, і на повній залежності «ДНР» і «ЛНР» від Росії в матеріально-технічному, фінансовому та адміністративному відношенні.

В Криму і в зоні конфлікту на Донбасі серйозні порушення прав людини були і як раніше відбуваються, про що свідчать численні доповіді, зокрема, комісара Ради Європи з прав людини, представників Місії спостерігачів Організації Об'єднаних Націй, ОБСЄ/БДПЛ, а також провідних українських і міжнародних недержавних організацій з прав людини. Ці порушення включають позасудові страти, викрадення, тортури і нелюдське і принижуюче людську гідність поводження, незаконні затримання та непропорційні обмеження свободи слова і інформації.

Жертви порушень прав людини не мають ефективних внутрішніх засобів правового захисту в своєму розпорядженні:

– місцеві «суди» в «ДНР» і «ЛНР» не мають легітимності, незалежності та професіоналізму; українські суди в сусідніх районах, контрольованих урядом, мають юрисдикцію, що поширюється на неконтрольовані області, важкодоступні, не можуть отримати доступу до документів «ДНР» і «ЛНР» і не можуть забезпечити виконання своїх рішень на цих територіях;

– що стосується Криму, незалежність судів відчуває тиск, зокрема, під тиском готовність поліції і прокуратури залучати до відповідальності осіб, винних у скоєнні злочинів проти потенційних або реальних прихильників України.

У Криму українці і кримські татари сильно залякані вищезазначеними порушеннями прав людини, а також тим фактом, що це залишається безкарним. Багато з них були змушені покинути Крим. Паралельно всіх жителів Криму змусили силою отримати російські паспорти і відмовитися свого громадянства України, щоб мати доступ до медичного обслуговування, житла та інших основних послуг. Кримські татари після розпуску Меджлісу і його

місцевих відділень втратили своє традиційне демократичне представництво. Татарські ЗМІ і мусульманська релігійна практика татар також під тиском. Сукупний ефект цих репресивних заходів несе загрозу для самого існування татарської громади як окремої етнічної, культурної і релігійної групи.

В зоні конфлікту на Донбасі цивільне населення, а також велика кількість комбатантів постраждали від порушень їх прав на життя та фізичну недоторканність, на вільне користування майном, від військових злочинів і злочинів проти людяності, включаючи невиборчі або навіть навмисні обстріли цивільних районів, іноді спровоковані розміщенням зброї у безпосередній близькості.

Численні жителі зони конфлікту на Донбасі, по обидві сторони лінії зіткнення, досі щодня страждають від численних порушень режиму припинення вогню, погоджені в Мінську. Ці порушення документуються щодня Спеціальною місією спостерігачів ОБСЄ в Україні, незважаючи на обмеження доступу, введені в основному де-факто владою «ДНР» і «ЛНР». Жителі також зазнають лиха від переважаючої атмосфери безкарності і загального беззаконня у зв'язку з відсутністю законних, функціонуючих державних установ, і, зокрема, доступу до правосуддя, згідно зі статтею 6 Європейської конвенції про захист прав людини. Вони також зазнають серйозні соціальні труднощі, які посилюються обмежувальними заходами, вжиті українською владою щодо пенсійного забезпечення та соціальних виплат. Нарешті, внутрішньо переміщені з «ДНР» і «ЛНР» особи позбулися свого майна у зв'язку з незаконними вимогами перереєстрації, введеними де-факто владою «ДНР» і «ЛНР».

Українська влада почала переслідування передбачуваних винних у скоєнні військових злочинів та інших порушень прав людини з боку провладних сил. Але вони досі не надали міжнародним спостерігачам доступ до всіх місць утримання під вартою, зокрема, у віданні Служби безпеки України (СБУ).

Мінські угоди включають положення про амністію для учасників збройного конфлікту на Донбасі. Асамблея нагадує, що, за міжнародним правом, такі положення не можуть служити виправданням безкарності винних у серйозних порушеннях прав людини.

Що стосується виборів, передбачених у мінських угодах, Асамблея вважає, що до тих пір, поки поточна ситуація в «ДНР» і «ЛНР», яка характеризується відсутністю безпеки, залякуванням і безкарністю і відсутності свободи слова та інформації, має місце, вільні і справедливі вибори (гарантовані статтею 3 першого протоколу до Європейської конвенції про захист прав людини), не представляються можливими в цих регіонах.

Асамблея шкодує про те, що ні Російська Федерація, ні Україна не ратифікували Римський статут про заснування Міжнародного кримінального суду (МКС). У той же час, Україна прийняла юрисдикцію МКС в зоні конфлікту на Донбасі у своїх заявах від 17 квітня 2014 і 8 вересня 2015 р по статті 12.3 Римського статуту. Асамблея вітає зміни до Конституції України, прийняті українським парламентом, з допомогою яких ратифікація Римського статуту буде можлива. У той же час, Асамблея занепокоєна тим, що ці зміни наберуть чинності лише через три роки, а не якнайшвидше, як це було рекомендовано Асамблеєю.

Асамблея глибоко стурбована відсутністю прогресу у міжнародному розслідуванні збитого рейсу МН17 на Донбасі.

Виходячи з вищевикладеного, Асамблея закликає:

1) відповідні органи, як Україні, так і в Російській Федерації:

– ефективно розслідувати всі випадки серйозних порушень прав людини, імовірно здійснених у всіх районах, що знаходяться під ефективним контролем;

– притягнути осіб, винних у цих порушеннях, до відповідальності, тим самим перешкоджаючи будь-яким іншим подібним порушенням у майбутньому;

– надати максимально можливу компенсацію жертвам цих порушень;

– приєднатися до Римського статуту МКС;

– повністю виконати мінські угоди;

2) російську владу:

– припинити свої репресивні дії, спрямовані проти осіб, лояльних до української влади, у всіх районах, що знаходяться під ефективним контролем, у тому числі в Криму; зокрема, відновити

історичні права кримських татар і сприяти відновленню верховенства права на всій території східної України;

– в той же час забезпечити захист основоположних прав усіх жителів «ДНР» і «ЛНР» і задоволення їх основних потреб і використовувати свій вплив на владу де-факто з цією метою;

– сприяти незалежному моніторингу ситуації у сфері прав людини на всіх українських територіях, що знаходяться під ефективним контролем, у тому числі в Криму;

– використовувати всі наявні юридичні засоби для перегляду рішення Верховного суду РФ щодо оголошення Меджлісу поза законом, а також щоб надати кримськотатарській спільноті самому обирати свої органи самоврядування;

– забезпечити необмежений доступ представників міжнародних організацій і консульських працівників України до ув'язнених, етапованих з території, яка знаходиться під українським контролем, в пенітенціарні установи на території РФ;

– перевести в Україну тих в'язнів, хто висловить таке бажання, щоб вони могли провести залишок свого терміну ув'язнення на території, яка контролюється українською владою;

– припинити практику перевезення з Криму до території РФ тих осіб, хто не має російського громадянства, в тому числі – ув'язнених.

3) українську владу:

спростити, наскільки це можливо, повсякденне життя мешканців непідконтрольних територій і переміщених осіб з цих районів за рахунок скорочення адміністративних процедур щодо доступу до виплати пенсій і соціальної допомоги та сприяння доступу жителів до правосуддя шляхом належного оснащення та кадрового забезпечення судів у районах, підконтрольних уряду, чия юрисдикція була поширена на непідконтрольні території; регулярно переглядати і зважувати рішення України про відхилення від виконання Міжнародної конвенції з громадянських і політичних прав, а також Європейської конвенції з прав людини, виходячи з принципів необхідності, пропорційності і недискримінації;

4) міжнародне співтовариство:

продовжувати приділяти увагу ситуації, пов'язаної з дотриманням прав людини і гуманітарним положенням осіб, що проживають на територіях, непідконтрольних українській владі, і утримуватися від висування вимог, виконання яких буде зміцнювати незаконний статус-кво;

5) МКС:

здійснити свою юрисдикцію в тій мірі, яка є юридично можлива, виходячи із декларацій України.

Асамблея ухвалює в першочерговому порядку продовжувати спостереження за станом справ у галузі прав людини в зоні конфлікту в Донбасі і в Криму».

Резолюція 2134 (2016) від 12 жовтня 2016 року «Співпраця з Міжнародним кримінальним судом: на шляху до конкретних і широких зобов'язань»⁵

У цьому документі Асамблея нагадує про свої раніше прийняті резолюції, в яких вона закликає ратифікувати Римський статут Міжнародного кримінального суду і в повному обсязі співпрацювати з ним, а також ефективно застосовувати Римський статут, зокрема про резолюції 1300 (2002) «Про ризик підриву основ Статуту Міжнародного кримінального суду», 1336 (2003) «Про небезпеки, що загрожують Міжнародному кримінальному суду» і 1644 (2009) «Співпраця з Міжнародним кримінальним судом (МУС) і його універсальний характер».

Асамблея закликає держави-члени Ради Європи, її держави-спостерігачі, держави, які мають статус спостерігача при Асамблеї, і держави, парламенти яких мають статус партнера в зміцненні демократії при Асамблеї, ще раз підтвердити свою готовність підтримувати МКС, і зокрема:

– негайно підписати і ратифікувати, якщо цього ще не зроблено, Римський статут, Кампальські поправки і Угоду про привілеї та імунітети МКС;

⁵ Resolution 2134 (2016) Co-operation with the International Criminal Court: towards a concrete and expanded commitment [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23168&lang=en>

– прийняти ефективне законодавство для імплементації Римського статуту, зокрема, шляхом включення в своє внутрішнє законодавство зазначених в ньому злочинів і загальних принципів права, а також встановити процедури, що забезпечують повне і ефективне співробітництво з Судом;

– в повному обсязі співпрацювати з МКС і надавати йому судове сприяння відповідно до зобов'язань, що випливають з Римського статуту, зокрема, призначити спеціального координатора з питань співпраці з МКС;

– укласти з Судом угоди про співпрацю, які полегшували б розслідування злочинів, що підпадають під його юрисдикцію, і переслідування осіб, які їх вчинили, приведення у виконання винесених вироків, захист і переселення свідків, а також тимчасове і остаточне звільнення осіб;

– надавати взаємну правову допомогу з питань, що входять в сферу дії Римського статуту;

– надавати в розпорядження Суду достатні бюджетні ресурси, з тим щоб він мав можливість незалежно і ефективно виконувати свої функції, поважаючи при цьому самостійність Канцелярії Прокурора МКС в процесі виявлення ситуацій, які заслуговують розслідування і судового переслідування відповідно до Римського Статуту, і не допускаючи втручання в його мандат засобами бюджетної політики;

– організувати підготовку суддів, прокурорів, адвокатів, співробітників поліції і військовослужбовців з питань, пов'язаних з імплементацією Римського статуту;

– робити значні фінансові внески в Цільовий фонд МКС для допомоги жертвам, даючи таким чином зрозуміти, що МКС є органом не тільки карального і профілактичного, але і репаративного правосуддя.

Резолюція 2135 (2016) від 13 жовтня 2016 року «Про калічачі операції на жіночих статевих органах в Європі»⁶

Парламентська асамблея нагадує про свої резолюції 1247 (2001) «Калічення жіночих статевих органів» і 1952 (2013) «Право дітей на фізичну недоторканність».

У світлі цього Асамблея закликає держави – члени Ради Європи:

– визнати калічачі операції на жіночих статевих органах насильством по відношенню до жінок і дітей і регулярно включати це питання в національні процедури і заходи по боротьбі з насильством, а також публічно засудити калічачі операції на жіночих геніталіях, в тому числі шляхом прийняття відповідного законодавства;

– ввести кримінальне покарання за проведення операцій або примус жінок або дівчаток до калічачих операцій на статевих органах, а також за спонукання дівчаток до проходження таких операцій, в тому числі в тих випадках, коли вони проводяться професійними лікарями, або за надання дівчаткам коштів, необхідних для цієї мети;

– вжити всіх необхідних заходів для того, щоб дівчата не піддавалися калічачим операціям на статевих органах при поїздках зі своїми батьками в країни походження, і з цією метою активізувати міжнародне співробітництво між судовими та поліцейськими органами;

– забезпечити екстериторіальну юрисдикцію національних судів, з тим щоб кримінальне переслідування можна було починати і в тих випадках, коли калічачі операції проводяться на громадянах чи резидентах держав-членів Ради Європи або самими громадянами або резидентами за кордоном;

– підписати та / або ратифікувати Конвенцію Ради Європи про запобігання і припинення насильства по відношенню до жінок і побутового насильства, в повному обсязі виконувати її положення і забезпечити максимально тісну співпрацю з Групою експертів з

⁶ Resolution 2135 (2016) Female genital mutilation in Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23176&lang=en>

протидії насильству щодо жінок і побутового насильства (GREVIO) і Комітетом Сторін у справі моніторингу виконання цієї Конвенції;

– організувати і скоординувати на національному рівні та відповідно до загальноприйнятої методики збір даних про випадки калічачих операцій на жіночих статевих органах, забезпечити доведення цієї інформації до влади;

– визнати калічачі операції на жіночих статевих органах і обґрунтовані побоювання піддатися таким операціям переслідуванням на підставі Женевської конвенції 1951 року про статус біженців, ввести гендерно орієнтовані процедури надання притулку і включити питання про калічачі операції на жіночих статевих органах в індивідуальну співбесіду з жінками, що прибувають з країн, де практикуються такого роду операції;

– включити боротьбу з калічачими операціями на жіночих статевих органах в заходи в рамках міжнародного співробітництва та допомоги в цілях розвитку.

Асамблея закликає національні парламенти підтримати заходи щодо запобігання калічачь операцій на жіночих статевих органах на місцевому рівні, а також в рамках здійснюваного ними міжнародного співробітництва.

Резолюція 2136 (2016) від 13 жовтня 2016 року «Про гармонізацію захисту неповнолітніх без супроводу в Європі»⁷

Парламентська Асамблея вже неодноразово висловлювала стурбованість з приводу стану неповнолітніх мігрантів без супроводу в Європі і пропонувала шляхи вирішення цих проблем, зокрема в своїх Рекомендації 1969 (2011) та Резолюції 1810 (2011) «Несупроводжувані діти в Європі: питання прибуття, перебування та повернення», в яких пропонується 15 загальних принципів поведіння з несупроводжуваними дітьми-мігрантами.

Суміжні питання, такі як визначення віку дітей і припинення практики позбавлення волі дітей-мігрантів, порушувалися в Резолюції 1996 (2014) «Діти-мігранти: якими правами вони

⁷ Resolution 2136 (2016) Harmonising the protection of unaccompanied minors in Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23179&lang=en>

володітимуть у 18 років?» і Рекомендації 2056 (2014) «Альтернативи утримання дітей під вартою в процесі імміграції».

Асамблея закликає держави-члени працювати на національному та регіональному рівні, а також в рамках міжнародного співробітництва з метою підвищення рівня захисту дітей без супроводу неповнолітніх мігрантів і не допускати їх зникнення, зокрема:

1) в контексті міжнародного співробітництва, в тому числі з країнами походження:

– забезпечувати, щоб національні служби поліції співпрацювали з метою створення надійних, повних і регулярно оновлюваних баз даних по несупроводжуваним дітям, які пропали безвісти, залучати Інтерпол і агентство *Frontex* до розслідування дій злочинних угруповань, які могли б завдати шкоди несупроводжуваним дітям і експлуатувати їх, а також у повному обсязі брати участь у зусиллях із пошуку зниклих дітей і підтримувати подальший розвиток Шенгенської інформаційної системи (ШІС);

– забезпечувати захист дітей від торгівлі і від злочинних дій, які особливо небезпечні для дітей, а також активізувати співпрацю з країнами походження і транзиту в цій області;

– узгодити норми, що стосуються опікунів і юридичних представників, а також загального визначення їх повноважень і функцій;

– забезпечувати право на возз'єднання сімей в разі розлучених неповнолітніх мігрантів з урахуванням права кожної дитини жити зі своїми батьками, як це передбачено в статті 22 Конвенції ООН про права дитини;

2) в контексті національної та регіональної політики і правозастосовчої практики:

– забезпечувати, щоб всі несупроводжувані діти-мігранти належним чином реєструвались по прибуттю в Європу і щоб різні органи, пов'язані з їх прийомом і піклуванням, обмінювалися цими реєстраційними даними;

– визначити повноваження установ, конкретно відповідають за реалізацію програм із захисту неповнолітніх мігрантів без

супроводу, а також за нагляд і координацію процедур надання їм притулку, в яких беруть участь різні державні органи і служби, а також організації громадянського суспільства;

– у випадках, коли особисті документи не дозволяють встановити вік дитини, і тільки в тих випадках, коли є сумніви щодо статусу особи як неповнолітнього, проводити ранню і не травмуючу оцінку віку з повним дотриманням гідності і недоторканності дітей;

– удосконалити або ввести прискорені процедури подачі звернень для супроводу неповнолітніх;

– виділяти достатні фінансові кошти структурам, створеним для піклування і захисту неповнолітніх мігрантів без супроводу, зокрема, асоціаціям та іншим структурам громадянського суспільства, забезпечуючи при цьому, щоб у внутрішніх законодавчих і нормативних актах були передбачені спеціальні адміністративні процедури для самотніх дітей-мігрантів;

Асамблея також закликає Європейський Союз і далі брати до уваги необхідність особливого захисту неповнолітніх мігрантів без супроводу при перегляді третього Дублінського регламенту, зокрема, шляхом включення положення про звернення неповнолітніх без супроводу з приводу надання притулку в країні, де вони знаходяться, з тим щоб без необхідності не переправляти дітей, які вже перенесли травмуючі поїздки.

Резолюція 2137 (2016) від 14 жовтня 2016 року «Про вплив демографічних тенденцій в Європі на міграційну політику»⁸

У цьому документі Асамблея пропонує зацікавленим державам – членам Ради Європи:

1) розробити заходи щодо подолання «демографічної зими» в Європі, і зокрема:

– розвивати заходи соціальної політики, що стимулюють пари до того, щоб мати стільки дітей, скільки їм хотілося б;

⁸ Resolution 2137 (2016) The impact of European population dynamics on migration policies [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23185&lang=en>

– розробляти заходи, покликані збалансувати сімейне і трудове життя, в тому числі заходи, спрямовані на більш масовий вихід жінок і чоловіків на ринок праці шляхом організації необхідних програм навчання, введення гнучких графіків роботи, створення системи відпусток для батьків і надання допомоги в плануванні сім'ї, а також шляхом надання матеріальних стимулів;

– реалізувати на практиці національні стратегії догляду за дітьми, покликані дати молоді стимули поєднувати роботу і сімейне життя;

2) розробити спеціальні заходи щодо подолання негативних наслідків старіння населення, і зокрема:

– провести реформи на ринку праці, з тим щоб, при необхідності, стимулювати зайнятість громадян старшого віку;

– провести реформу систем заробітної плати і пенсійного забезпечення, з тим щоб, при необхідності, зробити зайнятість осіб старшого віку більш привабливою;

3) розробити, в разі необхідності, перспективні заходи міграційної політики, що включають безпечне перевезення осіб, з метою залучення кваліфікованих мігрантів.

Асамблея закликає розширювати практику координації політики між державами-членами Ради Європи в зв'язку з демографічними тенденціями і їх впливом на економічний розвиток. Вона також закликає профільні міжнародні організації (зокрема, Організацію економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), Міжнародну організацію з міграції (МОМ) та Європейський союз збирати дані про демографічні тенденції в європейських країнах і проводити порівняльні дослідження демографічних і імміграційних питань.

Резолюція 2139 (2016) від 25 листопада 2016 року «Про забезпечення для всіх дітей в Європі доступу до медичної допомоги»⁹

У цій Резолюції ПАРЄ закликає держави-члени:

⁹ Resolution 2139 (2016) Ensuring access to health care for all children in Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23219&lang=en>

– забезпечити достатнє фінансування заходів зі створення систем охорони здоров'я, що відповідають найвищим стандартам, які на рівних засадах надавали б медичну допомогу всім дітям у всіх країнах, носили комплексний характер (тобто включали профілактику, діагностику, лікування, реабілітацію та паліативну допомогу), могли надавати невідкладну медичну допомогу і забезпечувати лікування хронічних захворювань, пов'язаних з фізичним і психічним здоров'ям, забезпечували надання лікарських засобів усім дітям і були в першу чергу орієнтовані на профілактику з самого раннього віку, включаючи пренатальну медичну допомогу;

– поліпшити збір даних про стан охорони здоров'я з метою вимірювання існуючих недоліків в плані доступу дітей до медичної допомоги, а також з метою оцінки ефективності політики охорони здоров'я, забезпечивши розбивку даних за віковими групами (діти молодшого віку і підлітки) і охоплення питань як фізичного, так і психічного здоров'я;

– зайнятися основними соціальними чинниками, що визначають стан здоров'я, такими як бідність, нерівність в доходах і рівень освіти, а також екологічними факторами з метою поліпшення здоров'я і полегшення доступу до медичних послуг;

– підвищувати рівень медичної грамотності, використовуючи для цього спеціальні програми, що здійснюються через освітні системи або орієнтовані на конкретні категорії населення, включаючи поширення базових знань про симптоми, що вимагають звернення до лікаря, і здоровий спосіб життя, а також інформацію про функціонування систем охорони здоров'я;

– впроваджувати нові підходи, інформуючи і консультуючи дітей щодо медичних рішень, які стосуються їх, а також надавати дітям можливість приймати, у відповідних випадках, участь в плануванні, розробці та наданні медичних послуг, забезпечуючи, таким чином, дотримання максимально високих стандартів участі дітей;

– надавати особливу підтримку найбільш вразливих груп дітей, в тому числі шляхом здійснення адресних програм, що відповідають їхнім особливим потребам.

Полегшення доступності систем охорони здоров'я має передбачати також наявність механізмів, за допомогою яких пацієнти, які зіткнулися зі збоями в системі і неналежним лікуванням, могли б подати скарги, а також інспекційних органів, які здійснюють нагляд за медичними установами, і якісних систем управління, що дозволяють удосконалювати надання медичних послуг там, де це необхідно.

Резолюція 2140 (2016) від 25 листопада 2016 року «Про розвідку та експлуатацію нетрадиційних вуглеводневих ресурсів в Європі»¹⁰

Нагадуючи про свою Резолюцію 1977 (2014) «Енергетична диверсифікація – основний внесок в сталий розвиток», Асамблея рекомендує державам-членам диверсифікувати джерела енергії, надаючи перевагу використанню більш чистих і безпечних джерел енергії і зосередившись на поновлюваних джерелах, включаючи сонячну, вітрову, гідравлічну, геотермальну енергію, енергію біомаси та енергію моря.

У цій Резолюції Асамблея рекомендує обмежити і взяти під контроль розвідку і експлуатацію родовищ нетрадиційних вуглеводнів, ввівши жорсткі екологічні норми, які:

– припускають обов'язкову оцінку впливу на навколишнє середовище всіх проектів по розриву пластів, включаючи оцінку впливу на якість повітря і води, а також на зміну клімату;

– забезпечують дотримання зацікавленими промисловими компаніями норм щодо забезпечення якості повітря і води і зобов'язують ці компанії розкривати інформацію щодо характеру і кількості хімікатів, що використовуються в процесі розриву пластів;

– стимулюють використання нафтовими і газовими компаніями найсучасніших технологій буріння і застосування найбільш безпечних і сприятливих для навколишнього середовища технологій; забезпечують фінансування незалежних висококваліфікованих досліджень, з оцінкою ризиків розвідки і

¹⁰ Resolution 2140 (2016) The exploration and exploitation of non-conventional hydrocarbons in Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23220&lang=en>

експлуатації родовищ нетрадиційних вуглеводнів з метою наукового обґрунтування прийнятих нормативних актів;

– забезпечують прозорість за допомогою надання всім громадянам інформації щодо проектів з використанням гідророзриву пластів і забезпечують їх залучення до процесів прийняття рішень, коли мова йде про енергетичні проекти в місцях їх проживання; захищають території, що мають високу екологічну та культурну цінність, від проведення бурових робіт, які могли б візуально або іншим чином змінити ландшафт.

Асамблея рекомендує державам-членам:

– стимулювати дослідження та інвестиції в сферу енергоефективності та в розвиток більш екологічно прийнятних і безпечних енергоджерел, таких як поновлювані джерела енергії, забезпечуючи при цьому енергобезпеку і зводячи до мінімуму ризику для навколишнього середовища і здоров'я людини;

– активізувати зусилля з розробки загальноєвропейського плану з метою нівелювання коливань енергопостачання, пов'язаних з використанням на обмеженій території якогось одного поновлюваного джерела енергії, наприклад, сонячної або теплової енергії.

Асамблея рекомендує державам-членам ширше використовувати домовленості про вільну торгівлю, включаючи Трансатлантичне торговельне та інвестиційне партнерство (ТТІР) і Всеосяжну торговельно-економічну угоду, для надання країнам допомоги у виконанні своїх зобов'язань, взятих на Конференції ООН зі зміни клімату 2015 року, а також допомогти їм вільно і неупереджено захистити навколишнє середовище в своїх країнах.

II. ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Регламент (Євросоюз) 2016/1624 Європейського Парламенту та Ради від 14 вересня 2016 року про Європейську прикордонну берегову охорону, а також внесення змін до Регламенту (Євросоюз) 2016/399 Європейського Парламенту та Ради і скасування Регламенту (ЄС) № 863/2007 Європейського Парламенту та Ради, Регламенту Ради (ЄС) № 2007/2004 і Рішення Ради 2005/267/ЄС¹¹

Регламент регулює діяльність європейської прикордонної берегової охорони з огляду на забезпечення загальноєвропейського інтегрованого управління зовнішніми кордонами задля підвищення ефективності контролю за їх перетином. Таке управління включає вирішення питань, пов'язаних з міграційними викликами, запобігання потенційним загрозам (сприяючи тим самим протидії серйозним злочинам у сфері транскордонного переміщення та забезпечуючи високий рівень внутрішньої безпеки в рамках ЄС), а також забезпечення поваги до основоположних прав, не впливаючи при цьому на вільне переміщення осіб.

Положеннями цього Регламенту передбачено, зокрема:

– створення Європейської прикордонної берегової охорони (далі – ЄПБО), визначення її завдань. До обов'язків ЄПБО належатиме розробка і втілення технічних та оперативних стратегій прикордонного контролю; здійснення заходів інтегрованого управління на кордонах на засадах спільної політики Агентства з питань прикордонної та берегової охорони (далі – Агентство) та національних компетентних органів держав-членів, відповідальних за управління кордонами (у тому числі берегової охорони). Держави-члени мають забезпечувати управління своїми ділянками зовнішніх кордонів у власних національних інтересах спільно з інтересами усіх держав-членів відповідно до законодавства ЄС та відповідно до технічної та оперативної стратегії. Агентство, у свою

¹¹ Regulation (EU) 2016/1624 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2016 on the European Border and Coast Guard and amending Regulation (EU) 2016/399 of the European Parliament and of the Council and repealing Regulation (EC) No 863/2007 of the European Parliament and of the Council, Council Regulation (EC) No 2007/2004 and Council Decision 2005/267/EC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/1624/oj>

чергу, має надавати підтримку у застосуванні загальноєвропейських заходів, що стосуються управління зовнішніми кордонами шляхом зміцнення, оцінки та координації дій держав-членів при їх здійсненні;

– визначення пріоритетних заходів для ефективного прикордонного контролю (рятувальні заходи; заходи протидії нелегальному перетину кордонів, наркоторгівлі, торгівлі людьми; механізми уніфікації процедур та технічних аспектів здійснення відповідного контролю тощо). Крім цього, Регламентом визначені основні принципи співпраці та регулювання у кризових ситуаціях (співпраця на засадах «доброї волі»; вчасний та повний обмін інформацією між інституціями; здійснення моніторингу міграційних потоків та визначення ризиків, які вони можуть створювати);

– можливості щодо надання Агентством оцінки загальної «вразливості до ризиків», що має включати об'єктивні критерії вразливості, періодичність здійснення таких оцінок та шляхів і засобів їх використання;

– ініціювання спільних операцій та заходів швидкого реагування на порушення зовнішніх кордонів;

– створення команд для допомоги мігрантам (врегульовані вимоги щодо їх формування, складу, діяльності та обов'язків);

– розробка Кодексу поведінки для учасників спеціальних місій і команд, зазначених вище, визначення основних засад їх діяльності, розподіл витрат на їх організацію і забезпечення діяльності, правила проведення підготовки їх учасників тощо.

Цей Регламент набирає чинності на 20-й день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» (14 вересня 2016 року), за винятком його ст. 20 (5) і (6) та 39 (7), що набирають чинності з 7 грудня 2016 року, а також ст. 29, 30, 31 і 32, що застосовуватимуться з 7 січня 2017 року.

Регламент (Євросоюз) 2016/1628 Європейського Парламенту та Ради від 14 вересня 2016 року щодо вимог стосовно обмеження викиду газоподібних і твердих забруднюючих речовин та затвердження типу для двигунів внутрішнього згоряння для самохідної позашляхової техніки, що вносить зміни до

Регламентів (Євросоюз) № 1024/201 і (Євросоюз) № 167/2013, а також вносить зміни та скасовує Директиву 97/68/ЄС¹²

Цей Регламент застосовується, згідно з положеннями його ст. 2 (1), до всіх двигунів, що належать до різних категорій самохідної поза шляхової техніки, визначених у ст. 4 (1), які входять до системи або призначені для установки на позашляховій самохідній техніці (промислові бурові установки, компресори, будівельні колісні навантажувачі, бульдозери, позашляхові вантажні транспортні засоби, мобільні екскаватори, які можуть пересуватися дорогами загального користування, машини для ремонту доріг, снігоприбиральна техніка, наземне допоміжне устаткування для аеропортів тощо), оскільки обмеження викидів газоподібних і твердих забруднюючих речовин з машин із двигунами зазначеного типу викликають найбільше занепокоєння.

Положеннями цього Регламенту встановлюються, зокрема:

– гранична припустима норма викидів газоподібних і твердих забруднюючих речовин для кожної категорії двигунів, зазначених у ст. 2 (1) та класифікованих у ст. 4 (конкретні значення для кожного типу двигунів містяться у Додатку I до Регламенту);

– адміністративні й технічні вимоги щодо дозволу на використання таких типів двигунів на території ЄС (зокрема, вимоги щодо маркування, сертифікації, часових рамок затвердження);

– зобов'язання власників зазначеної позашляхової самохідної техніки, на якій двигун, зазначений у ст. 2 (1), був встановлений до визначення норм граничних припустимих нормативів викидів твердих і газоподібних забруднюючих речовин;

– вимоги до технічного обслуговування самохідної поза шляхової техніки з двигунами зазначених вище типів;

– вимоги щодо нагляду за ринком типів двигунів, зазначених у ст. 2(1).

¹² Regulation (EU) 2016/1628 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2016 on requirements relating to gaseous and particulate pollutant emission limits and type-approval for internal combustion engines for non-road mobile machinery, amending Regulations (EU) No 1024/2012 and (EU) No 167/2013, and amending and repealing Directive 97/68/EC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.252.01.0053.01.ENG&toc=OJ:L:2016:252:TOC

Відповідно до положень цього Регламенту, держави-члени зобов'язані до 31 грудня 2021 року подати звіти про результати впровадження цього документа.

Положення окремих статей цього Регламенту вносять зміни до Регламентів (Євросоюз) № 1024/201 і № 167/2013, а також скасовують Директиву 97/68/ЄС.

Цей Регламент набирає чинності на 20-й день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» та застосовується з 1 січня 2017 року, за винятком його ст. 61, яка застосовується з 6 жовтня 2016 року.

Директива (Євросоюз) 2016/1629 Європейського Парламенту та Ради від 14 вересня 2016 року, що встановлює технічні вимоги для суден, що курсують внутрішніми водними шляхами, а також вносить зміни до Директиви 2009/100/ЄС і скасовує Директиву 2006/87/ЄС¹³

Цю Директиву було ухвалено:

– з огляду на необхідність забезпечити більший ступінь гармонізації між умовами видачі сертифікатів ЄС щодо придатності суден до курсування внутрішніми водними шляхами держав-членів;

– з урахуванням форм міжнародних сертифікатів, затверджених іншими законодавчими актами ЄС;

– в інтересах безпеки, а також як гарантію того, що гармонізація стандартів має бути досягнута у такий спосіб, щоб у будь-якому разі не зумовити зниження стандартів безпеки на внутрішніх водних шляхах ЄС.

Директива застосовується до: суден завдовжки 20 метрів чи більше; суден, для яких результат множення довжини (L) на ширину (B) та посадки (T) складає 100 м^3 чи більше; буксирів та буксирів-штовхачів, плавучого обладнання; суден, призначених для

¹³ Directive (EU) 2016/1629 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2016 laying down technical requirements for inland waterway vessels, amending Directive 2009/100/EC and repealing Directive 2006/87/EC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.252.01.0118.01.ENG&toc=OJ:L:2016:252:TOC

перевезення пасажирів, що розраховані більше, ніж на 12 пасажирів без урахування членів екіпажу.

Положення цієї Директиви передбачають, зокрема:

– зобов'язання для держав-членів мати відповідний сертифікат відповідності технічним вимогам ЄС або, у випадках, передбачених положеннями ст. 8 Регламенту, додатковий сертифікат, що дозволяє курсування внутрішніми водними шляхами ЄС;

– право держав-членів, після консультацій із Комісією та відповідно до вимог чинного законодавства, ухвалювати технічні вимоги, крім тих, що зазначені у Додатку II до цього Регламенту, для плавзасобів, які працюють на водних шляхах зони 1 та 2 у межах території відповідної держави-члена;

– строки дії сертифікатів відповідності (5 років – для пасажирських та швидкісних плавзасобів, 10 років – для інших плавзасобів, із можливістю продовження чи заміни);

– право держав-членів визнавати сертифікати третіх держав чинними на своїй території до моменту набуття чинності спеціальними угодами між ЄС та відповідною третьою державою;

– процедури і вимоги щодо проведення технічних інспекцій та оглядів, а також право держав-членів складати перелік національних органів, наділених відповідною компетенцією, та надавати такий перелік Комісії (остання надає такий перелік іншим державам – членам ЄС);

– обов'язок держав-членів встановлювати систему штрафних санкцій за порушення національного законодавства, ухваленого на виконання цієї Директиви, а також вживати всіх необхідних заходів для забезпечення застосування таких штрафних санкцій.

Ця Директива набуває чинності на 20-й день після її опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» та стосується всіх держав-членів, за винятком Данії, Естонії, Ірландії, Греції, Іспанії, Кіпру, Латвії, Мальти, Португалії, Словенії та Фінляндії.

Регламент Комісії (Євросоюз) 2016/1719 від 26 вересня 2016 року, що запроваджує керівництво стосовно завчасного розподілу пропускної спроможності¹⁴

Цим Регламентом встановлюються докладні правила:

– кросс-зонального розподілу пропускної спроможності на передових ринках ЄС;

– розробки спільних методів визначення довгострокового кросс-зонального потенціалу;

– створення єдиної платформи розподілу пропускної спроможності в межах ЄС, яка б ґрунтувалася на можливостях довгострокової передачі права між учасниками ринку та повернення такого права для подальшого розподілу.

Цей Регламент застосовується до усіх систем передачі прав і обов'язків у межах ЄС, за винятком систем передачі таких прав розподілу на островах, які не мають відповідних ліній зв'язку з іншими системами передачі.

Положення Регламенту встановлюють також процедури моніторингу, розподілу витрат, збору інформації щодо встановлення правил для завчасного розподілу пропускної спроможності тощо.

Цим Регламентом також передбачається запровадження спеціальної посади координатора системи передачі (далі – координатор, КСП). У державах-членах, у яких діє більше одного координатора, положення цього Регламенту застосовуються до всіх КСП в межах її території. Якщо координатор у будь-якій державі-члені не має відповідних функцій, передбачених цим Регламентом, такій державі надається право запровадження додаткових посад КСП зі спеціальними обов'язками.

Крім того, окремими положеннями цього документа передбачено, що єдиною платформою розподілу пропускної спроможності можуть користуватися також учасники ринку і координатори, які працюють у Швейцарії, за умови, що національне законодавство Швейцарії відповідає основним нормам

¹⁴ Commission Regulation (EU) 2016/1719 of 26 September 2016 establishing a guideline on forward capacity allocation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1719&from=EN>

законодавства ЄС щодо регулювання діяльності на ринку електроенергії, та на законодавчому рівні підтверджують існування міжурядової угоди про співробітництво у галузі електроенергії між Союзом і Швейцарією. Участь Швейцарії в рамках єдиної платформи розподілу пропускнуої спроможності визначається Комісією на підставі висновку, наданого відповідним компетентним органом. Координатор(-и) Швейцарії мають бути наділені тими самими правами і обов'язками, які мають координатори ЄС, що дозволить забезпечити адекватний розподіл довгострокових прав з розподілу пропускнуої спроможності на рівні ЄС.

Цей Регламент набирає чинності на 20-й день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Рішення Ради (Євросоюз) 2016/1841 від 5 жовтня 2016 року про укладення, від імені Європейського Союзу, Паризької угоди, ухваленої згідно з Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату¹⁵

Враховуючи, що Паризька угода (далі – Угода) – це угода, ухвалена згідно з Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату щодо регулювання заходів зі зменшення викидів діоксиду вуглецю з 2020 року (текст угоди було погоджено на 21-й Конференції держав – учасниць Конвенції в Парижі та прийнято консенсусом 12 грудня 2015 року), цим Рішенням ЄС приєднується до Угоди і погоджується на її застосування в рамках Євросоюзу.

Держави – члени Європейського Союзу, відповідно до ДФЄС (зокрема, його ст. 191 і 192 (1)), наділені відповідною компетенцією укладати такі міжнародні угоди і, як наслідок, брати на себе зобов'язання, що з них випливають.

Паризька угода сприяє досягненню таких цілей:
1) збереження, захист і поліпшення навколишнього середовища;
2) охорона здоров'я людини; 3) дбайливе і раціональне

¹⁵ Council Decision (EU) 2016/1841 of 5 October 2016 on the conclusion, on behalf of the European Union, of the Paris Agreement adopted under the United Nations Framework Convention on Climate Change [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016D1841&from=EN> ; Paris Agreement [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22016A1019%2801%29&from=EN>

використання природних ресурсів; 4) сприяння ухваленню заходів на міжнародному рівні для вирішення регіональних або глобальних екологічних проблем; 5) боротьба зі зміною клімату.

Отже, згідно з цим Рішенням, ЄС та його держави-члени беруть на себе зобов'язання за цією Угодою щодо спільних дій в рамках відповідної компетенції як ЄС, так і окремих держав-членів, а також щодо інформування на регулярній основі про будь-які істотні зміни у ступені компетенції ЄС, відповідно до ст. 20 (3) Угоди.

Це Рішення набирає чинності з наступного дня після його ухвалення.

Рішення Ради (Євросоюз) 2016/1873 від 10 жовтня 2016 року про підписання, від імені Європейського Союзу, Угоди про створення Міжнародного фонду ЄС-ЛАК (EU-LAC*)¹⁶

Враховуючи, що:

– на основі стратегічного партнерства, встановленого між країнами Латинською Америки і Карибського басейну (ЛАК) та Європейським Союзом (ЄС) у червні 1999 року в Ріо-де-Жанейро в рамках першої зустрічі держав-учасниць ЄС-ЛАК на вищому рівні;

– з огляду на ініціативу глав держав та урядів країн ЛАК і ЄС, висловлену в ході п'ятої зустрічі держав-учасниць ЄС-ЛАК у Лімі 16 травня 2008 року;

– посилаючись на рішення про створення Фонду ЄС-ЛАК, ухвалені главами держав та урядів країн ЄС і ЛАК, Головою Європейської Ради і Головою Комісії на шостій зустрічі держав-учасниць ЄС-ЛАК у Мадриді 18 травня 2010 року,

сторони погодилися про підписання Угоди про створення Міжнародного фонду ЄС-ЛАК (далі – Угода).

* ЛАК – держави Латинської Америки та Карибського басейну (*Прим. перекладача*).

¹⁶ Council Decision (EU) 2016/1873 of 10 October 2016 on the signing, on behalf of the European Union, of the Agreement establishing the EU-LAC International Foundation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016D1873&from=EN> ; Agreement establishing the EU-LAC International Foundation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22016A1022%2801%29&from=EN>

Укладення цієї угоди зумовлено необхідністю створення міжурядової організації, наділеної правосуб'єктністю за міжнародним публічним правом, для виконання Технічного завдання, прийнятого під час зустрічі відповідних міністрів у 2010 році, та необхідності зміцнення існуючих зв'язків між державами ЛАК, ЄС та самим Європейським Союзом.

Положеннями цієї Угоди визначаються, зокрема, критерії та вимоги щодо діяльності Міжнародного фонду; структура, склад, керівні органи та їх обов'язки; процес прийняття рішень та процедура проведення зустрічей; питання фінансування, аудиту та механізми вирішення можливих конфліктів між сторонами.

На момент підписання чи ратифікації цієї Угоди або приєднання до неї сторони можуть формулювати застереження та/або заяви щодо її тексту за умови, що вони відповідають об'єкту і меті її регулювання. Відповідні застереження і заяви мають бути доведені до відома депозитарію, який повідомляє їх іншим Сторонам.

Директива (Євросоюз) 2016/1919 Європейського Парламенту та Ради від 26 жовтня 2016 року про правову допомогу для осіб, підозрюваних та обвинувачених у кримінальних провадженнях, а також для осіб, щодо яких [в одній з держав-членів ЄС] виданий Європейський ордер на арешт¹⁷

30 листопада 2009 року Рада прийняла рішення про дорожню карту для зміцнення процесуальних прав підозрюваних і обвинувачених осіб у кримінальному процесі. Ця Директива є шостою директивою, спрямованою на зміцнення процесуальних прав громадян у кримінальному процесі, ухвалена відповідно до цієї дорожньої карти.

Ця Директива спрямована на забезпечення права на адвоката, як це передбачено також положеннями Директиви 2013/48/ЄС, шляхом надання безоплатної правової допомоги, що фінансується державами-членами, для підозрюваних і обвинувачених осіб у

¹⁷ Directive (EU) 2016/1919 of the European Parliament and of the Council of 26 October 2016 on legal aid for suspects and accused persons in criminal proceedings and for requested persons in European arrest warrant proceedings [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32016L1919>

кримінальному процесі, а також для осіб, щодо яких виданий ордер на арешт в одній з держав – членів ЄС. Положення цієї Директиви також застосовується на тих самих умовах до осіб, які не були підозрюваними або обвинуваченими, але стали такими у процесі допиту працівниками поліції або інших правоохоронних органів.

Згідно з положеннями цієї Директиви, держави-члени мають гарантувати, що така правова допомога надаватиметься без невинуватої затримки та не пізніше початку проведення допиту в поліції, іншому правоохоронному чи судовому органі. Рішення про надання чи ненадання правової допомоги і призначення захисника має бути прийнято компетентним органом без зайвого зволікання. Держави-члени мають вжити всіх необхідних заходів для забезпечення того, щоб компетентний орган ухвалював такі рішення сумлінно, а також для того, аби підозрювані та обвинувачені особи були поінформовані у письмовій формі, якщо у їх проханні про надання такої допомоги відмовлено частково чи в повному обсязі.

Положеннями цієї Директиви також передбачається, що держави-члени мають забезпечити дотримання права підозрюваних та обвинувачених осіб на заміну захисника у разі виникнення відповідних обставин та на їх прохання.

Згідно з положеннями Директиви, держави-члени повинні вжити відповідних заходів із метою сприяння забезпеченню належної підготовки юристів, які мають надавати таку правову допомогу.

Ця Директива набирає чинності на наступний день після її опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу». Всі держави – члени ЄС мають внести відповідні зміни до національного законодавства у термін до 25 травня 2019 року та повідомити про це Комісію.

Рішення Ради (СЗБП) 2016/1061 від 8 листопада 2016 року, що вносить зміни до Рішення 2014/145/СЗБП стосовно обмежувачих заходів щодо дій, які підривають або загрожують територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України¹⁸

Цим Рішенням Рада вносить зміни до свого Рішення 2014/145/СЗБП від 17 березня 2014 року стосовно обмежувачих заходів щодо дій, які підривають або загрожують територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України, а саме, до ст. 3 зазначеного Рішення. Зокрема, цим Рішенням Рада додає шістьох осіб до списку тих, до кого вже застосовуються обмежувачі заходи після організації Російською Федерацією виборів до Державної думи на території окупованої АР Крим та місті Севастополі.

Цим Рішенням також вносяться зміни до Додатку 1 до Рішення Ради 2014/145/СЗБП від 17 березня 2014 року, та до відповідного списку додаються такі особи:

– Руслан Ісмаїлович Бальбек, 1977 р. н., депутат Державної думи РФ, обраний від незаконно окупованої АР Крим, заступник голови комітету Державної думи у справах національностей;

– Костянтин Михайлович Бахарев, 1972 р. н., депутат Державної думи РФ, обраний від незаконно окупованої АР Крим, член комітету Державної думи з питань фінансових ринків;

– Дмитро Анатолійович Белик, 1969, р. н., депутат Державної думи РФ, обраний від незаконно окупованої АР Крим, член комітету Державної думи з питань оподаткування;

– Андрій Дмитрович Козенко, 1981 р. н., депутат Державної думи РФ, обраний від незаконно окупованої Автономної Республіки Крим, член комітету Державної думи з питань фінансових ринків;

– Світлана Борисівна Савченко, 1965 р. н., депутат Державної думи РФ, обрана від незаконно окупованої АР Крим, член комітету Державної думи з питань культури;

– Павло Валентинович Шперов, 1971 р. н., депутат Державної думи РФ, обраний від незаконно окупованої АР Крим, член

¹⁸ Council Decision (CFSP) 2016/1961 of 8 November 2016 amending Decision 2014/145/CFSP concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016D1961>

комітету Державної думи у справах СНД, євразійської інтеграції та зв'язків зі співвітчизниками.

Це Рішення набирає чинності у день його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Рішення Комісії (Євросоюз) 2016/1945 від 14 жовтня 2016 року про еквівалентність категорій посвідчень водія¹⁹

Це Рішення застосовується до всіх чинних посвідчень водія, що видані та застосовуються державами – членами ЄС. Цим Рішенням Комісія впроваджує таблиці еквівалентності категорій посвідчень водія, що були видані державами – членами ЄС до імплементації Директиви 2006/126/ЄС. Крім того, у додатках до цього Рішення містяться гармонізовані категорії посвідчень водія, як це визначено у ст. 4 зазначеної Директиви.

Цим документом визначено, що категорії посвідчень водія, які були отримані фізичними особами в межах ЄС до імплементації Директиви 2006/126/ЄС, дають можливість керувати транспортними засобами відповідних категорій, зазначених у додатках до Рішення, без їх заміни.

Крім того, у випадку заміни посвідчень водія старого зразка на посвідчення водія зразка Європейського Союзу, як визначено положеннями Директиви 2006/126/ЄС, цим Рішенням визначається еквівалент категорії посвідчення.

Це Рішення також скасовує Рішення 2014/209/ЄС.

¹⁹ Commission Decision (EU) 2016/1945 of 14 October 2016 on equivalences between categories of driving licences [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32016D1945>

Регламент (Євросоюз) 2016/1952 Європейського Парламенту та Ради від 26 жовтня 2016 про європейську статистику цін на природний газ і електроенергію та скасування Директиви 2008/92/ЄС²⁰

Цей Регламент встановлює загальні правила розробки, збору і поширення загальноєвропейських статистичних даних про ціну на природний газ і електроенергію для населення та інших кінцевих споживачів в ЄС.

Положеннями цього Регламенту запроваджується вимога стосовно обов'язкового збирання статистичних даних щодо цін на природний газ і електроенергію для населення в державах-членах, що у даний час відбувається на добровільній основі. Так, дедалі складніша ситуація на внутрішньому енергетичному ринку ЄС у свою чергу ускладнює процес отримання надійних і сучасних даних про ціни на природний газ і електроенергію за відсутності обов'язкових вимог щодо надання таких даних.

Цей Регламент також вносить зміни до порядку розрахунку складових ціни на енергоносії для домогосподарств, визначаючи відносну вартість транспортування і реалізації енергії для населення через складові ціни на ресурси. Так, Регламентом визначено, що термін для подання звіту із зазначеними даними змінений з двох до трьох місяців по завершенні звітного періоду. Така вимога подання даних не застосовується у випадку, якщо показник споживання природного газу населенням у будь-якій з держав – членів ЄС становить менше 1% від загального енергоспоживання населенням.

Цей Регламент набуває чинності на 20-й день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

ЛОКШИНА

Регламент (Євросоюз) 2016/1953 Європейського Парламенту та Ради від 26 жовтня 2016 року про запровадження європейського проїзного документа для повернення громадян третіх країн, які

²⁰ Regulation (EU) 2016/1952 of the European Parliament and of the Council of 26 October 2016 on European statistics on natural gas and electricity prices and repealing Directive 2008/92/EC [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/1952/oj>

незаконно перебувають на території ЄС, а також скасування Рекомендації Ради від 30 листопада 1994 року²¹

Враховуючи, що держави – члени ЄС останнім часом дедалі частіше зазнають труднощів при поверненні додому громадян третіх країн, які незаконно перебувають на їх території без чинних проїзних документів, цей Регламент встановлює єдиний формат європейського проїзного документа (зокрема, його зовнішній вигляд і технічні характеристики, для повернення громадян третіх країн, що незаконно перебувають на території ЄС). Так, формат такого проїзного документа з метою повернення має відповідати зразку, встановленому у Додатку до цього Регламенту. Цей документ має містити таку інформацію: ім'я, прізвище, дату народження, стать, національність, особливі ознаки і, якщо відомо, адресу у третій країні, фотографію, орган, який його видав, дату, місце видачі та термін дії документу, а також інформацію про від'їзд і прибуття особи та деякі інші дані, як зазначено у Додатку.

Регламент визначає, що європейський проїзний документ на повернення повинен бути складений однією або кількома офіційними мовами ЄС і, за необхідності, перекладений англійською та французькою мовами. Цей документ має бути чинним протягом усієї подорожі до моменту прибуття його власника в третю країну, а також видається на безоплатній основі.

Згідно з положеннями цього Регламенту, скасовується Рекомендація Ради від 30 листопада 1994 року.

Цей Регламент набуває чинності на 20-й день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» та застосовується з 8 квітня 2017 року.

²¹ Regulation (EU) 2016/1953 of the European Parliament and of the Council of 26 October 2016 on the establishment of a European travel document for the return of illegally staying third-country nationals, and repealing the Council Recommendation of 30 November 1994 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32016R1953>

Регламент (Євросоюз) 2016/1954 Європейського Парламенту та Ради від 26 жовтня 2016 року, що вносить зміни до Регламенту (ЄС) № 1365/2006 про статистику транспортування товарів внутрішніми водними шляхами стосовно надання делегованих та імплементаційних повноважень Комісії щодо ухвалення певних заходів²²

Цей Регламент вносить зміни до Регламенту (ЄС) № 1365/2006 про статистику транспортування товарів внутрішніми водними шляхами стосовно надання делегованих та імплементаційних повноважень Комісії щодо ухвалення певних заходів. Згідно з його положеннями, Комісія має право ухвалювати делеговані акти, відповідно до ст. 9, з метою розширення обсягу внутрішніх водних шляхів, на які поширюються відповідні статистичні вимоги, з урахуванням економічних і технічних тенденцій.

Відповідно до цього Регламенту, реалізуючи це повноваження, Комісія повинна забезпечити, щоб делеговані акти не накладали додаткове навантаження на держави-члени. Крім того, Комісія повинна належним чином обґрунтовувати статистичні дії, щодо яких ці делеговані акти передбачають аналіз ефективності витрат.

Положеннями цього Регламенту також визначається, що компетентні органи мають ухвалити зазначені делеговані акти впродовж п'яти років, починаючи з 7 грудня 2016 року. Комісія, у свою чергу, має скласти звіт не пізніше, ніж за дев'ять місяців до завершення п'ятирічного періоду. Перед прийняттям делегованого акта Комісія проводить консультації з експертами, призначеними кожною державою-членом.

Цей Регламент набирає чинності на 20-й день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Директива (Євросоюз) 2016/1919 Європейського Парламенту та Ради від 26 жовтня 2016 року про правову допомогу для підозрюваних та обвинувачених осіб у кримінальних

²² Regulation (EU) 2016/1954 of the European Parliament and of the Council of 26 October 2016 amending Regulation (EC) No 1365/2006 on statistics of goods transport by inland waterways as regards the conferral of delegated and implementing powers on the Commission for the adoption of certain measures [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1954&from=EN>

провадженнях та для осіб, щодо яких виданий ордер на арешт в одній з країн ЄС²³

30 листопада 2009 року Рада прийняла резолюцію про дорожню карту для зміцнення процесуальних прав підозрюваних і обвинувачених осіб в кримінальному процесі. Ця Директива про правову допомогу є шостою директивою для зміцнення процесуальних прав у кримінальному процесі, яка прийнята відповідно до цієї дорожньої карти.

Ця Директива спрямована на забезпечення права на адвоката, як це також передбачено Директивою 2013/48/ЄС, шляхом надання безкоштовної правової допомоги, що фінансується державами-членами, для підозрюваних і обвинувачених осіб в кримінальному процесі, а також для осіб, щодо яких виданий ордер на арешт в одній з країн ЄС. Ця Директива також застосовується на тих же умовах щодо осіб, що не були спочатку підозрюваними або обвинуваченими, але стають такими у процесі допиту в поліції або іншими правоохоронними органами.

Держави-члени повинні гарантувати, що така правова допомога надається без невинуватої затримки, і не пізніше, ніж до початку допиту в поліції, іншому правоохоронному чи судовому органі.

Рішення про надання чи ненадання правової допомоги і про призначення захисника має бути ухвалено компетентним органом без зайвого зволікання. Держави-члени мають вжити всіх відповідних заходів для забезпечення того, щоб компетентний орган ухвалював такі рішення сумлінно. Крім того, держави-члени мають вжити всіх необхідних заходів для забезпечення того, щоб підозрювані та обвинувачені особи були поінформовані у письмовій формі, якщо їм відмовлено частково чи в повному обсязі у їх проханні про надання правової допомоги.

Ця Директива також зазначає, що держави-члени повинні вжити всіх необхідних заходів для забезпечення того, щоб підозрювані та обвинувачені особи мали право замінити захисника, у разі виникнення таких обставин і на їх прохання.

²³ Directive (EU) 2016/1919 of the European Parliament and of the Council of 26 October 2016 on legal aid for suspects and accused persons in criminal proceedings and for requested persons in European arrest warrant proceedings [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32016L1919>

Відповідно до Директиви, держави-члени повинні вжити відповідних заходів з метою сприяння забезпеченню належної підготовки юристів, які надають таку правову допомогу.

Ця Директива набирає чинності на наступний день після її опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу». Директива опублікована 4 листопада 2016 року. Всі країни-члени ЄС мають внести відповідні зміни у національне законодавство у строк до 25 травня 2019 року.

Регламент (Євросоюз) 2016/2031 Європейського Парламенту та Ради від 26 жовтня 2016 року про заходи, спрямовані на захист від шкідників рослин, що вносить зміни до Регламентів (Євросоюз) № 228/2013, (Євросоюз) № 625/2014 і (Євросоюз) № 1143/2014 Європейського Парламенту та Ради та скасовує Директиви Ради 69/464/ЄЕС, 74/647/ЄЕС, 93/85/ЄЕС, 98/57/ЄС, 2000/29/ЄС, 2006/91/ЄС і 2007/33/ЄС²⁴

Регламент встановлює правила для регулювання фітосанітарних ризиків, пов'язаних із будь-яким видом, штамом або біотипом патогенних паразитуючих агентів, тварин або рослин, що є шкідливими для рослин або рослинних продуктів, а також пропонує заходи щодо зниження цих ризиків до встановленого рівня.

Дія цього Регламенту також поширюється на непаразитичні рослини, які становлять фітосанітарні ризики та можуть спричиняти серйозні економічні, соціальні та екологічні наслідки на території Союзу.

Положеннями цього Регламенту визначені, зокрема: шкідники рослин, їх види, перелік та особливості поширення на території Союзу; правила боротьби з такими шкідниками, а також види шкідників, боротьба з якими визнається як пріоритетна; умови використання шкідників для досліджень, експериментів та іншої наукової діяльності; відповідні органи, відповідальні за

²⁴ Regulation (EU) 2016/2031 of the European Parliament and of the Council of 26 October 2016 on protective measures against pests of plants, amending Regulations (EU) No 228/2013, (EU) No 652/2014 and (EU) No 1143/2014 of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 69/464/EEC, 74/647/EEC, 93/85/EEC, 98/57/EC, 2000/29/EC, 2006/91/EC and 2007/33/EC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.317.01.0004.01.ENG&toc=OJ:L:2016:317:TOC

повідомлення про виявлення таких шкідників та заходи боротьби з ним на території Союзу; вимоги до встановлення та маркування спеціальних захищених зон; а також методи боротьби із невизначеними шкідниками.

Цей Регламент набирає чинності на двадцятий день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» та застосовується з 14 грудня 2019 року, за винятком ст. 111 (8), 100 (3) і 101 (4), які застосовуються з 1 січня 2017 року.

Директива (Євросоюз) 2016/2102 Європейського Парламенту та Ради від 26 жовтня 2016 року про доступність веб-сайтів та мобільних додатків органів державної влади²⁵

Ухвалення цієї Директиви було вперше запропоноване Європейською Комісією в 2012 році в результаті переговорів між Європейським Парламентом, Європейською Радою і Європейською Комісією; оновлена версія цієї Директиви була узгоджена в травні 2016 року й ухвалена 26 жовтня ц. р.

Ця Директива покликана удосконалити нормативно-правову базу держав – членів ЄС стосовно доступності веб-сайтів і мобільних додатків органів державної влади, щоб зробити їх більш відкритими для користувачів, зокрема, для осіб з обмеженими фізичними можливостями. Завдяки ухваленню цієї Директиви особи з обмеженими фізичними можливостями, зокрема, із вадами зору чи слуху, матимуть кращий доступ до веб-сайтів і мобільних додатків комунальних послуг.

Так, ця Директива має забезпечити таку доступність на основі загальних критеріїв доступності, а саме: критерію сприйняття (інформація повинна легко сприйматися користувачами); критерію дієвості (компоненти інтерфейсу і навігації мають бути зручними у користуванні); критерію зрозумілості (інформація та інтерфейс мають бути зрозумілими); а також критерію надійності.

Документ також визначає обов'язок держав-членів вжити всіх необхідних заходів задля підвищення рівня поінформованості, а

²⁵ Directive (EU) 2016/2102 of the European Parliament and of the Council of 26 October 2016 on the accessibility of the websites and mobile applications of public sector bodies [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32016L2102>

також сприяти здійсненню веб-навчання для відповідних зацікавлених сторін і, зокрема, персоналу, відповідального за доступність веб-сайтів або мобільних додатків.

Держави-члени мають привести свої нормативно-правові акти у відповідність із положеннями цієї Директиви до 23 вересня 2018 року.

Ця Директива набирає чинності на наступний день після її опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Рішення Ради (СЗБП) 2016/2001 від 15 листопада 2016 року про внесок Союзу у створення і безпечне управління Банком низькозбагаченого урану (LEU/НЗУ) під контролем Міжнародного агентства з атомної енергії (ІАЕА/МАГАТЕ) в рамках Стратегії ЄС проти розповсюдження зброї масового знищення²⁶

3 грудня 2010 року в рамках МАГАТЕ було ухвалено рішення про створення Банку низькозбагаченого урану МАГАТЕ, операції якого мають фінансуватися виключно завдяки позабюджетним внескам. При цьому, ще 8 грудня 2008 року Рада ухвалила висновки, у яких висловила підтримку ЄС створенню і безпечному управлінню банком ядерного палива під контролем МАГАТЕ; при цьому ЄС вже зробив свій внесок у розмірі 20 млн євро до цього проекту (загальний запланований бюджет проекту складатиме близько 119 млн євро).

Це Рішення прийняте з метою забезпечення невідкладного й ефективного практичного втілення елементів Стратегії ЄС проти розповсюдження зброї масового знищення, за допомогою яких Союз сприяє безпечному управлінню обігом низькозбагаченого урану (НЗУ). Оскільки банк НЗУ перебуває під контролем МАГАТЕ з метою ефективної боротьби зі зростаючим поширенням високих технологій щодо ядерного паливного циклу, цим Рішенням

²⁶ Council Decision (CFSP) 2016/2001 of 15 November 2016 on a Union contribution to the establishment and the secure management of a Low Enriched Uranium (LEU) Bank under the control of the International Atomic Energy Agency (IAEA) in the framework of the EU Strategy against the Proliferation of Weapons of Mass Destruction [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.308.01.0022.01.ENG&toc=OJ:L:2016:308:TOC

ЄС зобов'язується підтримувати відповідну діяльність МАГАТЕ та банку НЗУ, переслідуючи разом із цим такі цілі:

– надати можливість державам-членам реалізовувати свої права відповідно до статті IV Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (далі – ДНЯЗ), уникаючи ризиків її розповсюдження;

– виступати останньою інстанцією для підтримки комерційного ринку, не спотворюючи його, у випадку порушення правил поставок НЗУ щодо держав – членів МАГАТЕ і якщо такі поставки відповідають критеріям МАГАТЕ та не можуть бути відновлені за допомогою комерційних засобів.

Рішення набирає чинності з дня його ухвалення та є чинним впродовж 60 місяців з дати укладення фінансової домовленості між МАГАТЕ і ЄС, згідно з якою Євросоюз у зазначений строк здійснює черговий фінансовий внесок у діяльність банку НЗУ у розмірі 4 млн 362 тис. 200 євро відповідно до процедур, що регулюють видатки із бюджету ЄС. Проте, це Рішення втрачає чинність через 6 місяців після набрання ним чинності у разі, якщо до цього часу не буде досягнуто відповідної фінансової домовленості.

Рекомендація Комісії (Євросоюз) 2016/2123 від 30 листопада 2016 року щодо гармонізації сфери застосування та умов для генеральних ліцензій на передачу для збройних сил і органів влади, що є сторонами договору, відповідно до статті 5(2)(a) Директиви 2009/43/ЄС Європейського Парламенту та Ради²⁷

Враховуючи, що:

– генеральні ліцензії на передачу продукції оборонного характеру в рамках ЄС є ключовим елементом системи спрощеного ліцензування зазначеної продукції, що запроваджена Директивою 2009/43/ЄС Європейського Парламенту та Ради²⁸, згідно з

²⁷ Commission Recommendation (EU) 2016/2123 of 30 November 2016 on the harmonisation of the scope of and conditions for general transfer licences for armed forces and contracting authorities as referred to in point (a) of Article 5(2) of Directive 2009/43/EC of the European Parliament and of the Council [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016H2123>

²⁸ Директива 2009/43/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 6 травня 2009 року про спрощення умов і процедур передачі в межах Співтовариства продукції оборонного

положеннями її ст. 5, держави-члени зобов'язалися публікувати генеральні ліцензії на передачу як мінімум у чотирьох випадках, визначених у цій статті;

– відмінності у сфері застосування генеральних ліцензій на передачу, опублікованих державами-членами щодо продукції оборонного характеру, та різні умови, що застосовуються до передачі такої продукції, можуть уповільнити імплементацію Директиви 2009/43/ЄС і досягнення її мети щодо спрощення, відтак, гармонізація сфери застосування і умов передачі згідно з генеральними ліцензіями, опублікованими державами-членами, є важливою для забезпечення практичного використання таких ліцензій;

– представники держав-членів у Комітеті, створеному відповідно до ст. 14 Директиви 2009/43/ЄС, запропонували прискорити досягнення гармонізації сфери застосування і умов передачі згідно з генеральними ліцензіями, опублікованими державами-членами, шляхом ухвалення відповідної рекомендації Комісії.

Отже, у цій Рекомендації Комісія виклала настанови, що є результатом переговорів між державами-членами, які є основою для гармонізації відповідних сфер застосування і умов передачі продукції оборонного характеру згідно з генеральними ліцензіями. У її положеннях наводиться перелік продукції оборонного характеру, що може бути передана в рамках генеральної ліцензії. Генеральна ліцензія на передачу збройним силам продукції оборонного характеру має, як мінімум, надавати дозвіл на передачу продукції зазначених категорій, що має оборонний характер, між сторонами за визначеною процедурою, а також можливість державам-членам на власний розсуд включати більшу кількість категорій продукції з відповідними характеристиками до генеральних ліцензій, які ними укладаються.

Крім того, положеннями цієї Рекомендації деталізуються умови, що мають бути включені до генеральної ліцензії на передачу відповідної продукції для цілей її використання збройними силами. Цей перелік не є вичерпним, проте окреслює загальні рамки і передбачає, що інші умови, додані будь-якою державою-членом у

характеру [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2009.146.01.0001.01.ENG&toc=OJ:L:2009:146:TOC

майбутньому, не повинні їм суперечити. Географічні межі дії генеральної ліцензії на передачу – Європейська економічна зона (ЄС-28) + Ісландія і Норвегія.

Ця Рекомендація застосовується до Загального переліку продукції військового характеру ЄС, викладеного у Додатку до Директиви 2009/43/ЄС та, за необхідності, підлягає оновленню з огляду на майбутні зміни у зазначеному переліку.

Комісія закликала держави-члени ввести цей документ у дію не пізніше 1 липня 2017 року так повідомити її про заходи, вжиті ними з метою набрання Рекомендацією чинності.

Рекомендація Комісії (Євросоюз) 2016/2115 від 1 грудня 2016 року стосовно моніторингу наявності тетрагідроканнабінолу (Δ^9 -*tetrahydrocannabinol*), його прекурсорів та інших канабіноїдів у харчових продуктах²⁹

Оскільки тетрагідроканнабінол (Δ^9 -*tetrahydrocannabinol*, ТГК)³⁰ є однією з основних складових рослини *cannabis sativa* (коноплі посівної), Європейське агентство з безпечності харчових продуктів (EFSA) встановило критично припустиму дозу цієї речовини у харчових продуктах, призначених для споживання людиною, у розмірі 1 мг на 1 кг живої ваги. Крім того, окремий підрозділ EFSA, що займається дослідженням забруднюючих речовин у харчовому ланцюзі (CONTAM), ухвалив науковий висновок щодо наявності тетрагідроканнабінолу (Δ^9 -*tetrahydrocannabinol*) у молоці та інших харчових продуктах тваринного походження³¹. В результаті його

¹ Commission Recommendation (EU) 2016/2115 of 1 December 2016 on the monitoring of the presence of Δ^9 -tetrahydrocannabinol, its precursors and other cannabinoids in food [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016H2115&from=EN>

³⁰ Тетрагідроканнабінол (Δ^9 -*tetrahydrocannabinol*, ТГК) – найважливіша складова коноплі посівної, що здатна безпосередньо впливати на кору головного мозку людини; при потраплянні до організму людини ТГК взаємодіє з нейромедіатором – анандамідом, цим самим порушуючи зв'язок рецепторів, штучно замінюючи сам анандамід. У результаті робота мозку порушується до того моменту, поки зазначена речовина не буде виведена з організму. До основних наслідків дії канабіноїдів на організм людини належать: тахікардія, порушення координації, ейфорія, затьмарення свідомості, напад паніки чи меланхолії, галюцинації та підвищений апетит. – Прим. перекладача.

³¹ EFSA Scientific Opinion on the risks for human health related to the presence of tetrahydrocannabinol (THC) in milk and other food of animal origin [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.efsa.europa.eu/de/efsajournal/pub/4141>

підготовки було встановлено, що у зазначеного органу на сьогодні недостатньо наявних даних щодо вмісту цієї речовини у харчових продуктах для подальшого дослідження її наслідків для функціонування організму людини, Комісія встановила необхідність в отриманні більшого обсягу таких даних.

У зв'язку із зазначеним вище, Комісія вважає за необхідне цим документом рекомендувати державам-членам здійснити моніторинг наявності тетрагідроканабінолу, його прекурсорів та інших канабіноїдів у харчових продуктах. Зокрема, вона рекомендує державам-членам, активно залучаючи виробників харчових продуктів та інші зацікавлені сторони, здійснювати моніторинг наявності зазначеної речовини, її прекурсорів та інших канабіноїдів у харчових продуктах, що є похідними від коноплі, містять її інгредієнти чи похідні від неї складові.

З метою дотримання відповідних процедур при заборі проб із харчових продуктів держави-члени мають керуватися положеннями Регламенту Комісії (ЄС) № 401/2006 від 23 лютого 2006 року, що встановлює методи забору проб і матеріалу для аналізу з метою здійснення офіційного контролю рівнів мікотоксинів у харчових продуктах³².

Держави-члени, виробники харчових продуктів та інші зацікавлені сторони мають забезпечити, щоб результати проведеного моніторингу надавалися EFSA та її компетентним підрозділам протягом усього періоду моніторингу на регулярній основі та не пізніше жовтня 2018 року за встановленою Агентством формою надання таких даних і згідно з його вимогами.

³² Commission Regulation (EC) No 401/2006 of 23 February 2006 laying down the methods of sampling and analysis for the official control of the levels of mycotoxins in foodstuffs (OJ L 70, 9.3.2006, p. 12).

Директива (Євросоюз) 2016/2284 Європейського Парламенту та Ради від 14 грудня 2016 року про скорочення викидів окремих атмосферних забруднюючих речовин на національному рівні, що вносить зміни до Директиви 2003/35/ЄС та скасовує Директиву 2001/81/ЄС³³

Цю Директиву ухвалено з урахуванням небезпеки, яку становлять викиди окремих атмосферних забруднюючих речовин, та значного прогресу, якого було досягнуто впродовж останніх 20 років у рамках ЄС у сфері запобігання антропогенним викидам і підвищення якості повітря, зокрема, за допомогою спеціальної політики Союзу, частиною якої була Директива 2001/81/ЄС. У результаті реалізації такої політики викиди діоксиду сірки скоротилися на 82 %, викиди оксидів азоту – на 47%, неметанові леткі викиди органічних сполук – на 56% та викиди аміаку – на 28 % у період 1990–2010 рр. Однак, як зазначено в повідомленні Комісії від 18 грудня 2013 року, суттєві негативні наслідки і ризики для здоров'я людини і навколишнього середовища від викидів зазначених речовин досі залишаються.

Директивою передбачено виконання завдань, необхідних для досягнення такого рівня якості повітря, що не завдає значного негативного впливу на здоров'я людини і навколишнє середовище, зокрема:

– зобов'язує держави-члени скорочувати антропогенні викиди в атмосферу таких речовин, як діоксид сірки, оксиду азоту, неметанові леткі органічні сполуки, аміаку та дрібнодисперсні частки;

– наголошує на необхідності розробки, прийняття і реалізації національних програм, спрямованих на боротьбу із забрудненням;

– наводить детальний перелік викидів зазначених забруднюючих речовин у Додатку I до цієї Директиви;

– встановлює процедуру моніторингу та повідомлення до відповідних компетентних органів про обсяг викидів.

³³ Directive (EU) 2016/2284 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2016 on the reduction of national emissions of certain atmospheric pollutants, amending Directive 2003/35/EC and repealing Directive 2001/81/EC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32016L2284>

Ця Директива також сприяє досягненню відповідності основним принципам якості повітря, опублікованим Всесвітньою організацією охорони здоров'я; сприяє виконанню екосистемних цілей ЄС відповідно до 7-ї Програми дій з питань захисту навколишнього середовища; посилює взаємовплив між політикою якості повітря в рамках ЄС та іншими відповідними політиками Союзу.

Ця Директива застосовується до викидів забруднюючих речовин, зазначених в Додатку I, незалежно від їх джерела, що мають місце на території держав – членів ЄС, їх виняткових економічних зон і зон контролю за забрудненням.

Ця Директива набирає чинності 31 грудня 2016 року

Регламент (Євросоюз) 2016/2336 Європейського Парламенту та Ради від 14 грудня 2016 року, що встановлює спеціальні умови вилову деяких глибоководних видів риби у північно-східній частині Атлантичного океану та положення щодо риболовецького промислу у внутрішніх водах північно-східної частини Атлантичного океану і скасовує Регламент Ради (ЄС) № 2347/2002³⁴

Цей Регламент сприяє досягненню цілей, визначених у ст. 2 Регламенту (ЄС) 1380/2013³⁵. Крім того, його дія спрямована також на: 1) удосконалення наукових знань про види, що проживають на значній глибині та місця їх проживання; 2) запобігання істотному негативному впливу на них у рамках глибоководного промислу і забезпечення довгострокового збереження популяцій глибоководних риби; 3) забезпечення того, щоб заходи ЄС з метою сталого управління запасами глибоководних риби узгоджувалися з

³⁴ Regulation (EU) 2016/2336 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2016 establishing specific conditions for fishing for deep-sea stocks in the north-east Atlantic and provisions for fishing in international waters of the north-east Atlantic and repealing Council Regulation (EC) No 2347/2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1484128753619&uri=CELEX:32016R2336>

³⁵ Regulation (EU) No 1380/2013 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2013 on the Common Fisheries Policy, amending Council Regulations (EC) No 1954/2003 and (EC) No 1224/2009 and repealing Council Regulations (EC) No 2371/2002 and (EC) No 639/2004 and Council Decision 2004/585/EC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1380&from=EN>

резолуціями, прийнятими ГА ООН, зокрема резолюціями 61/105 і 64/72.

Положення цього Регламенту регулюють промислову діяльність, що здійснюється рибальськими суднами ЄС чи третіх країн у союзних водах Північного моря, у водах північно-східної частини Атлантичного океану, а також у водах, як зазначено у Регламенті 2188/2009³⁶. Регламент застосовуються до видів, які зустрічаються в глибоководних районах цих вод і характеризуються поєднанням таких біологічних факторів, як пізне дозрівання, повільне зростання, довга тривалість життя, низький рівень природної смертності, нерест, який не може відбуватися щороку, тощо.

Цей Регламент передбачає, зокрема, спеціальні умови надання дозволу на вилов зазначених глибоководних видів риб; вимоги до суб'єктів вилову; забезпечення доступу спостерігачам та своєчасне надання звітності за результатами дотримання Регламенту; критерії оцінки Комісією впливу Регламенту на збереження популяцій глибоководних видів риб.

Регламент набирає чинності на 20-й день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Директива (Євросоюз) 2016/2341 Європейського Парламенту та Ради від 14 грудня 2016 року щодо діяльності і нагляду за інституціями недержавного пенсійного забезпечення (НПЗ) (оновлена версія)³⁷

Цю Директиву ухвалено з урахуванням попереднього досвіду у зазначеній сфері і зусиль, докладених у процесі внесення змін до неї з метою забезпечити зазначеним інституціям недержавного пенсійного забезпечення (НПЗ) право функціонувати в державах-членах за умов дотримання ними високого рівня захисту інтересів

³⁶ Council Regulation (EC) No 1288/2009 of 27 November 2009 establishing transitional technical measures from 1 January 2010 to 30 June 2011 (recast) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R1288&from=EN>

³⁷ Directive (EU) 2016/2341 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2016 on the activities and supervision of institutions for occupational retirement provision (IORPs) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32016L2341>

бенефіціаріїв пенсійного забезпечення, зважаючи при цьому на складнощі у транскордонній співпраці через відмінності у національних соціальних і трудових законодавчих актах. Крім того, Директива має на меті підвищення нинішнього мінімального рівня захисту для членів і бенефіціаріїв установ НПЗ з огляду на те, що вони більшою мірою потерпають від ринкових ризиків; а також з метою поліпшення нинішнього мінімального рівня надання відповідної інформації для бенефіціаріїв пенсійного забезпечення. Директива встановлює правила для вжиття заходів та здійснення діяльності установами НПЗ.

Положення цього документа застосовуються до установ НПЗ за винятком тих, що діють у системі соціального забезпечення та на які поширюється дія ряду регламентів та директив ЄС, ухвалених у цій сфері.

Директивою визначені, зокрема, транскордонні заходи щодо співпраці та здійснення фінансових переказів; вимоги до пенсійних фондів та технічні положення щодо здійснення діяльності установ НПЗ; правила здійснення внесків учасниками; структура системи управління такими фондами; заходи щодо вирішення кризових ситуацій у цій сфері; обов'язок щодо подання щорічної звітності; відповідальність дипозитарія за збереження внесків; інформаційне забезпечення діяльності установ НПЗ; а також виключення державного гарантування вкладів.

Ця Директива набуває чинності на 20-й день після її опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Рішення Ради (СЗБП) 2016/2382 від 21 грудня 2016 року про створення Європейського коледжу безпеки і оборони (ESDC/ЄКБО) і скасування Рішення 2013/189/СЗБП³⁸

Цим Рішенням Рада створює Європейський коледж безпеки і оборони (далі – ЄКБО), цілями якого є, зокрема, 1) сприяння кращому розумінню спільної безпекової та оборонної політики ЄС; 2) укомплектування відповідних органів ЄС та держав-членів з офіцерами, які мають відповідний фаховий досвід і навички

³⁸ Council Decision (CFSP) 2016/2382 of 21 December 2016 establishing a European Security and Defence College (ESDC) and repealing Decision 2013/189/CFSP [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32016D2382>

ефективної роботи з огляду на широкий спектр питань безпеки та оборони; 3) забезпечення місії та операцій персоналом, обізнаним із загальними принципами діяльності у відповідній сфері та із відчуттям спільної європейської ідентичності; 4) забезпечення відповідного навчання і підвищення кваліфікації з огляду на навчальні й освітні потреби таких місій і операцій.

Згідно з положеннями цього документа, за необхідності, увага має приділятися забезпеченню узгодженості з іншими видами діяльності ЄС у відповідній сфері. Основними завданнями ЄКБО повинні бути організація та проведення освітньої та професійної підготовки офіцерів та військового персоналу через проведення навчальних курсів, факультативних занять, семінарів, заходів із розвитку лідерських якостей учасників, програм партнерства за зразком *Erasmus*, спеціалізованих конференцій та інших заходів тощо.

Цим Рішенням схвалюється також впровадження і розвиток системи електронного навчання, розробка навчальних матеріалів, підтримка діяльності Асоціації випускників – учасників минулих програм, сприяння професійній підготовці у галузі запобігання конфліктам, мирного врегулювання кризових ситуацій, створення або збереження умов, необхідних для сталого розвитку та реформування сектора безпеки, а також підвищення рівня поінформованості про кібербезпеку і гібридні загрози.

III. ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА СКАРГАМИ ПРОТИ УКРАЇНИ

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «КРІВОШЕЙ проти України» від 23 червня 2016 року (Остаточне рішення від 23 вересня 2016 року, заява № 7433/05)³⁹

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 5 (1) «Право на свободу та особисту недоторканість»;

ст. 6 (1) і (3)(с) «Право на справедливий суд».

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України А. А. Кривошей, 1966 р. н., який на час розгляду справи відбував покарання у вигляді позбавлення волі.

У період із серпня по вересень 2001 р. було порушено ряд кримінальних справ за фактами розкрадання зерна, сільськогосподарських тварин та іншого майна з різних фермерських господарств, які згодом були об'єднані в одну кримінальну справу (далі – справа про розкрадання).

15 серпня 2001 р. заявника разом із кількома іншими особами, в тому числі гр. В. З., було затримано. 17 серпня 2001 р. Магдалинський районний суд (далі – районний суд) призначив для заявника запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

23 серпня 2001 р. було порушено кримінальну справу у зв'язку з умисним убивством чоловіка (далі – справа про вбивство). У той же день під час проведення допиту у справі про розкрадання гр. В. З. свідчив, зокрема, що 1 серпня 2001 р. заявник смертельно травмував гр. Л. Г. у дорожньо-транспортній пригоді (далі – ДТП) та вбив її чоловіка А. Г. з метою приховати цей злочин. Гр. В. З. також заявив, що вони сховали тіла у лісі. За повідомленням уряду, кримінальну справу у зв'язку зі смертю

³⁹ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF KRIVOSHEY v. UKRAINE of 23 June 2016 (Application no. 7433/05) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163910>

гр. Л. Г. також було порушено того ж дня. Пізніше за участю заявника, гр. В. З. та їх адвокатів було проведено слідчий експеримент, згідно з протоколом якого заявнику було повідомлено про його право на захист і право не свідчити проти себе. Проте заявник дав згоду надати свідчення і визнав, що збив гр. Л. Г. та вбив гр. А. Г., після чого допоміг гр. В. З. сховати тіла жертв. У той же день за відсутності адвоката заявника було проведено експертизу місця пригоди та автомобіля заявника.

24 серпня 2001 р. було порушено кримінальну справу проти заявника у зв'язку із ДТП, що призвела до смерті гр. Л. Г. Заявника було допитано. 31 серпня 2001 р. останньому повідомили у письмовій формі про його право на захист під час допиту, а також провели його допит (у присутності адвоката) як підозрюваного в умисному вбивстві гр. А. Г.

10 жовтня 2001 р. розслідування за фактом умисного вбивства гр. А. Г. було призупинено через неможливість встановлення особи злочинця; 10 лютого 2002 р. розслідування було відновлено. 11 лютого 2002 р. районний суд визнав заявника винним за декількома пунктами звинувачення у справі про розкрадання і засудив його до десяти років позбавлення волі. Одинадцять інших осіб, у тому числі гр. В. З., були засуджені за співучасть у справі про розкрадання. У той же день заявнику було висунуто звинувачення в умисному вбивстві гр. А. Г.; планувалося також провести допит заявника у присутності його адвоката, але він відмовився свідчити.

12 лютого 2002 р. слідство у справі про вбивство було призупинено через невизначене захворювання заявника. За словами заявника, його хвороба була вигадана органами влади з метою затягування судового розгляду.

25 липня 2002 р. Дніпропетровський обласний апеляційний суд (далі – апеляційний суд) залишив в силі рішення від 11 лютого 2002 р. стосовно співучасників заявника, скасував рішення щодо заявника та направив його справу на новий розгляд.

19 лютого 2003 р. районний суд визнав заявника винним у справі про розкрадання і засудив його до десяти років позбавлення волі.

24 лютого 2003 р. слідство у справі про вбивство було відновлено, а відповідну справу об'єднано із кримінальною справою за фактом ДТП.

6 червня 2003 р. апеляційний суд скасував рішення від 19 лютого 2003 р.; справу було направлено на додаткове розслідування через ряд недоліків і процедурних порушень.

7 липня 2003 р. на прохання заявника та його адвоката районний суд направив справу про розкрадання до Магдалинівської районної прокуратури з метою об'єднання її матеріалів із матеріалами справ про ДТП та вбивство.

24 вересня 2003 р. звинувачення проти заявника були перекваліфіковані з «умисного вбивства» на «вбивство з обставинами, які обтяжують покарання». У той же день матеріали відповідної справи були об'єднані з матеріалами кримінальних справ про розкрадання та ДТП.

25 вересня 2003 р. Магдалинською районною прокуратурою було ухвалено постанову про звільнення заявника з-під варти до суду у справі про розкрадання. У той же день заявника було знову затримано за підозрою в убивстві гр. А. Г. 27 вересня 2003 р. у присутності захисника заявника його було допитано як підозрюваного у справі про вбивство; при цьому заявник наполягав на своїй невинуватості.

29 вересня 2003 р. районний суд відмовив у задоволенні клопотання прокурора про тримання заявника під вартою в ході розгляду справи про вбивство, вказавши на порушення процедури розслідування та його умисне затягування.

7 жовтня 2003 р. заявника знову було допитано в присутності його захисника; в ході допиту заявник визнав, що смертельно поранив гр. Л. Г., але заперечував убивство гр. А. Г.

8 жовтня 2003 р. апеляційний суд скасував рішення від 29 вересня 2003 р. і направив справу в районний суд на додатковий розгляд.

10 жовтня 2003 р. заявнику було оголошено про підозру у вбивстві з обставинами, які обтяжують покарання та спричиненні ДТП, що призвело до смерті гр. Л. Г.

20 листопада 2003 р. заявнику було висунуто обвинувачення у вбивстві та спричиненні ДТП.

2 грудня 2003 р. заявник та його адвокат отримали доступ до матеріалів справи.

14 січня 2004 р. кримінальна справа була направлена на розгляд до апеляційного суду як суду першої інстанції.

30 січня 2004 р. – відповідно до запитів прокурора і заявника – суд направив справу на додаткове розслідування через процесуальні порушення. 9 березня 2004 р. справу про розкрадання було виокремлено в окреме провадження. Із заявника було також знято звинувачення в убивстві.

Матеріали справ, порушених щодо заявника, ще неодноразово об'єднувалися та розглядалися в окремих провадженнях, проте 21 травня 2004 р., на підставі свідчень гр. В. З. та результатів ряду судово-медичних експертиз, апеляційний суд визнав заявника винним у спричиненні ДТП, що призвело до смерті гр. Л. Г., а також у вбивстві гр. А. Г. В результаті заявника було засуджено до довічного ув'язнення із заборонаю керування транспортним засобом упродовж трьох років; при цьому термін його ув'язнення розраховувався із 10 жовтня 2003 р.

Заявник оскаржив це рішення, посилаючись, зокрема, на той факт, що не був забезпечений юридичною допомогою в ході допиту 23 серпня 2001 р. 5 жовтня 2004 р. Верховний Суд України залишив у силі зазначене рішення, але скоротив термін ув'язнення до п'ятнадцять років позбавлення волі. Верховний Суд України визнав процесуальні порушення, але наголосив, що їх було недостатньо для того, аби вимагати скасування рішення суду.

Заявник неодноразово скаржився до апеляційного суду на те, що термін його ув'язнення був розрахований неправильно і заявляв, що відправною точкою повинна бути дата його першого арешту. У відповідь на ці скарги він був проінформований про те, що до жовтня 2003 р. його було затримано у зв'язку зі звинуваченнями, які не були пов'язані зі справою про вбивство.

4 квітня 2005 р. розгляд у справі про розкрадання було відновлено і справа була передана до суду.

24 травня 2012 р. районний суд визнав заявника винним у розкраданні і засудив його до восьми років позбавлення волі з конфіскацією майна. Згідно з рішенням суду, остаточний строк покарання, призначений судом першої інстанції, сукупно за усі злочини становив п'ятнадцять років позбавлення волі та мав відраховуватися з 15 серпня 2001 р. – дати першого затримання заявника, передбачалася конфіскація майна заявника, а також трирічна заборона на керування транспортним засобом. Заявник не оскаржував це рішення, і воно набуло чинності 8 червня 2012 р.

18 лютого 2005 р. заявник звернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав, гарантованих ст. 5 (1) Конвенції (з огляду на відмову розраховувати термін його ув'язнення від дати первинного арешту); ст. 6 (1) і (3) (с) у зв'язку із затягуванням розслідування і судового розгляду у кримінальній справі, з огляду на відмову у наданні йому адвоката на початковій стадії процесу, а також у зв'язку із порушенням його права не свідчити проти себе.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 6 (1) Конвенції щодо порушення розумних строків кримінального провадження, відхиливши решту вимог заявника, а також зобов'язав Україну виплатити заявнику впродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 3 тис. євро компенсації моральної шкоди, відхиливши вимогу стосовно компенсації судових витрат як необґрунтовану.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «КУЛИК проти України» від 23 червня 2016 року (заява № 30760/06)⁴⁰

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 3 «Заборона катування»;

ст. 13 «Право на ефективний засіб юридичного захисту»;

⁴⁰ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF KULYK v. UKRAINE of 23 June 2016 (Application no. 30760/06) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163911>

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України А. В. Кулик, 1963 р. н., який проживає у м. Шаргород (Україна).

Згідно з інформацією, наданою заявником, 30 грудня 2002 р. близько 1:30 год. під час роботи на подвір'ї власного будинку заявник побачив трьох молодих людей на території сусіднього Шаргородського заводу продтоварів (далі – завод). Оскільки раніше мали місце розкрадання з території заводу, що також завдавали шкоди майну заявника, він вирішив увійти на територію заводу і простежити за молодими людьми. Проте невідомі швидко залишили територію заводу. Згодом заявник, зазирнувши до заводських приміщень через отвір у стіні, почув голоси. Він не хотів бути поміченим, тому повернувся додому. Близько десяти хвилин по тому співробітник міліції гр. Л., який прибув до будинку заявника, побив його і доставив до віддання міліції. Заявник було звинувачено у крадіжці алюмінієвих листів із території заводу.

За словами заявника, співробітники міліції гр. Л., гр. П. та гр. Г. неодноразово били його, вимагаючи зізнатися у скоєнні крадіжки. За словами заявника, після того, як він поскаржився на погане самопочуття, до камери, у якій його тримали, прийшов чоловік у білому халаті та дав йому пляшку води з розчиненим у ній вмістом капсул із написами «анальгін» та «димедрол».

Вранці 31 грудня 2002 р. заявника було доставлено до суду, де його було оштрафовано за непокору співробітникам міліції, після чого заявник хотів показати судді отримані травми, але суддя не дозволив йому цього зробити, натомість порадив звернутися в лікарню і подати відповідну скаргу. Пізніше того ж дня заявник був доставлений до відділку міліції, де підписав документ про те, що він не має жодних скарг на дії працівників міліції. Цей документ долучений до матеріалів справи. У той же день було прийнято рішення про відмову в порушенні кримінальної справи щодо заявника.

Вдома заявник показав травми сестрі дружини, що працює медсестрою. Через отримані ушкодження він, за його словами, вісім місяців страждав на головний біль, нудоту та лихоманку.

Уряд не надає Суду опису подій 30-31 грудня 2002 р., але погоджується з висновками національних органів слідства.

З 2 січня 2003 р. по 11 лютого 2003 р. заявник перебував у лікарні. За даними медичної документації заявника, він прибув до лікарні у стані середньої тяжкості. У нього були синці на лівому боці тіла, подряпини на спині, на лівому стегні – велика гематома (12X6 см); заявник страждав від головного болю і нудоти. У медичній довідці від 11 лютого 2003 р. було вказано такий діагноз: закрита черепно-мозкова травма, забій головного мозку середньої тяжкості, що спричинив численні неврологічні проблеми, два зламані ребра, посттравматичне запалення легенів, травм нирок, обличчя і тіла.

17 лютого 2003 р. заявник подав скаргу на дії правоохоронних органів до Вінницької обласної прокуратури (далі – «обласна прокуратура»).

18 лютого і 3 березня 2003 р. було допитано працівників заводу Ф., С., В., А., та Ло. – дружину співробітника міліції Л.

3 березня 2003 р. теща заявника М., свідчила, що співробітник міліції Л. прибув до її будинку і сказав, що шукає злочинця. Пізніше вона почула шум за сараєм і побачила, як Л. б'є рукояткою пістолета заявника, який лежав на землі. М. просила Л. не бити заявника, після чого Л. забрав заявника до відділка міліції.

У той же день УМВС України у Вінницькій області були оприлюднені результати внутрішнього розслідування за скаргою заявника. Слідство встановило, що 30 грудня 2002 р. близько 2.00 год ночі на виклик працівників заводу прибув співробітник міліції Л. з метою встановити походження підозрілого шуму. Л. в супроводі п'яти працівників заводу, перевірів покинутий зал заводу і виявив алюмінієві листи вирвані зі стелі і звалені на підлогу. Він також бачив заявника, який намагався втекти. Тікаючи, заявник двічі упав – один раз при підйомі через конвеєрну стрічку до отвору в стіні, а вдруге, коли стрибав через паркан. Він упав утретє, коли стрибав через паркан свого будинку. У дворі свого будинку заявник переховувався у сараї.

Співробітники міліції свідчили, що заявник не був підданий жорсткому поводженню. Однак теща заявника була свідком того, як співробітник міліції Л. ударив заявника, коли той лежав на землі. За викликом прокурора заявник не з'явився на допит, а сусіди заявника, які залишили свої імена в таємниці, описували заявника, як алкоголіка, схильного до скандальної поведінки, крадіжок і шахрайства. Було прийнято рішення направити матеріали справи до прокуратури, оскільки свідчення заявника та співробітників міліції були суперечливі.

7 березня 2003 р. заступник прокурора Шаргородського району відмовив у порушенні кримінальної справи за скаргою заявника, опираючись на припущення, що заявник отримав травми при спробі втекти від міліції.

10 квітня 2003 р. це рішення було скасовано обласним прокурором, оскільки не було точно встановлено походження травм. Згідно з висновком судово-медичної експертизи від 12 травня 2003 р. заявник отримав травми середньої тяжкості, які ймовірно були нанесені тупим предметом 30 грудня 2002 р.

У період з 15 червня 2003 р. і 27 жовтня 2004 р. Шаргородською районною прокуратурою (далі – «районна прокуратура») було двічі відмовлено у порушенні кримінальної справи. Ці рішення були скасовані обласною прокуратурою з тих самих причин, що і попередні, а справу було передано на додаткове розслідування.

У період з 15 червня 2003 р. по 27 жовтня 2004 р. були вчинені наступні слідчі дії: допитано тещу заявника, працівників заводу, дружину співробітника міліції Л., а також співробітників міліції П. та Л.; обстежено приміщення заводу; судово-медичний експерт зробив висновок про те, що заявник отримав тілесні ушкодження середньої тяжкості, які могли бути отримані в результаті падінь або нанесені тупими предметами у період від 30 грудня 2003 р.

27 жовтня 2004 р. обласною прокуратурою було порушено кримінальну справу за підозрою у зловживанні службовими повноваженнями.

Під час допиту 30 листопада 2004 р. заявник повторив попередню версію подій, а висновком судово-медичної експертизи

від 10 січня 2005 р. було підтверджено результати попередніх експертиз, і додано, що після того, як травми були нанесені, заявник був у змозі самотійно рухатися.

У період з лютого по червень 2005 р. було повторно допитано заявника, членів його сім'ї, працівників заводу та співробітників міліції, а також проведено слідчий експеримент та очну ставку між заявником та співробітниками міліції. Всі допитані повторили попередні свідчення.

19 квітня 2005 р. співробітникам міліції П. і Л. були пред'явлені звинувачення в перевищенні службових повноважень, що супроводжувалися насильством.

У листі від 5 травня 2005 р. обласна прокуратура повідомила заявника, що слідчі К. і Т. були покарані за затягування слідства.

18 травня 2005 р. співробітники міліції П. і Л. були допитані як свідки.

26 травня 2005 р., 16 травня 2006 р. та 11 січня 2007 р. обласною прокуратурою було надіслано запит начальнику УВБ у Вінницькій області ДВБ ГУБОЗ МВС УКРАЇНИ з проханням допитати свідків, які бачили заявника або говорили із ним під час вищезгаданих подій, на які надійшла відповідь про те, що не вдалося знайти жодних свідків.

2 червня 2005 р. Шаргородською лікарнею було надано відповідь на запит обласної прокуратури, у якій стверджувалося, що 30 та 31 грудня 2002 р. заявник не отримував медичної допомоги. У той же день, було допитано суддю Тр., який стверджував, що бачив заявника у суді 31 грудня 2002 р. і не помітив у нього травм голови або рук; заявник також не скаржився судді на побиття.

10 червня 2005 р. обласною прокуратурою було припинено розслідування у справі щодо співробітників міліції за відсутністю складу злочину. 16 серпня 2005 р. це рішення було залишено в силі Ленінським районним судом м. Вінниці. 22 вересня 2005 р. Вінницький обласний апеляційний суд скасував ці рішення і направив справу на додаткове розслідування.

У період із жовтня 2005 р. по грудень 2005 р. було досягнуто наступних результатів: співробітники Шаргородського відділення

міліції заявили, що 30 і 31 грудня 2002 р. для заявника не викликали швидку допомогу; було знову допитано співробітників міліції Л., А. та С.; судово-медичні експерти зробили висновки, що травми заявник міг отримати в результаті падінь.

28 грудня 2005 р. обласною прокуратурою знову було припинено слідство за відсутністю складу злочину.

20 лютого 2006 р. це рішення було скасовано Ленінським районним судом м. Вінниці, тому що свідки арешту заявника та працівники лікарні не були допитані. Справа була передана на додаткове розслідування.

13 квітня 2006 р. Вінницький обласний апеляційний суд відхилив скаргу прокурора на рішення від 20 лютого 2006 р.

У період з 13 квітня 2006 р. по 19 жовтня 2008 р. провадження у справі три рази припинялося через відсутність складу злочину. Однак по тому знову було відкрито, зокрема, через необхідність проведення додаткових слідчих дій.

У листах від 7 липня 2006 р. та 7 лютого 2007 р. районна прокуратура інформувала обласну прокуратуру про наступне: теща, дружина і сестра дружини заявника відмовилися свідчити; охоронець заводу, який був на посту 30 грудня 2002 р., переїхав до Росії; допитати лікарів Шаргородської лікарні було неможливо, оскільки не було жодної інформації про надання медичної допомоги заявнику.

19 жовтня 2008 р. Томашпільською районною прокуратурою було припинено слідство стосовно співробітників міліції через відсутність доказів. У результаті розслідування було встановлено факти, ідентичні висновкам від 3 березня 2003 р. Томашпільська районна прокуратура посилалася на дані попередніх розслідувань, додаткові відомості, отримані під час допиту заявника 30 серпня і 30 листопада 2004 р., а також висновки судово-медичних експертиз та свідчення інших очевидців, у результаті чого слідчі зробили висновок про відсутність складу злочину у діях правоохоронців, а також про неможливість відшукати необхідні докази у справі.

22 вересня 2010 р. Ленінський районний суд у рамках кримінального провадження за фактом розміщення

порнографічних матеріалів на Інтернет-сторінці представника заявника, дав дозвіл на обшук його помешкання.

15 жовтня 2010 р. орендаторка приміщення гр. Я. дозволила оглянути приміщення і підтвердила, що майно у кімнаті належить представнику заявника. У той же день співробітники міліції вилучили, крім іншого, три комп'ютери, на одному з яких, за словами представника заявника, містилася частина його конфіденційного листування із судом у цій справі.

5 листопада 2010 р. Вінницька міська прокуратура відмовила у порушенні кримінальної справи за фактом незаконного обшуку та виїмки речей. Представник заявника оскаржив це рішення, але безрезультатно.

Згідно з повідомленнями у засобах масової інформації, у серпні 2013 р. представника заявника було виправдано.

До Європейського суду з прав людини заявник звернувся зі скаргою на порушення його прав, гарантованих положеннями ст. 3 (з огляду на його побиття працівниками правоохоронних органів); ст. 13 (з огляду на неефективне розслідування за фактом його побиття), а також ст. 34 Конвенції (з огляду на вилучення комп'ютера у представника заявника, в якому містилися конфіденційні фрагменти матеріалів справи).

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень статей 3 та 13 Конвенції з огляду на процедурні питання, відхиливши решту скарг заявника як необґрунтовані.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ЗОСИМОВ проти України» від 7 липня 2016 року (заява № 4322/06)⁴¹

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколів до неї, зокрема:

⁴¹ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF ZOSYMOV v. UKRAINE of 7 July 2016 (Application no. 4322/06) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164467>

ст. 6 «Право на справедливий суд»;
ст. 8 «Право на повагу до приватного та сімейного життя»;
ст. 13 «Право на ефективний засіб юридичного захисту»;
ст. 1 «Захист власності» Протоколу 1.

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України І. В. Зосимов.

У 1996 р. заявник з дружиною розпочали сімейний бізнес із копіювання цифрових даних і продажу порожніх пристроїв для їх зберігання. Вони використовували квартиру на вул. П. в м. Києві, що належить матері заявника, як офіс.

20 серпня 2002 р. співробітниками Департаменту державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України в м. Києві (далі – ДДСБЕЗ) у присутності заявника та його дружини було проведено обшуки офісу, гаража та автомобіля заявника, у результаті яких вилучено сім комп'ютерів, шістдесят шість оптичних пристроїв для запису дисків, принтер, модем, понад три тисячі оптичних дисків із записами, близько тридцяти тисяч порожніх оптичних дисків і близько семи тисяч друкованих обкладинок для них. Вилучення було задокументовано на трьох стандартних формах (по одному для кожної сторони). Як випливає з форм, обшук у офісі було розпочато о 7.30 вечора і закінчено о 7.30 наступного ранку, обшук машини та гаража заявника тривав з 7.30 вечора до ранку.

За словами заявника, протягом усієї ночі співробітники ДДСБЕЗ допитували його, його дружину і членів їх сім'ї, задаючи питання, пов'язані з сімейним бізнесом заявника та дотриманням закону про авторське право під час використання програмного забезпечення.

22 серпня 2002 р. на сайті Міністерства внутрішніх справ було опубліковано звіт, у якому говориться, що було виявлено злочинну групу з двох осіб, які за допомогою комп'ютерної техніки розповсюджували компакт-диски з програмами та іграми; опубліковано фотографію дружини заявника без підпису і перераховано конфісковані предмети разом із їх оціночною вартістю (117000 гривень).

15 листопада 2002 р. було порушено кримінальну справу за фактом порушення авторських прав з посиланнями на протоколи обшуків офісу, гаража та автомобіля заявника. Підозрюваних оголошено не було.

21 листопада 2002 р. Шевченківський районний суд м. Києва (далі – «районний суд») видав ордери на обшук квартир заявника та його дружини, зазначивши, що вони підозрюються у порушенні авторських прав.

23 листопада 2002 р. було проведено обшуки, однак нічого не було вилучено.

Неодноразово заявник подавав прохання до міліції та прокуратури з вимогою повернути його майно. У різні дати (зокрема, 24 лютого 2003 р., 11 серпня 2003 р. і 13 травня 2005 р.) йому було відмовлено з посиланням на те, що вказане майно виступає речовим доказом у справі, і що його затримання виправдане необхідністю проведення експертних оцінок.

27 вересня 2004 р. київською прокуратурою було відхилено прохання заявника про передачу матеріалів кримінального провадження до суду з метою розгляду і завершення. Однак було відзначено, що слідство може бути припинено тільки у випадках, коли було пред'явлено звинувачення конкретній особі.

25 лютого 2005 р. було відхилено прохання заявника про припинення кримінального провадження через відсутність складу злочину з тої ж причини.

4 квітня 2004 р. заявнику, у відповідь на неодноразові запити щодо його статусу у кримінальному процесі (який де-факто був статусом підозрюваного), було повідомлено про недостатність доказів незаконного розповсюдження матеріалів захищених авторським правом.

У березні 2006 р. кримінальну справу ще не було завершено. Ніяких слідчих дій щодо заявника не було вчинено. Його майно не було повернуте.

Після червня 2013 р. сторони не представили жодних додаткових відомостей про результати або стан кримінального провадження.

У невстановлений день заявник та його дружина подали позов про дифамацію проти співробітників ДДСБЕЗ за публікацію недостовірної інформації на сайті.

27 жовтня 2003 р. районний суд задовольнив позов. Це рішення не було оскаржене і набуло чинності.

22 серпня 2003 р. прокуратура відхилила клопотання заявника про порушення кримінальної справи щодо трьох співробітників ДДСБЕЗ, які брали участь в обшуках його офісу, автомобіля і гаража та вилученні його власності. У відповідному рішенні було відзначено, що співробітники ДДСБЕЗ проводили не обшук, а інспекцію у межах їх компетенції відповідно до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», у присутності і за згоди заявника та його дружини.

13 жовтня та 4 грудня 2003 р., відповідно, Печерський районний суд і Київський міський апеляційний суд (далі – «апеляційний суд») відхилили скарги заявника.

У невстановлений день заявник подав цивільний позов до районного суду з вимогою повернути обладнання, оптичні диски та інше вилучене майно.

10 жовтня 2003 р. суд призупинив ці справи до вирішення кримінальної справи, у якій майно виступало речовим доказом.

У квітні 2003 р. заявник подав скаргу до районного суду стверджуючи, що огляд його офісу та вилучення його майна в серпні 2002 р., а також порушення кримінальної справи 15 листопада 2002 р. були незаконними. У суді заявник переформулював свої вимоги і стверджував, що не було жодних законних підстав для порушення кримінальної справи про порушення авторських прав. Заявник стверджував, зокрема, що 20-21 серпня 2002 р. було проведено довільний обшук і вилучення майна без судового ордеру або будь-яких інших законних підстав для вчинення таких дій; ці заходи були здійснені в нічний час; на усіх трьох обшуках ті ж самі люди були призначені в якості свідків; після порушення кримінальної справи він не був викликаний для участі в слідчих діях.

26 червня 2003 р. районний суд відхилив скарги, вважаючи, що заявник не має відповідної процесуальної правоздатності. Зокрема, зазначену кримінальну справу було порушено «за

фактом», а не «проти»заявника, який не був ні формальним підозрюваним, ні відповідачем в суді, а скарги з приводу незаконних дій співробітників ДДСБЕЗможуть бути пред'явлені тільки в рамках кримінальної справи. Заявник подав скаргу, заявивши, зокрема, що він був де-факто підозрюваним в ході розслідування.

17 вересня 2003 р. Апеляційний суд скасував рішення районного суду і прийняв рішення про відхилення позову, на тих самих підставах, що і суд нижчої інстанції.

13 липня 2004 р. Верховний суд України скасував попередні рішення і направив справу до судів нижчої інстанції на новий розгляд, крім іншого зазначивши, що є достатні підстави вважати, що інтереси заявника були значною мірою порушені з огляду на обшук його приміщень, вилучення і утримання його майна; розгляд справи видається таким, що необґрунтовано затягується; Цим рішенням також було надано вказівку судам нижчої інстанції перевірити, чи може поведінка слідчих органів вказувати на приховані мотиви, спрямовані на приховування протиправних дій.

14 жовтня 2004 р. районний суд задовольнив скаргу заявника та скасував рішення від 15 листопада 2002 р.

3 листопада 2004 р. це рішення було оскаржено київською прокуратурою.

24 грудня 2004 р. Апеляційний суд скасував рішення районного суду і направив кримінальну справу за фактом порушення авторських прав для подальшого розслідування. Було встановлено, що порушення кримінальної справи «за фактом», а не «проти» заявника, не завдає жодної шкоди конституційним правам заявника.

25 липня 2005 р. Верховний суд відмовив у розгляді клопотання заявника про надання дозволу на подачу апеляції з питань права, стверджуючи, що не має відповідної юрисдикції.

Заявник завернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав, гарантованих ст. 1 Протоколу 1 до Конвенції, з огляду на вилучення його приватної власності працівниками ДДСБЕЗ без відповідних судових рішень; ст. 6 Конвенції з питань процедури з огляду на обшуки (інспекції) проведені в офісі, гаражі та автомобілі заявника; а також ст. 13

Конвенції з огляду на затягування кримінального провадження працівниками правоохоронних органів.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 1 Протоколу 1 до Конвенції у зв'язку з вилученням його власності; ст. 8 та ст. 13 Конвенції з огляду на відсутність національних засобів правового захисту у зв'язку зі скаргами на дії правоохоронних органів. Суд відхилив решту вимог заявника, а також вимоги щодо компенсації йому судових витрат.

Суд зобов'язав Україну виплатити заявнику впродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 6 тис. євро компенсації моральної шкоди.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «СВИТЛАНА АТАМАНЮК ТА ІНШІ проти України» від 1 вересня 2016 року (заяви № 36314/06, № 36285/06, № 36290/06 та № 36311/06)⁴²

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 2 «Право на життя»;

ст. 3 «Заборона катування»;

ст. 6 «Право на справедливий суд»;

ст. 13 «Право на ефективний засіб юридичного захисту».

Обставини справи

Заявниками у справі є:

– гр. С. Ф. Атаманюк, 1953 р. н. (далі – перша заявниця);

– гр. Л. Ф. Атаманюк, 1946 р. н. (далі – друга заявниця);

– гр. А. О. Лоскутова, 1984 р. н. (далі – третя заявниця);

⁴² Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF SVITLANA ATAMANYUK AND OTHERS v. UKRAINE of 1 September 2016 (Applications nos.36314/06, 36285/06, 36290/06 and 36311/06) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-165750>

– гр. Г. В. Атаманюк, 1920 р. н., померла у 2013 р. (далі – четверта заявниця).

27 липня 2002 р. військово-повітряними силами України (далі – ВПС) було організоване військово-авіаційне шоу на аеродромі «Скнилів» у м. Львові (далі – авіашоу) на честь річниці створення 14-го авіаційного корпусу. Під час заходу було передбачено показ військових літаків та обладнання, а також пілотоване шоу за участю військових льотчиків. У заході взяли участь кілька тисяч чоловік, в тому числі дочка першої заявниці, її чоловік та дві доньки (далі – сім'я Михайлів).

Під час виконання фігури вищого пілотажу військовий літак Су-27, пілотований полковниками В. Т. та І. І., врізався у натовп глядачів і вибухнув. Пілоти успішно катапультиувалися. У результаті аварії загинули сімдесят сім людей і майже три сотні отримали травми. Чотири члени сім'ї Михайлів померли на місці. За словами заявниць, військовослужбовці відразу розпочали очистку місця події від тіл загиблих та крові, а також намагалися перешкодити людям фотографувати чи знімати місце події на відео. Офіцери ЗСУ та цивільні чиновники спричинили тисняву на виході, перешкоджаючи доступу до місця події співробітникам міліції та медичним працівникам.

Уряд у своїх запереченнях наголосив, що співробітники правоохоронних органів оперативно прибули на місце події, а тіла загиблих відразу ж були транспортовані в морги для експертизи та ідентифікації.

Після аварії перша та третя заявниця пішли в морг у пошуках останків їхніх родичів. Там вони побачили численні тіла та фрагменти тіл, від яких ішов нестерпний запах, складені просто на підлозі.

5 серпня 2002 р. судово-медичною експертизою було встановлено, що усі члени сім'ї Михайлів під час аварії отримали черепно-мозкові травми несумісні з життям. Під час поховання сім'ї Михайлів, за словами заявниць, одна із золотих сережок дівчат була відсутня, а голова гр. Михайлів, що була вилучена із двигуна літака, так і не була повернута родичам.

Уряд стверджував, що невстановлені фрагменти тіл були поховані у спільній могилі на Голосківському цвинтарі у м. Львові

після того, як усі можливості їх ідентифікації були вичерпані. Також було додано кілька документів, надісланих Генеральною прокуратурою у відповідь на прохання першої заявниці, у яких було обґрунтовано, що спотворена жіноча голова не могла належати гр. Михайлів.

У різні дні було паралельно розпочато кілька розслідувань з метою встановлення обставин аварії, в тому числі розслідування Спеціальної урядової комісії (далі – Комісія), до якої входили представники міністерств, СБУ, Генерального штабу ЗСУ, Львівської обласної державної адміністрації, експертів конструкторського бюро та двох тест-пілотів із Росії; а також розслідування Міністерства оборони, Львівської міської ради, Генеральної прокуратури, та неурядової організації, заснованої родичами загиблих та тими, хто вижив (далі – ГО).

Комісія повідомила про наступні факти, виявлені в результаті розслідування: для здійснення польотів було призначено розрізнену команду з різних місць дислокації; перед авіа шоу було проведено лише один виліт з метою перевірки техніки; запит пілота В. Т. на додатковий виліт було відхилено командуванням через брак палива; пілоти не були офіційно повідомлені про межі зони пілотажу та розміщення глядачів; літак в останню мить було замінено на інший, який, тим не менш, мав достатній запас палива та залишався у задовільному технічному стані аж до моменту падіння; під час виступу, пілот В. Т. вийшов із передбаченої зони пілотажу і був із землі попереджений про це; пілот В. Т. вирішив виконати фігуру вищого пілотажу, не передбачену програмою авіа шоу, і припустився технічної помилки; другий пілот І. І. не втрутився. Отже, основною причиною аварії стала технічна помилка з боку першого пілота при виконанні маневру. Також було зазначено, що швидке та відповідне втручання другого пілота та злагоджені дії наземного командування могло врятувати ситуацію. Крім цього розслідування виявило серйозні недоліки в організації авіашоу: неналежну координацію між різними органами влади та посадовими особами, які брали участь у підготовці, незадовільну підготовку екіпажу, відсутність належного екстреного планування.

У вересні 2002 р. Міністерство оборони підготувало звіт за результатами внутрішнього розслідування, повторивши висновки

Комісії, на основі якого на співробітників, що брали участь в організації шоу, були накладені дисциплінарні санкції. Щодо пілотів та тих, хто керував польотом із землі, були відкриті кримінальні справи.

22 жовтня 2002 р. Львівською міською радою було підготовлено власний звіт, у якому, крім іншого, було зазначено, що численні державні органи в тій чи іншій мірі несуть відповідальності за погану організацію шоу, однак безпосередня відповідальність лежить на військових властях.

1 жовтня 2003 р. вищезазначеною ГО було опубліковано власний висновок на основі інформації, зібраної з державних і приватних джерел, у якому йшлося про те, що безпосередньою причиною аварії стала помилка першого пілота при виконанні маневру, а також злочинна бездіяльність другого пілота та командування 14 авіаційного корпусу, однак відповідальність за трагедію в тій чи іншій мірі лежить на Міністерстві оборони, Генеральному штабі ВПС, командуванні 14 авіаційного корпусу, органах влади м. Львова та області, органах цивільної авіації, що дали дозвіл на виконання пілотажу без належної перевірки.

27 липня 2002 р. Військовою прокуратурою Західного регіону України було порушено кримінальну справу з метою розслідування обставин аварії.

28 липня 2002 р. справу було передано для розслідування до Генеральної прокуратури.

15 квітня 2003 р. група військових прокурорів представила звіт, який збігався із висновками Комісії у питаннях визначення причин аварії, а результатами експертизи, крім іншого, було додано, що, беручи до уваги ієрархію ЗСУ, до обов'язків командування ВПС входило: видати відповідний формальний наказ, яким чітко визначити відповідальних за політ, а також провести їх належне навчання.

По закінченню розслідування десять офіцерів – двоє пілотів та ті, хто керували польотом із землі – були притягнуті до суду: головнокомандувач ВПС України О. С.; офіцери генштабу ВПС О. В. та В. А.; головний офіцер з безпеки 14 авіаційного корпусу А. Л.; командир 14 авіаційного корпусу С. О.; та командир підрозділу

ВПС, що базується в с. Озерне, О. Д. У невстановлений день командира 14 корпусу було зміщено з посади.

27 серпня 2004 р. Генеральною прокуратурою було виокремлено справу щодо В. С., О. В., В. А., та С. О. (далі – справа організаторів) та передано для додаткового розслідування.

24 вересня 2004 р. було організовано дві додаткові експертизи, які прийшли до висновку, що усі чотири відповідачі належним чином виконали свої обов'язки щодо організації авіа шоу, чинна правова база, яка регулює організацію авіа шоу є достатньою, і не було жодної необхідності розробляти будь-які додаткові правила, а отже, помилка першого пілота була єдиною причиною аварії.

У невстановлений день, справу стосовно пілотів та наземного екіпажу (далі – справа виконавців) було передано до суду. У ході судового розгляду підсудні не визнавали себе винними, наголошуючи, зокрема, на тому, що: був відсутній відповідний документ, що визначає обов'язки керівника польотів під час авіа шоу; беручи до уваги становище пілотів у військовій ієрархії, вони повинні були підкорятися безпосередньо наказам головнокомандувача ВПС; усі інструкції були виконані та доведені до відома командування та пілотів, однак безпеку та готовність до польоту перевірено не було через невідповідність даних заходів повноваженням вищезазначених офіцерів; параметри безпеки, отримані 24 липня 2002 р., було затверджено вищим командуванням ВПС; після отримання розпоряджень щодо безпеки, залишалось занадто мало часу для їх зміни; у програмі заходу не було конкретних вказівок пілотам щодо характеру маневрів; документи, у яких визначалася зона пілотажу, не були вчасно надані пілотам. Крім цього перший пілот стверджував, що літак вийшов з-під контролю з невідомої йому причини.

23 червня 2005 р. Військовим апеляційним судом Центрального регіону було визнано обох пілотів, командувача авіа шоу та командира польотів винними у порушенні ст. 416 ККУ і засуджено до позбавлення волі строком на чотирнадцять, вісім, шість і п'ять років відповідно; начальника служби безпеки польотів 14 авіа корпусу винним за п. 2, ст. 425 ККУ і засуджено до чотирьох років позбавлення волі умовно з випробувальним терміном. Шостого обвинуваченого О. Д. було виправдано.²

березня 2006 р. Військова колегія Верховного суду України залишила в силі це рішення, і воно набуло статусу остаточного.

У невстановлений день Генеральна прокуратура вирішила продовжити розслідування у «справі організаторів», не погодившись із висновками експертів від 8 лютого і 11 травня 2005 р.

11 січня 2008 р. обвинувачені у справі організаторів були притягнуті до суду зі звинуваченнями за п. 2 ст. 425 ККУ, однак усіх чотирьох відповідачів було виправдано.

Це рішення було оскаржене Генеральною прокуратурою до Військової колегії Верховного суду з посиланням на те, що підготовка до шоу будувалася виключно на військових документах, які не враховували специфіку пілотованих виступів за участю цивільних глядачів. Не маючи відповідних законодавчих положень, командування ВПС повинно були розробити конкретні правила для авіа шоу та спеціальну навчальну програму для пілотів.

22 жовтня 2008 р. Військова колегія Верховного Суду України відхилила скарги і залишив в силі виправдувальний вирок.

25 квітня 2003 р. заявниці подали цивільні позови в межах вищезазначеної кримінальної справи про компенсацію моральної шкоди. Перша заявниця вимагала 36 млн грн; друга заявниця – 2 тис. грн компенсації матеріальної шкоди та 600 тис. грн компенсації моральної шкоди; третя заявниця – 1 тис. грн матеріальної шкоди та 3 млн грн компенсації моральної шкоди; четверта заявниця – 6 млн грн. компенсації моральної шкоди.

23 червня 2005 р. при винесенні вироку у справі виконавців, суд присудив компенсацію матеріальної шкоди другій та третій заявниці у повному обсязі, 220,000 грн. відшкодування моральної шкоди першій заявниці та по 60 тис. грн. моральної шкоди кожній із інших заявниць.

2 березня 2006 р. Військовою колегією Верховного Суду України було відхилено скарги заявників з вимогами вищих компенсацій.

21 і 31 серпня, 18 жовтня і 29 листопада 2006 р. першій, четвертій, третій і другій заявниці, відповідно, було відшкодовано судові витрати.

У різні дати заявники подали додатково цивільні позови проти Міністерства оборони у справі організаторів, які були залишені без розгляду, беручи до уваги виправдання підсудних.

Уряд свідчив, що Верховною Радою України, обласними та районними адміністраціями, Львівською міською радою та неурядовими організаціями було вжито необхідних заходів для матеріального забезпечення жертв катастрофи та членів їх сімей до кінця 2002 р. Зокрема, виділено кошти для поховання, лікування, медичних реабілітаційних заходів, протезування, відшкодування нематеріальних збитків тощо. Загалом перша заявниця отримала 47,690 грн. різних платежів від держави в рамках вищевказаних програм. Перша, друга і четверта заявниці також отримали 40,270 грн., 6,000 грн. і 4,000 грн., відповідно, від керованих державою благодійних пожертв. Батькам гр. Михайліва було виплачено 68 тис. грн. Як впливає з матеріалів справи, жодних скарг подано не було.

Заявниці завернулися до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення прав згідно зі ст. 2 Конвенції, з огляду на позбавлення життя членів сім'ї Михайлів; ст. 3 Конвенції у зв'язку із нелюдським та жорстоким поводженням беручи до уваги умови транспортування та зберігання тіл їх родичів після аварії; ст. 6 Конвенції з огляду на затягування розслідувань обставин аварії, а також на ігнорування їх цивільних позовів у межах кримінальних справ; а також ст. 13 Конвенції, у зв'язку з відсутністю національних засобів захисту.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав той факт, що Держава не спромоглася виконати свої обов'язки щодо охорони права на життя членів сім'ї Михайлів, наданих ст. 2 Конвенції. Суд відхилив решту вимог заявниць, а також вимоги щодо компенсації їм судових витрат.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ХАМРОЄВ ТА ІНШІ проти України» від 15 вересня 2016 року (заява № 41651/10)⁴³

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 5 (1) «Право на свободу та особисту недоторканність».

Обставини справи

Заявниками у справі є:

- гр. У. М. Хамроєв, 1976 р. н., проживає у Швеції (далі – перший заявник);
- гр. К. Д. Дадаханов, 1966 р. н., проживає в Україні (далі – другий заявник);
- гр. У. У. Акрамов, 1985 р. н., проживає в США (далі – третій заявник);
- гр. С. С. Соїбжонов, 1970 р. н., проживає в Україні (далі – четвертий заявник).

У різні дні владою республіки Узбекистан було порушено кримінальні справи щодо заявників за підозрою в підбурюванні до заколоту, участь у заборонених релігійних організаціях, загрозу громадському порядку, підбурювання до етнічної та релігійної ненависті (стосовно першого заявника), після чого заявників було оголошено в міжнародний розшук.

У різні дні заявники покинули Узбекистан і прибули до України.

Державною міграційною службою України (далі – ДМС) було відхилено запит на надання притулку першому заявникові 3 квітня 2009 р.; другому заявнику – 23 грудня 2009 р.; третьому заявникові – 4 листопада 2009 р. Заявники оскаржили рішення ДМС.

⁴³ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF KHAMROEV AND OTHERS v. UKRAINE of 16 September 2016 (Application no. 41651/10)[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-166690>

У різні дні перший, другий та третій заявники були затримані співробітниками українських правоохоронних органів як особи, які перебувають у міжнародному розшуку.

Після розгляду справ заявників у місцевих судах відповідно до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) та національного законодавства, справи заявників було передано до Шевченківського районного суду м. Києва.

Після набуття чинності змін до КПК про видачу та екстрадицію від 17 червня 2010 р. Шевченківським районним судом, за заявою Генеральної прокуратури України (далі – ГПУ), було ухвалено рішення про тимчасове тримання першого заявника під вартою до отримання офіційного запиту про екстрадицію від уповноважених органів республіки Узбекистан. Аналогічні рішення було ухвалено стосовно другого та третього заявників. Рішення щодо першого та другого заявників були залишені в силі 9 серпня 2010 р. Київським апеляційним судом, щодо третього заявника – 12 серпня 2010 р.

14 грудня 2009 р. УВКБ ООН в Україні надало другому заявнику статусу біженця.

28 липня 2010 р. УВКБ ООН в Україні видало довідку про визнання другого заявника біженцем, яку він долучив до скарги на тримання його під вартою поданої до Шевченківського суду 29 липня 2010 р.

У червня 2011 р. Київським апеляційним адміністративним судом були скасовані рішення ДМС з питання надання притулку першому та другому заявникам і направлено їхні клопотання про надання притулку на повторний розгляд.

24 січня 2012 р. першого заявника було звільнено з-під варти

29 січня 2012 р. другого заявника було звільнено з-під варти.

Третій заявник подав скаргу до Святошинського районного суду м. Києва, зазначаючи, що на час його затримання співробітниками правоохоронних органів – 9 липня 2010 р. – розгляд клопотання про надання йому притулку ще не було завершено.

19 липня 2010 р. Київський обласний апеляційний суд скасував постанову суду першої інстанції щодо тримання третього

заявника під вартою і направив справу на повторний розгляд до суду першої інстанції.

3 серпня 2010 р. Святошинським районним судом м. Києва строк тримання під вартою третього заявника було продовжено до сорока днів.

За повідомленням уряду, 14 липня 2011 р. рішення ДМС були залишені в силі Київським апеляційним адміністративним судом.

6 лютого 2012 р. третього заявника було звільнено з-під варти.

9 липня 2010 р. та 27 липня 2010 р. ГПУ отримала офіційні запити від уповноважених органів республіки Узбекистан на видачу першого і третього заявника та другого заявника відповідно. ГПУ звернулася до Київської обласної прокуратури з дорученням провести розслідування можливості екстрадиції заявників, а також звернулася до СБУ, Міністерства закордонних справ України та уповноважених органів республіки Узбекистан з метою отримання більш детальної інформації окремо по кожному з трьох заявників.

3 серпня 2010 р. СБУ повідомила ГПУ про відсутність будь-якої інформації щодо діяльності першого і третього заявників в Узбекистані.

Уповноваженими органами республіки Узбекистан у відповідь на запити ГПУ було надано гарантії щодо перших трьох заявників, а також було надано документи, що описують характер звинувачень, висунутих проти третього та першого заявників в Узбекистані.

14 жовтня 2010 р. посол США в Україні надіслало прохання до ГПУ про полегшення відвідування затриманих узбецьких громадян представниками Департаменту внутрішньої безпеки США для співбесід в процесі розгляду їх прохань про надання притулку в США.

Другий заявник свідчить, що 1 жовтня 2010 р. ГПУ такою було отримано відповідь від Міністерства закордонних справ.

22 листопада 2010 р. ГПУ отримала відповідь на запити до Київської обласної прокуратури, у якій зазначено, що в екстрадиції заявників може бути відмовлено відповідно до п. 4 ст. 466 КПК.

8 квітня, 5 липня і 2 вересня 2011 р. ГПУ зверталася до посольства США з проханням надавати інформацію про будь-який прогрес у розгляді прохань заявників про надання притулку.

18 жовтня 2011 р. Посольство США повідомило ГПУ про необхідність організації візиту до першого та третього заявників з метою отримання відбитків пальців.

16 грудня 2011 р. УВКБ ООН в Україні інформувало ГПУ про те, що першим трьом заявникам було надано статусу біженців, а також про те, що неможливо полегшити процедуру отримання притулку другим заявником, тому що він перебуває у полігамному шлюбі.

23 січня 2012 р. УВКБ ООН в Україні інформувало ГПУ, що перший заявник отримав притулок в Швеції.

10 і 20 лютого 2012 р. ГПУ було прийнято рішення про не видачу третього і першого заявників відповідно у зв'язку з отриманням ними притулку у США та Швеції.

Сторони не повідомили Суду про будь-яке рішення щодо видачі другого заявника.

Четвертого заявника було затримано співробітниками українських правоохоронних органів 2 липня 2010 р., і звільнено у той же день, однак пізніше знову заарештовано 6 липня 2010 р.

З 9 липня 2010 р. по 5 серпня 2010 р. четвертий заявник перебував під вартою за рішенням суду.

16 серпня 2010 р. ГПУ отримала запит про видачу від органів влади Республіки Узбекистан.

7 жовтня 2010 р. ГПУ вирішили відмовити у видачі на тій підставі, що злочин, з яким він був звинувачений у відповідності до законодавства Республіки Узбекистан, не є злочином відповідно до українського кримінального законодавства.

Заявники завернулися до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення їх прав, гарантованих ст. 5 (1) Конвенції у зв'язку із неправомірним затриманням та засудженням їх як громадян іншої країни, стосовно яких застосовується процедура видачі чи депортації.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 5 (1) Конвенції щодо першого заявника з огляду на неправомірність його тримання під вартою у період з 15 по 24 червня 2010 р.; перших трьох заявників з огляду на неспроможність національної влади належним чином провести усі необхідні процедури депортації. Суд також відхилив решту вимог заявників, а також вимоги щодо компенсації їм судових витрат.

Суд зобов'язав Україну виплатити: першому заявнику впродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 10 тис. євро компенсації моральної шкоди; другому заявнику – 10 тис. євро; третьому заявнику – 10 тис. євро.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ПІВОВАРНИК проти України» від 6 жовтня 2016 року (заява № 29070/15)⁴⁴

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 3 «Заборона катування»;
ст. 34 «Індивідуальні заяви».

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України Ю. С. Пивоварник, 1977 р. н., який до затримання проживав у м. Світловодськ Кіровоградської області.

У невстановлений день заявнику було поставлено діагноз гепатит С.

26 червня 2014 р. заявника було затримано за підозрою у скоєнні злочину, пов'язаного з наркотиками та поміщено до Кіровоградського СІЗО №14 (далі – в'язниця).

27 червня 2014 р. заявнику було обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. Заявник подав апеляцію,

⁴⁴ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF PIVOVARNIK v. UKRAINE of 6 October 2016 (Application no. 29070/15) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-166965>

стверджуючи, зокрема, що страждає від гепатиту С. 14 липня 2014 р. Кіровоградський обласний апеляційний суд відхилив апеляцію.

24 березня 2015 р. заявника було визнано винним у незаконному придбанні, зберіганні та перевезенні наркотиків і засуджено до трьох років позбавлення волі.

13 жовтня 2015 р. Кіровоградським обласним апеляційним судом було розглянуто скаргу заявника і його було звільнено з-під варти достроково з випробувальним терміном.

8 липня 2014 р. адміністрація в'язниці надіслала листа до центральної лікарні м. Світловодськ, у якому було зазначено, що заявник повідомив про стан свого здоров'я, і було висловлено вимогу підтвердити вищезазначений діагноз. Відповіді надано не було.

6 серпня, 27 листопада, 3 грудня 2014 р., 9 січня і 4 червня 2015 р. заявник звертався до тюремного лікаря зі скаргами, зокрема, на дискомфорт у правому підребер'ї. Заявник стверджував, що хворіє на гепатиту С, але лікар зазначив, що немає жодних документів для підтвердження діагнозу. Відповідно до доповідей трьох окремих співробітників в'язниці, протягом цих консультацій – заявнику було запропоновано пройти «тест крові» для перевірки його діагнозу, але заявник відмовився від нього без пояснення причин. Заявник заперечував останнє звинувачення. За фактом оглядів і відмови заявника йому було видано довідку.

3 грудня 2014 р. адміністрація в'язниці повідомила адвокату заявника, що 6 серпня та 27 листопада 2014 р. заявника було оглянуто тюремним лікарем і проведено лікування з огляду на симптоми його хвороби, а також було заплановано консультації з фахівцем-інфекціоністом, який матиме змогу замовити необхідні аналізи та призначити заявнику лікування.

3 березня 2015 р. аналіз на антитіла до вірусу гепатиту С дав позитивний результат. У той же день ультразвукове дослідження показало, що печінка заявника піддалися дифузним змінам.

8 червня 2015 р. начальником медичної частини в'язниці було видано довідку про погіршення стану здоров'я заявника, а зокрема про те, що він страждає від хронічної втоми, нудоти та втрати ваги. У довідці також було наголошено на необхідності огляду

заявника фахівцем-інфекціоністом у центральній міській лікарні м. Кіровограда (далі – міська лікарня).

19 червня 2015 р. виконуючий обов'язки голови цієї секції на прохання заявника відповідно до правила 39 Регламенту Суду вказав уряду на необхідність в терміновому порядку забезпечити заявника можливістю огляду відповідним лікарем міської лікарні; забезпечити заявника відповідним лікуванням; та інформувати Суд 17 липня 2015 р. про стан здоров'я заявника та вжиті заходи.

У період з 6 до 9 липня 2015 р. заявнику було забезпечене стаціонарне обстеження в міській лікарні, в ході якого проведено ряд аналізів крові, ультразвукове дослідження, а також ряд медичних оглядів. У довідці за результатами вжитих заходів було підтверджено гепатит С у неактивній фазі та печінкову недостатність, призначено додаткові аналізи та нагляд лікарів. 14 липня 2015 р. уряд надав цю інформацію Суду.

19 серпня 2015 р. заявник подав скаргу до Суду, що рекомендації лікарів міської лікарні не були дотримані. 26 серпня 2015 р. Суд запропонував уряду прокоментувати ці звинувачення.

1 вересня 2015 р. було розпочато лікування заявника, в результаті якого, за даними уряду, стан його здоров'я нормалізувався. 15 вересня 2015 р. попередній діагноз було підтверджено.

15 вересня 2015 р. уряд повідомив Суду про заходи, вжиті з 1 по 15 вересня 2015 р.

Заявник завернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав згідно зі ст. 3 Конвенції з огляду на те, що йому не було надано доступу до необхідної та своєчасної медичної допомоги у зв'язку з його діагнозом, а також у зв'язку з неспроможністю уряду виконати свої обов'язки за ст. 34 Конвенції.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 3 Конвенції щодо відмови заявнику в наданні йому своєчасної та належної медичної допомоги. Суд також визнав, що держава не спромоглася виконати свої обов'язки відповідно до ст. 34 Конвенції.

Суд зобов'язав Україну виплатити Суд зобов'язав Україну виплатити заявнику впродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 4 тис. євро компенсації моральної шкоди, а також 121 євро відшкодування судових витрат.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «СТРОГАНЬ проти України» від 6 жовтня 2016 року (заява № 30198/11)⁴⁵

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 3 «Заборона катування»;

ст. 5 (1), (3), (4) і (5) «Право на свободу та особисту недоторканість».

Обставини справи

Заявником у справі є гр. України Я. І. Строгань, 1967 р. н., який проживає в м. Харків.

Пізно ввечері 15 серпня 2010 р. заявник побився зі своїм сусідом. Після чого вранці 16 серпня 2010 р. заявника було взято під варту співробітниками міліції та доставлено до районного відділення міліції (далі – відділення міліції), де він перебував з 7 до 9.45 год. ранку і давав свідчення. За даними уряду, о 9.45 год ранку заявник покинув відділення міліції і в подальшому не мав жодного контакту зі співробітниками міліції. Його присутність у відділенні було зафіксовано у відповідних записах.

За словами заявника, о 9.45 год. він залишив відділення разом із співробітниками міліції, які відвезли його в ліс, били та катували за допомогою наручників і електричного шокера, з метою отримати зізнання у намірі убити свого сусіда, після чого знову привезли до відділення і відпустили лише 19 серпня 2010 р.

21 серпня 2010 р. після скарги заявника до Департаменту внутрішньої безпеки МВС України у Харківській області було

⁴⁵ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF STROGAN v. UKRAINE of 6 October 2016 (Application no. 30198/11) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-166957>

проведено судово-медичну експертизу, яка виявила незначні ушкодження на тілі заявника.

25 серпня 2010 р. працівники Прокуратури Київського району м. Харкова (далі – прокуратура) оглянули приміщення, у якому заявник, імовірно, зазнав жорстокого поводження і вилучено низку предметів для подальшої експертизи, у ході якої на них було виявлено кров. Крім того, було проведено допит співробітників міліції гр. А., М. В., М. А. та Г., які стверджували, що заявник зазнав ушкоджень під час бійки з сусідом.

7 і 8 жовтня 2010 р. заявником було повторно оскаржено дії співробітників міліції до Департаменту внутрішньої безпеки та прокуратури, однак досудове слідство було завершено без передачі справи до суду. Заявник оскаржив це рішення.

23 лютого 2011 р. Київським районним судом м. Харкова (далі – районний суд) рішення від 29 жовтня 2010 р. було визнано законним і обґрунтованим. Заявник також оскаржив це рішення.

11 квітня 2011 р. Апеляційний суд залишив чинним рішення районного суду від 23 лютого 2011 р. Заявник подав апеляцію.

9 лютого 2012 р. Вищим спеціалізованим судом з розгляду цивільних і кримінальних справ було скасовано рішення районного суду і направлено справу на повторний розгляд, в ході якого районним судом було визнано безпідставність рішення прокуратури від 29 жовтня 2010 р. Однак прокуратура відмовила в порушенні кримінальної справи через відсутність складу злочину.

19 травня 2014 р. заявник знову подав скаргу на жорстоке поводження з боку співробітників міліції.

11 серпня 2014 р. прокуратурою було розпочато досудове слідство стосовно подій 16-19 серпня 2010 р. й опубліковано висновок експерта, що повторює висновки від 21 серпня 2010 р.

15 грудня 2014 р. слідство було припинено.

15 вересня 2010 р. судово-медичною експертизою було встановлено характер травм сусіда заявника.

23 вересня 2010 р. проти заявника було порушено кримінальну справу за фактом нанесення травм середньої тяжкості. Згодом справу було перекваліфіковано у замах на вбивство.

10 грудня 2010 р. районним судом було призначено запобіжний захід у вигляді тримання заявника під вартою з огляду на підозру у скоєнні злочину середньої тяжкості, наявність судимості, а також відсутність офіційного доходу.

16 грудня 2010 р. Харківським обласним апеляційним судом було відхилено скаргу заявника на рішення від 10 грудня 2010 р.

11 травня, 1 липня і 29 вересня 2011 р. районним судом було відхилено прохання заявника про зміну запобіжного заходу.

12 березня 2012 р. заявника було звільнено з-під варти під підписку про невийзд через відсутність імовірного ризику перешкоджання слідству.

13 серпня 2012 р. районним судом було визнано заявника винним у нанесенні легких тілесних ушкоджень і засуджено до двох років обмеження волі. Беручи до уваги термін попереднього ув'язнення заявника, суд прийшов до висновку що вирок уже було виконано.

14 лютого 2013 р. Харківський апеляційний суд залишив чинною постанову від 13 серпня 2012 р.

За словами заявника, до побиття його у відділку увечері 9 грудня 2010 р. він був оглянутий групою лікарів, які не виявили жодних ушкоджень.

10 грудня 2010 р. слухання по справі заявника у районному суді було перервано, оскільки заявник потребував медичної допомоги. Команда швидкої допомоги, що прибула на виклик, констатувала струс мозку, гематоми під лівим оком та на грудях заявника. У той же день заступником прокурора Київського району м. Харкова було призначено експертизу травм заявника.

11 грудня 2010 р. відповідно до рішення суду від 10 грудня 2010 р. заявник він був доставлений під конвоєм до ізолятора тимчасового утримання м. Харкова, де його травми було задокументовано вдруге.

13 грудня 2010 р. експертна група лікарів виявила забиття м'яких тканин голови і гематому під лівим оком.

14 грудня 2010 р. заявника було оглянуто судово-медичним експертом, який заявив, що заявник отримав незначні травми, а саме: забої на обличчі, шиї, грудях, лівому плечі та правій нозі.

Експерт додав, що всі травми могли бути нанесені заявником самостійно.

21 грудня 2010 р. прокуратура відмовила в порушенні кримінальної справи за фактом жорстокого поводження з боку співробітників міліції Заявник оскаржив це рішення в суді, але не отримав жодної відповіді. У 2012, 2013 і 2015 роках він подавав заяви до районного суду, але безуспішно.

Заявник завернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав згідно зі ст. 3 Конвенції у зв'язку із жорстоким поводженням з боку співробітників міліції; ст. 5 (1) і (3) Конвенції з огляду на те, що арешт та тримання під вартою заявника, було неправомірними; ст. 5 (4) і (5) Конвенції у зв'язку з обмеженням права на ефективне розслідування у справі заявника та відсутність можливості оскарження незаконного арешту.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 3 та 5 (1) і (3) Конвенції, відхиливши решту вимог заявника, а також вимоги щодо компенсації йому судових витрат, та зобов'язав Україну виплатити заявнику впродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 10 тис. євро компенсації моральної шкоди.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ІРИНА СМІРНОВА проти України» від 13 жовтня 2016 року (заява № 1870/05)⁴⁶

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 3 «Заборона катувань»;

ст. 8 «Право на повагу до приватного та сімейного життя».

⁴⁶ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF IRINA SMIRNOVA v. UKRAINE of 13 October 2016 (Application no. 1870/05) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-167118><http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-167557>

Обставини справи

Заявницею у справі є громадянка України І. Т. Смірнова, 1940 р. н., яка проживає у м. Донецьк.

За інформацією, наданою заявницею, у кінці листопада 2001 р. до неї завітали двоє незнайомих чоловіків – гр. В. С. та гр. А. Н. і запропонували їй продати половину квартири, якою заявниця володіла у рівних частках зі своїм сином гр. Ю. Заявниця відмовилася, адже ціна була набагато нижчою за ринкову. У відповідь на це гр. В. С. і гр. А. Н. повідомили заявниці, що її син гр. Ю. (який був одружений і проживав в іншому місці) подарував половину квартири гр. В. С., а останній має намір переїхати у квартиру і створювати нестерпні умови проживання.

Згодом заявниця дізналася, що 18 грудня 2001 р. її син гр. Ю. підписав нотаріально завірений договір дарування половини квартири гр. В. С.

З листопада 2002 р. гр. А. Н., гр. В. С. та їхні знайомі почали регулярно відвідувати заявницю, погрожувати їй, при цьому часто ламали замки, ображали її та завдавали шкоди майну та здоров'ю заявниці, а також убили її собаку.

Згодом частина, а потім всю частку квартири гр. В. С. офіційно придбав гр. А. Н. як подарунок. Проте, незалежно від цього факту, гр. А. Н. і гр. В. С. продовжували вимагати від заявниці продати її частину квартири. 15 грудня 2002 р. гр. В. С. прийшов до заявниці, коли її відвідувала дочка, і в ході конфлікту побив обох жінок, у результаті чого їм довелося звернутися за медичною допомогою. Згодом гр. А. Н. та гр. В. С. поселили до зазначеної квартири групу молодих людей, які організовували шумні вечірки; використовували, пошкоджували і крали майно заявниці; створювали антисанітарні умови у помешканні, а також недбало використовували електрику, газ і побутову техніку; ігнорували прохання внести свій внесок в експлуатаційні витрати на утримання квартири, залякували заявницю.

У результаті таких дій заявниця фактично виїхала з квартири, однак регулярно її відвідувала. Це не припинило вимагань з боку гр. А. Н. та В. С.: заявницю переслідували та неодноразово били, зокрема, 30 липня 2004 р., 5 серпня і 1 грудня 2005 р. 30 липня

2005 р., на додаток до цього, вона також зазнала другого струсу мозку, що викликало необхідність у стаціонарному лікуванні.

У різні дати заявниця дізналася, що гр. А. Н. і гр. В. С. також придбали право власності на частки в інших квартирах у Донецьку та поводитися подібним чином із співвласниками зазначених квартир, змушуючи їх продати квартири на не вигідних умовах.

16 жовтня 2003 р. Прокуратурою Ворошилівського району м. Донецька (далі – районна прокуратура) було розпочато цивільну справу про розірвання договору дарування між гр. Ю. та гр. В. С. і виселення останнього.

12 листопада 2003 р. Ворошилівський районний суд м. Донецька (далі – Ворошилівський суд) задовольнив позов заявниці.

5 лютого 2004 р., після звернення протилежної сторони, онецький обласний апеляційний суд (далі – обласний суд) скасував це рішення.

10 серпня 2004 р. Верховний суд України відхилив запит про дозвіл заявниці оскаржити в касаційному порядку рішення обласного суду. Рішення набуло статусу остаточного.

5 жовтня 2004 р. заявниця подала цивільний позов з метою отримання матеріальної компенсації від гр. В. С. за користування квартирою, відшкодування збитків, завданих майну заявниці діями гр. В. С., а також з огляду на відмову виплатити свою частку витрат на технічне обслуговування помешкання. Відповідачі подали зустрічний позов про відшкодування моральної шкоди.

21 червня 2005 р. районний суд частково задовольнив позов заявниці та відхилив зустрічний позов. Крім того, суд дійшов висновку, що гр. А. Н. і гр. В. С. не мали права займати зазначену квартиру.

20 жовтня 2005 р. обласний суд, розглянувши касаційному скаргу протилежної сторони, залишив чинним рішення щодо відшкодування експлуатаційних витрат та анулювання права на проживання гр. В. С. у квартирі, однак скасував рішення щодо виселення з неї гр. А. Н. Заявниця та районний прокурор подали касаційні скарги.

Верховний суд України відхилив обидва клопотання про надання заявниці дозволу на оскарження рішення. Рішення набуло статусу остаточного.

У період між 2002 р. і 2007 р. заявниця неодноразово зверталася до Ворошилівського районного відділення міліції у м. Донецьк (далі – районне відділення міліції) зі скаргами на різні випадки насильства, завдання матеріальних збитків та вимагання з боку гр. В. С. та гр. А. Н. Проте за результатами скарг працівниками міліції кримінальну справу порушено не було. У ряді випадків було видано офіційні попередження сторонам конфлікту про неприпустимість антигромадської поведінки.

30 січня 2003 р. прокуратурою була скасована постанова про відмову в порушенні кримінальної справи у зв'язку з травмами, заподіяними заявниці 15 грудня 2002 р. Однак на запити заявниці про стан кримінального провадження не надходило відповіді аж до 2006 р.

19 жовтня 2005 р. начальник районної міліції видав доручення про внесення квартири заявниці для регулярного контролю з боку співробітників міліції з метою запобігання правопорушень. Він зазначив, зокрема, що слідством були підтверджені свідчення заявниці.

У ряді випадків (зокрема, 28 лютого 2006 р., 4 вересня 2006 р., 19 лютого 2007 р. і 6 березня 2007 р.) було визнано обґрунтованість скарг заявниці, у зв'язку з подальшими її заявами.

У різні дні п'ять інших жителів Донецька приєдналися до справи з аналогічними обвинуваченнями.

19 грудня 2006 р. Ворошилівським судом було порушено кримінальну справу за підозрою в шахрайстві, вимаганні та ряді інших злочинів, і передано справу до Донецької обласної прокуратури.

24 січня 2007 р. прокуратура не прийняла справу, стверджуючи, що чинне законодавство не дозволяє суддям порушувати публічні кримінальні справи за вищевказаних обставин. Справу було направлено до Ворошилівського суду, а пізніше – з процедурних міркувань повернуто заявникам.

26 липня 2007 р. обласною міліцією було порушено кримінальну справу стосовно скарги гр. А. С. про вимагання. Цю скаргу було додано до справи заявниці та інших постраждалих. У той же день, гр. А.Н., В.С. і А. Л. були затримані. У різні дні після цього до справи було приєднано скарги ще одинадцяти осіб.

29 грудня 2007 р. прокуратурою було визнано гр. А.Н., В.С. та А.Л. обласною винними у здирництві у складі організованої групи. Справу передано на розгляд до Київського районного суду м. Донецька.

У різні дні в 2008 р. обвинувачені були звільнені з-під варти до суду.

24 травня 2011 р. Київський суд виправдав усіх підсудних.

27 лютого 2012 р. обласним судом це рішення було скасовано, а справу направлено на повторний розгляд.

17 квітня 2012 р. обвинувачені були затримані повторно..

12 жовтня 2012 р. Київський суд визнав обвинувачених винними і засудив їх до позбавлення волі строком на одинадцять, десять і вісім років відповідно, з конфіскацією всього майна. Суд також зобов'язав обвинувачених виплатити заявниці 35,273.47 грн. у якості відшкодування матеріальних збитків, та 30,000 грн. в якості компенсації моральної шкоди.

18 вересня 2014 р. Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних та кримінальних справ відхилив касаційні скарги, подані гр. А.Н. і В.С.

Заявниця завершилася до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення її прав згідно зі ст. 8 та ст. 13 Конвенції через неспроможність державних органів своєчасно захистити приватне життя та власність заявниці від неправомірного втручання з боку сторонніх осіб.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 3 та ст. 8 Конвенції. Суд також відхилив решту вимог заявниці, в тому числі вимоги щодо компенсації їй судових витрат.

Суд зобов'язав Україну виплатити заявниці впродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 4 тис. євро компенсації моральної шкоди.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «КОНОВАЛЬЧУК проти України» від 13 жовтня 2016 року (заява № 31928/15)⁴⁷

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 3 «Заборона катування»;

ст. 34 «Індивідуальні заяви».

Обставини справи

Заявницею виступає громадянка України В. Л. Коновальчук, 1975 р. н., яка до затримання проживала у м. Арциз Одеської області.

У 2009 р. заявниці було поставлено діагноз ВІЛ.

У вересні 2012 р. заявницю було затримано за підозрою в торгівлі наркотиками.

У грудні 2012 р. заявниця почала отримувати антиретровірусну терапію (далі – АРТ).

16 вересня 2013 р. Одеським Малинівським районним судом заявницю було визнано винною в низці злочинів, пов'язаних з наркотиками, і засуджено до шести років і шести місяців позбавлення волі. Заявниця оскаржила це рішення.

5 жовтня 2014 р. заявницю було доправлено до Збараської виправної колонії №63 (далі – колонія) для відбування покарання.

Після виявлення у заявниці ознак раку шийки матки, її було переведено до онкологічного відділення лікарні Львівського Центру попереднього ув'язнення (далі – онкологічне відділення) для медичного обстеження, у результаті якого було встановлено, що, крім IV стадії ВІЛ, заявниця хворіє на рак шийки матки, і

⁴⁷ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF KONOVALCHUK v. UKRAINE of 13 October 2016 (Application no. 31928/15) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-167128>

рекомендовано тимчасово перевести заявницю до лікарні Дар'ївської виправної колонії №10 для нормалізації рівня Т-клітин.

З 3 березня 2015 р. по 11 березня 2015 р. заявниця проходила курс лікування від ВІЛ, по закінченні якого було видано довідку про стан здоров'я заявниці і направлено її до онкологічного відділення.

5 квітня 2015 р. заявниця прибула в колонію, де вона була поміщена під нагляд тюремного лікаря (терапевта) і продовжила приймати АРТ.

22 квітня 2015 р. заявниця у супроводі охорони прибула до Київського СІЗО для того, щоб бути присутньою на розгляді апеляції по її справі.

25 травня 2015 р. заявниця подала клопотання до Київського Шевченківського районного суду (далі – Шевченківський суд) про звільнення за станом здоров'я.

25 червня 2015 р. суд відхилив клопотання заявниці про звільнення.

1 липня 2015 р. виконуючий обов'язки голови цієї секції на прохання заявника відповідно до правила 39 Регламенту Суду вказав уряду на необхідність в терміновому порядку забезпечити заявника можливістю огляду відповідним лікарем; забезпечити заявницю належним лікуванням; та інформувати Суд 1 серпня 2015 р. про стан здоров'я заявниці та вжиті заходи.

6 липня 2015 р. офісом уповноваженого від уряду було надіслано запит до адміністрації СІЗО з проханням вжити належних заходів для забезпечення обстеження та лікування заявниці й інформувати уряд про стан її здоров'я.

8 липня 2015 р. адміністрація СІЗО організувала огляд заявниці фахівцем із Київського міського клінічного онкологічного центру (далі – «онкологічний центр»), у результаті якого було призначено додаткові консультації.

16 липня 2015 р. заявницю було оглянуто фахівцем з інфекційних захворювань, в результаті якого рекомендовано зміни в схемі АРТ, і зазначено про відсутність жодних протипоказань для лікування раку.

29 липня 2015 р., заявниця відмовилася змінити схему АРТ.

30 липня 2015 р. заявниця написала заяву до адміністрації СІЗО повідомивши, що вона не хотіла починати променеви терапію в цей час через неможливість закінчити її до розгляду апеляції у суді.

31 липня 2015 р. уряд повідомив Суду про заходи, вжиті владою, і надав відповідну медичну документацію.

7 серпня 2015 р. заявницю було обстежено в онкологічному центрі. Її діагнози були підтверджені, і була призначена променева терапія.

27 серпня 2015 р. суд залишив в силі вирок заявниці, але зменшив термін її ув'язнення до чотирьох років.

14 вересня 2015 р. заявниця написала до Суду, стверджуючи, що уряд не вжив рекомендованих заходів, а зокрема, вона до цих пір не отримує променевої терапії. Заявниця також зазначила, що її до онкологічного центру проводилося залізницею в умовах, несумісних із її станом здоров'я.

16 вересня 2015 р. заявниця покинула Київське СІЗО з метою лікування від ВІЛ.

17 вересня 2015 р. Суд звернувся до уряду з проханням представити фактичну інформацію щодо забезпечення заявниці променевою терапією і конкретні плани її подальшого лікування.

З 24 вересня 2015 р. заявниця розпочала обстеження і лікування у Херсонському обласному онкологічному диспансері.

25 вересня 2015 р. уряд знову інформував Суд про проведені медичні огляди.

З 5 по 27 жовтня 2015 р. заявниця пройшла перший курс променевої терапії і відмовилась від другого з посиленням на побічні ефекти попереднього лікування.

25 жовтня 2015 р. уряд надав відповідну інформацію Суду.

30 жовтня 2015 р. заявниця покинула центр лікування від ВІЛ і 14 листопада 2015 р. була направлена до онкологічного відділення.

4 січня 2016 р. заявницю було звільнено з ув'язнення за станом здоров'я.

Заявниця звернулася до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення її прав згідно зі ст. 3 Конвенції з огляду на те, що їй не було надано доступу до необхідної та своєчасної медичної допомоги, що б відповідала її діагнозу, з огляду на неналежні умови її транспортування; а також у зв'язку з неспроможністю уряду виконати свої обов'язки за ст. 34 Конвенції.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 3 Конвенції. Суд також визнав, що держава не спромоглася виконати свої обов'язки відповідно до ст. 34 Конвенції.

Суд зобов'язав Україну виплатити Суд виплатити заявнику впродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 10 тис. євро компенсації моральної шкоди, а також 4 тис. 700 євро відшкодування судових витрат.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ВІННІЙЧУК проти України» від 20 жовтня 2016 року (заява № 34000/07)⁴⁸

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколів до неї, зокрема:

ст. 8 «Право на повагу до приватного та сімейного життя»;
ст. 13 «Право на ефективний засіб юридичного захисту»;
ст. 1 «Захист власності» Протоколу 1.

Обставини справи

Заявницею у справі є громадянка України В. П. Віннійчук, 1955 р. н., проживає у м. Стрий.

2 лютого 1998 р. Стрийський суд задовольнив цивільний позов від імені міської ради про позбавлення заявниці права

⁴⁸ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF VINNIYCHUK v. UKRAINE of 20 October 2016 (Application no. 34000/07) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-167557>

проживання у квартирі, наданій їй за договором соціального найму житла, оскільки вона його покинула.

Заявниця оскаржила рішення суду, стверджуючи, що вона: відбувала тюремне ув'язнення; на час судового засідання вже повернулася в квартиру і сплатила необхідні рахунки; мала на утриманні двох дітей, що були зареєстровані у квартирі матері заявниці; не мала жодного іншого місця проживання.

16 березня 1998 р. Львівський обласний суд відхилив скаргу заявниці. Рішення суду від 2 лютого 1998 р. стало остаточним. Суд зазначив, зокрема, що заявниця відбувала кримінальне покарання на території Росії з 13 березня 1996 р. до 13 грудня 1997 р., а право на квартиру відповідно до ст. 71 Житлового кодексу вона втратила через шість місяців після закінчення терміну ув'язнення. У той же день суд звернувся до міської ради з окремою ухвалою про надання допомоги заявниці з огляду на її особисту ситуацію.

1 квітня 1998 р. мер м. Стрий у відповідь на ухвалу проінформував суд про те, що Стрийською прокуратурою було порушено справу стосовно заявниці без погодження з міською радою.

20 травня 1998 р. прокурор м. Стрий зазначив, що у заявниці не було законних підстав далі проживати у вищезазначеній квартирі і додав листа співмешканців заявниці, у якому стверджувалося, що вона регулярно влаштовувала вечірки, запрошувала гостей із судимістю та порушувала спокій.

18 червня 1998 р. міський суд ухвалив рішення про виселення заявниці.

За словами заявниці, після виселення вона була змушена винаймати житло у різних знайомих і не мала постійного місця проживання. За повідомленням уряду, заявниця та двоє її дітей проживали разом із матір'ю заявниці.

13 грудня 2000 р. Стрийський суд виніс рішення про здачу в оренду колишньої квартири заявниці. Пізніше вищезазначену квартиру було вилучено із фонду міської ради через схему приватизації та продано.

30 травня 2001 р. після численних скарг заявниці Президія Львівського обласного суду скасувала постанови від 2 лютого і 16

березня 1998 р. і направила справу на повторний розгляд, у результаті якого було відновлено право заявниці на проживання у вищезазначеній квартирі.

27 травня 2003 р. Верховний суд України залишив у силі це рішення, і воно набуло статусу остаточного.

У невстановлений день заявниця подала цивільний позов про: визнання недійсними всіх угод щодо квартири; виселення теперішнього власника; отримання постанови, що б дозволила їй повернутися у квартиру.

6 липня 2005 р. Стрийський суд дійшов висновку про неможливість позбавити теперішнього власника права на житло, оскільки квартира була придбана на законних підставах. У той же час суд зобов'язав міську раду надати заявнику відповідне житло такого ж метражу.

20 жовтня 2005 р. міський рада повідомила заявниці про відсутність доступного житла та коштів у зазначений період часу. За свідченнями уряду, в невстановлений день міська рада запропонувала заявниці квартиру по вул. В., але вона відмовилася. За словами заявниці жодних пропозицій вона не отримувала.

28 червня 2006 р. заявниці було відправлено припис про неможливість виконання судового рішення, який вона неодноразово оскаржувала і різних інстанціях.

У серпні 2008 р. заявниця зайняла квартиру по вул. Ш. після смерті її власника. За словами заявниці це житло було у напівзруйнованому стані, і вона витратила значні кошти на ремонт і реконструкцію.

У невстановлений день заявниця подала цивільний позов про визнання її права проживання у вищезазначеній квартирі. Суд визнав це право за договором соціального найму житла.

20 липня 2012 р. заявниця викупила квартиру з фонду міської ради, та була зареєстрована як власниця.

Заявниця завершилася до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення її прав згідно зі ст. 8 та ст. 13 Конвенції через неспроможність державних органів своєчасно виправити помилку у позбавленні її права на житло та відсутність

ефективних засобів правового захисту для оскарження тривалого невиконання рішення винесеного на користь заявниці.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 8 та 13 Конвенції щодо тривалого невиконання судового рішення, ухваленого на користь заявниці, відхиливши решту її вимог, у тому числі щодо компенсації судових витрат.

Суд також зобов'язав Україну виплатити заявниці впродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 4 тис. 500 євро відшкодування моральної шкоди, а також перевести 1 тис. 500 євро безпосередньо на рахунок адвоката заявниці гр. Маркова.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ГУКОВИЧ проти України» від 20 жовтня 2016 року (заява № 2204/07)⁴⁹

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 3 «Заборона катування»;

ст. 5 (1) «Право на свободу та особисту недоторканість».

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України А. І. Гукович, 1974 р. н., який проживає у Львові.

За свідченнями заявника, близько 7 год вечора 20 лютого 2002 р. його було затримано співробітниками муніципальної дружини та доставлено до медичного витверезника м. Львова, незважаючи на те, що він був тверезий. Підставою для тримання заявника у витверезнику став візуальний огляд фельдшера.

⁴⁹ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF GUKOVYCH v. UKRAINE of 20 October 2016 (Application no. 2204/07) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-167556>

Близько 7 год ранку 21 лютого 2002 р. працівниками витверезнику було повідомлено матір заявника про місцезнаходження сина. Вона забрала заявника, попередньо сплативши збір у розмірі 34,80 грн. (УАН).

Заявник підписав протокол затримання. У протоколі йшлося про те, що його було затримано о 10.20 год 20 лютого 2002 р. після того, як він спожив 250 мл горілки, а також про те, що заявник не має жодних скарг на дії співробітників витверезника. У протоколі також містилися нерозбірливі рукописні висновки фельдшера Ю.Б.

22 лютого 2002 р. заявник звернувся до Львівської міської клініки № 3 зі скаргами на побиття. Обстеження не виявило у його сечі алкоголю. Крім того, в той же день, медичним персоналом було повідомлено міліцію про скарги заявника.

Із 25 лютого 2002 р. до 18 березня 2002 р. заявник проходив амбулаторне лікування у лікарні за місцем проживання.

15 квітня 2002 р. Львівським обласним управлінням МВС було повідомлено заявнику про те, що заяву про його побиття було зареєстровано. Крім того, було зазначено, що К., співробітника міліції, якому було доручено провести розслідування цієї скарги, було визнано винним у бездіяльності. Заявника також запевнили, що скаргу буде розслідувано.

3 липня 2002 р. Львівською міською прокуратурою заявника було повідомлено про те, що в результаті розслідування вищезазначені скарги було визнано необґрунтованими.

У період з липня 2002 р. по квітень 2003 р. заявник подавав скарги у різні відділи прокуратури.

Після отримання остаточного листа (від 11 липня 2003 р.), у якому скаргу вкотре визнано необґрунтованою, заявник більше не переслідував спроб продовжити розслідування.

20 серпня 2007 р. Львівською обласною прокуратурою було знищено матеріали справи через те, що відведений законом термін архівування справ добіг кінця.

У липні 2002 р. заявник подав цивільний позов до Шевченківського районного суду м. Львова проти міської дружини та фельдшера Ю.Б.

17 серпня 2002 р. начальник муніципальної дружини повідомив окружному суду в листі, що заявника було зупинено через явні ознаки сп'яніння та голосну нецензурну лайку.

У ході судового розгляду заявник, крім іншого, не міг докладно описати, коли і яким чином йому були нанесені травми. Він також стверджував, що 21 лютого 2002 р. він повинен був бути присутнім на судових слуханнях протягом цілого дня і через це не мав змоги відвідати лікаря до 22 лютого 2002 р.

Фельдшер Ю.Б. стверджував, що при визначенні ступеня алкогольного сп'яніння заявника він діяв відповідно до інструкції виданої медичним відділом Міністерства внутрішніх справ. Фельдшер також стверджував, що заявник не мав жодних пошкоджень.

6 червня 2003 р. суд відхилив вимоги заявника, посилаючись, зокрема, на підписаний ним протокол. Крім того, заявник не зміг переконливо пояснити, чому, будучи звільненим вранці 21 лютого 2002 р., вперше поскаржився на травми лише 22 лютого 2002 р. Суд зазначив також, що у відповідних записах реєстру зазначено, що 21 лютого 2002 р. заявник був у суді з 9.00 до 9.20 ранку.

Заявник оскаржив це рішення. Він стверджував, зокрема, що протокол не є достовірним доказом, оскільки був підписаний під примусом.

13 жовтня 2003 р. Львівський обласний апеляційний суд відхилив скаргу заявника.

Заявник подав касаційну скаргу. Він зазначив, зокрема, що його арешт був незаконним, оскільки ні у протоколі, ні в іншому документі не було викладено підстави та обставини його арешту. Він наголошував на невідповідності методу огляду, а також на тому, що його сім'ю не повідомляли про його місцезнаходження близько дванадцяти години після затримання.

28 березня 2006 р. Верховний суд України відхилив клопотання заявника про надання дозволу на подання касаційної скарги.

Заявник завернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав згідно зі ст. 3 Конвенції у зв'язку із жорстоким поведінням з боку муніципальної дружини під час

тримання у витверезнику; ст. 5 (1) Конвенції з огляду на те, що арешт та тримання заявника у витверезнику, за його словами, було неправомірними та у зв'язку із порушенням права не свідчити проти себе.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 5 (1) Конвенції. Суд відхилив решту вимог заявника, а також вимоги щодо компенсації йому судових витрат.

Суд зобов'язав Україну виплатити Суд зобов'язав Україну виплатити заявнику впродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 500 євро компенсації моральної шкоди.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «СІТНЕВСЬКИЙ ТА ЧАЙКОВСЬКИЙ проти України» від 10 листопада 2016 року (заяви № 48016/06 та № 7817/07)⁵⁰

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 6 (1) і (3) (b), (c) і (d) «Право на справедливий суд».

Обставини справи

Заявниками виступають гр. Сітневський О.М., 1979 р. н., на час розгляду справи відбуває покарання у вигляді позбавлення волі у с. Перехрестівка, Сумської області; та гр. Чайковський В. В., 1967 р. н, на час розгляду справи відбуває покарання у вигляді позбавлення волі у с. Городище, Рівненської області.

Заявників було засуджено національними судами за створення та діяльність у складі озброєної банди, до якої, крім інших, входили колишні та діючі працівники міліції. У різні дати кримінальні справи, порушені у чотирьох областях, були об'єднані в одну.

⁵⁰ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF SITNEVSKIY AND CHAYKOVKIY v. UKRAINE of 10 November 2016 (Applications nos. 48016/06 and 7817/07) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-168385>

За повідомленням уряду, 29 жовтня 2001 р. першого заявника було заочно звинувачено у співучасті в низці нападів та пограбувань.

17 листопада 2001 р. першого заявника було затримано у Москві, а у січні 2002 р. відбулася екстрадиція в Україну.

4 і 11 лютого 2002 р перший заявник відмовився від права на адвоката та від права зберігати мовчання і під час допиту визнав свою співучасть у нападах та грабежі.

3 квітня 2002 р. під час допиту в якості свідка без адвоката перший заявник заперечував причетність до убивства у Луганську.

1 липня 2002 р. перший заявник брав участь у слідчому експерименті з відтворення одного з епізодів нападу в м. Харкові.

Під час чергового допиту перший заявник заперечив свої попередні свідчення, стверджуючи, що вони були дані під фізичним і психологічним тиском. Після цього заявнику було призначено адвоката

11 липня 2002 р. адвокат зустрівся із своїм підзахисним.

У серпня та грудні 2000 р. під час допиту в якості свідка другий заявник заперечував причетність до убивств у Луганську та Донецьку.

14 жовтня 2001 р. другого заявника було допитано в якості підозрюваного у присутності адвоката. Він зізнався в участі у нападах і описав роль, яку відігравав у них перший заявник.

7 листопада 2001 р. другого заявника було допитано у присутності його адвоката про обставини нападу у Криму, та проведено реконструкцію нападу. Згодом, другий заявник зізнався в участі у низці інших нападів, хоча пізніше відмовився від своїх свідчень.

11 листопада 2001 р. гр. З. під час допиту повідомив про ймовірну причетність першого заявника до убивств у Луганську та Донецьку. Від жовтня 2001 р. до березня 2002 р. в ході допитів різних свідків та співучасників вдалося встановити, що: заявники брали участь у нападах та грабежах у Харкові та області; перший заявник разом із загиблим лідером банди А. В. скоїли вбивство у Луганську і наказали іншим людям доставити зброю в Крим.

На більш пізньому етапі досудового слідства свідки відмовилися від своїх заяв, бо вони начебто були дані під фізичним і психологічним тиском.

У ході слідства ряд потерпілих та інших свідків виступили із заявами, які згодом були використані обвинуваченням заявників, однак можливості задавати питання у заявників не було.

Донецький апеляційний суд, що діяв як суд першої інстанції, розпочав слухання справи 14 лютого 2005 р. і зазначив, що значна кількість постраждалих та свідків не з'явилася на розгляд, крім цього суд зобов'язав викликати гр. Г. С. та Н. К. – свідків убивства у Луганську.

6 квітня 2005 р. гр. Н. К. з'явився у суді, проте розгляд було відкладено через хворобу судді. Свідок підтвердив заяви, зроблені раніше, і попросив не викликати його наступного разу, пославшись на крайню бідність та велику відстань до суду.

У ході наступних розглядів суду повідомили, що деякі свідки більше проживають за вказаними у заявах адресами, свідок Г. С. помер, а решта не мають змоги брати участь у розгляді з інших причин. Суд прийняв рішення зачитати заяви свідків через неможливість їх допиту. Адвокати заявників не заперечували, хоча обвинувачені наполягали на присутності свідків.

6 жовтня 2005 р. судом першої інстанції заявників та інших обвинувачених було визнано винними у низці епізодів збройного пограбування та пов'язаних з ними злочинах, викраденнях, убивстві з обтяжуючими обставинами та замаху на вбивство з обтяжуючими обставинами. Заявників було засуджено до довічного ув'язнення. Рішення набуло статусу остаточного.

Десять сторінок вироку були присвячені питанню допустимості використання заяв свідків у ході досудового розслідування як доказів. Суд першої інстанції виправдав їх використання, беручи до уваги інші надані докази, серед яких доповіді експертів, речові докази та вогнепальна зброя.

Ще чотири сторінки вироку були присвячені тому, чи застосовано було примус свідчити на етапі досудового розслідування. Відкидаючи це звинувачення, суд вказав, зокрема, що: заяви другого заявника були зроблені у присутності його адвоката; обвинувачені змінювали свої заяви у ході слідства, щоб

звести до мінімуму свою роль і вину в скоєнні злочинів, що виключає можливість примусу; відеозапис допиту та реконструкції злочину за участю другого заявника показали, що заяви були дані вільно; розслідуванням за заявами підсудних про жорстоке поводження, проведеним прокуратурою, не було виявлено жодних доказів.

12 травня 2006 р. перший заявник підписав заяву, що він ознайомився із записом судового процесу в повному обсязі. Після цього він вивчив матеріали справи.

У різні дні заявники подали скарги, стверджуючи, зокрема, що суд першої інстанції визнав їх винними на підставі недопустимих та недостатніх доказів. Вони також стверджували, що їх права на захист було порушено.

19 жовтня 2006 р. Верховний суд відхилив доводи заявників як необґрунтовані і залишив в силі попереднє рішення.

Заявники завернулися до Європейського суду з прав людини зі скаргами на порушення їх прав гарантованих ст. 6 у зв'язку з порушенням їх права на судовий захист; використання недопустимих та неповних свідчень для обвинувачення; та порушення права не свідчити проти себе.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 6 (1) і (3) (с) і (d) Конвенції стосовно заявників. Суд також відхилив решту вимог заявника, а також вимоги щодо компенсації йому судових витрат.

Суд зобов'язав Україну виплатити Суд зобов'язав Україну виплатити першому заявнику впродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 2 тис. 300 євро компенсації моральної шкоди; другому заявнику – 2 тис. 500 євро компенсації моральної шкоди.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ЛОБОДА проти України» від 16 листопада 2016 р. (заява № 8865/06)⁵¹

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколів до неї, зокрема:

ст. 6 (1) «Право на справедливий суд»;

*ст. 2 «Право на оскарження в кримінальних справах»
Протоколу № 7.*

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України Г. І. Лобода, 1952 р. н., який проживає у м. Борзна.

Згідно з обставинами справи, взимку 2001 р., гр. С. Ш, новопризначений глава приватної сільськогосподарської компанії, Допросив, щоб правоохоронні органи розпочали розслідування щодо передбачуваного незаконного привласнення майна гр. Д. в. Зокрема, гр. С. Ш. заявив, що восени 2000 року – інша сільськогосподарська компанія, К – списала борг 15 517 грн, що належали своїй компанії, хоча останній не отримав будь-якої оплати.

17 і 21 березня 2001 р. заявник у зв'язку з проведенням розслідування у справі засвідчив, що восени 2000 р. він отримав двадцять бетонних плит від гр. К. у забезпечення боргу гр. Д., який був її акціонером. Заявник стверджував, що він використовував плити для того щоб побудувати траншею для А. – якого Д. також забезпечив грошима – колишній директор Д. знав про цей факт.

3 травня 2001 р. проти заявника було порушено кримінальну справу за підозрою у шахрайському привласненні плит, які він отримав від гр. Д.

5 липня 2001 р. заявник був офіційно звинувачений в шахрайському привласненні двадцяти бетонних плит, переданих компанією К. компанії Д. в якості оплати боргу.

⁵¹ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF LOBODA v. UKRAINE of 17 November 2016 (Application no. 8865/06) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-168699>

13 серпня 2003 р. районний суд визнав заявника винним. Було встановлено, що хоча справа була зрештою вирішена, проте були достатні докази того, що початковий намір заявника був корисливий. Заявник навів аргументи, за допомогою яких було встановлено, що між менеджерами К., Д. і А. було досягнуто домовленості щодо цін і порядку передачі після того, як кримінальна справа була порушена, в ході попереднього слідства.

Згодом районний суд амністував заявника.

Згодом, заявник подав касаційну скаргу стосовно статті 6 Конвенції, в якій він скаржився, зокрема на те що його право на захист з адвокатом було порушено, а його свідчення були сфальсифіковані та не виключені зі справи. Аргументи заявника були відхилені.

При повторному зверненні уряд стверджував що вимоги, висунуті заявником, не є раціональними та сумісними з положенням Конвенції. Також було вирішено, що суд не порушував ст. 6 Конвенції і не діяв суворо, як на те наполягав заявник.

Суд не визнав жодних доказів того, що свідчення заявника який був опитаний без адвоката відіграли певну роль в оцінці національних судів відповідних фактів про його вину. Він зазначає, що національні суди обґрунтували засудження заявника з достатнім набором свідків, документальних та інших доказів. Там немає підстав вважати, що заявник, який брав участь в судовому засіданні особисто, був якимось чином обмежений.

Заявник вимагав 20,000 євро в якості компенсації моральної шкоди.

Заявник також вимагав 2 400 євро компенсації судових та інших витрат, понесених заявником, які повинні бути передані на рахунок Т. Калмикову, який являвся його законним представником.

Уряд стверджував, що вимога заявника повинна бути відхилена, оскільки, він не зміг представити документи для обґрунтування затребуваних витрат.

Заявник також скаржився на підставі ст. 6 (1) Конвенції, що він не був проінформований про характер висунутих проти нього звинувачень відразу ж після порушення кримінальної справи в

травні 2001 р.; що судова влада необґрунтовано відкинула докази на підтримку своєї невинності і вирішила, що його нездатність до впорядкування його придбання бетонних плит було ознакою кримінального злочину; і що розгляд справи в цілому був надмірно тривалим. Крім того, заявник скаржився, без посилань на будь-які положення Конвенції, про підсумки адміністративних і цивільних справ, порушених ним у зв'язку з передбачуваним неправомірною поведінкою судді районного суду, і що цей розгляд було несправедливим. Він також послався на ст. 2 Протоколу № 7 щодо фактів даної справи.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. щодо принципу рівності сторін в касаційному порядку прийнятними, а решту скарг була відхилена.

Вирішує, що було порушено пункт 1 Конвенції у зв'язку з передбачуваним порушенням рівності сторін принципу в касаційному порядку ст. 6.

Встановив що сам факт про порушення сам по собі є достатньою справедливою компенсацією моральної шкоди, заподіяної заявнику.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ЛЕЛЮК проти України» від 17 листопада 2016 року (заява № 24037/08)⁵²

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 5 (1), (2), (4) і (5) «Право на свободу та особисту недоторканність»;

ст. 6 (1) «Право на справедливий суд».

⁵² Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF LELYUK v. UKRAINE of 17 November 2016 (Application no. 24037/08) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-168702>

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України Д. М. Лелюк, 1979 р. н., який проживає у м. Донецьк.

29 травня 1997 р. районний Кіровський суд у м. Донецьк визнав заявника винним у пограбуванні та засудив його до трьох років позбавлення волі. 18 липня 1997 р. Донецький обласний апеляційний суд надав заявнику амністію.

26 вересня 1997 року вищезазначений суд, після заперечення його голови, скасував рішення від 18 липня 1997 року, а рішення від 29 травня 1997 року залишив без змін. Заявнику стало відомо про рішення обласного суду від 26 вересня 1997 року тільки після його арешту у лютому 2003 року.

У жовтні 1997 року Кіровський суд направив своє рішення до місцевої поліції з метою забезпечення його виконання. Як стверджував заявник і в кінцевому підсумку було встановлено національними судами, він продовжував жити за своєю постійною адресою. Незважаючи на те, що у грудні 1997 року його оголосили у розшук на короткий час, ні в той період, ні після цього поліція не намагалася зв'язатися з ним.

12 лютого 2003 року Кіровська поліція заарештувала заявника у його будинку, і відправила до в'язниці № 2 у м. Дзержинськ відбувати покарання.

У березні 2003 року, після численних невдалих скарг до органів прокуратури, заявник подав скаргу до Кіровського суду з проханням щодо свого звільнення, заявивши що його арешт і утримання під вартою були незаконними.

23 березня 2006 року, після декількох розглядів, Кіровський суд задовольнив вимогу заявника та визнав дії співробітників поліції незаконними. Суд не знайшов жодних доказів в матеріалах справи, де зазначалося б що заявника проінформували про судові засідання та остаточне рішення від 26 вересня 1997 року. З моменту оголошення заявника у розшук і до моменту його затримання минуло більше п'яти років, отже у вирока закінчився строк давності його виконання, це той факт який поліція мала перевірити, але цього не зробила.

23 червня 2006 року обласний суд залишив вищевказане рішення без змін.

27 квітня 2005 року Держинський місцевий суд виніс постанову про умовно-дострокове звільнення заявника. Заявник був звільнений 4 травня 2005 року, на момент завершення усіх формальностей.

У 2006 році заявник подав позов проти Міністерства внутрішніх справ щодо відшкодування збитку через його незаконний арешт і утримання під вартою. Він посилався на Закон про компенсації, відповідно до якого особа може претендувати на компенсацію, якщо незаконність її арешту і утримання під вартою були встановлені судовим рішенням. Заявник посилався на рішення суду від 23 березня 2006 року, яким було встановлено, що його позбавлення волі було незаконним.

3 квітня 2007 року Кіровський суд відхилив його скаргу визнавши її необґрунтованою. Він зазначив наявність судового рішення, вказаного заявником, однак, не прокоментував його. Суд зазначив, що заявник не оскаржив, а ні рішення від 29 травня 1997 року, а ні постанову від 26 вересня 1997 року. Він також зазначив, що заявник був звільнений без жодного висновку щодо його провини. Враховуючи всі зазначені міркування, Кіровський суд дійшов висновку, що заявник не зміг довести факт незаконного позбавлення волі.

26 червня 2007 року обласний суд залишив це рішення без змін. 22 серпня 2007 року представник заявника гр. Г. оскаржив це рішення.

17 жовтня 2007 року Верховний Суд України отримав рекомендований лист від представника заявника, що був відправлений 12 жовтня 2007 року. За словами заявника, його представник відправив довіреність, яку вимагав суд. На думку уряду, зміст цього листа і документи невідомі, оскільки не могли бути встановлені без їх докладного опису у повідомленні про отримання.

30 жовтня 2007 року Верховний суд залишив скаргу заявника без розгляду. Суд постановив, що всупереч його вказівкам від 6 вересня 2007 року, заявник не надав довіреність «протягом встановленого терміну і до винесення цієї постанови».

9 листопада 2007 року Верховний суд направив своє рішення представнику заявника. За словами заявника, його представник отримав його 24 листопада 2007 року.

3 грудня 2007 року представник заявника Г. просив Верховний суд надати підстави щодо відхилення скарги, оскільки постанова від 6 вересня 2007 року була виконана. Суд не надав жодної відповіді.

9 травня 2008 року заявник звернувся до Європейського Суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав згідно зі ст. 5 (1), (2), (4) і (5) Конвенції щодо його незаконного утримання під вартою і відсутністю нормативного права на отримання компенсації у зв'язку з цим і порушення його права на доступ до суду, а також ст. 6 (1) щодо тривалості розгляду його затримання.

Рішення Суду

Суд одноставно:

– визнав порушення положень ст. 5 (1), (5) Конвенції, щодо необґрунтованого терміну ув'язнення заявника, та відсутністю компенсації за це і порушення його права на доступ до суду;

– визнав скаргу заявника на порушення положень ст. 6 (1) Конвенції такою, що не потребує розгляду, а решту скарг – неприйнятними.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ТОВ «ПОЛІМЕРКОНТЕЙНЕР» проти України» від 24 листопада 2016 року (заява № 23620/05)⁵³

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколів до неї, зокрема:

ст. 6 (1) «Право на справедливий суд»;

ст. 1 «Захист власності» Протоколу № 1.

⁵³ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF POLIMERKONTEYNER, TOV v. UKRAINE of 24 November 2016 (Application no. 23620/05) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-168847>

Обставини справи

Заявник у справі – Харківський завод ТОВ "Полімерконтейнер" (далі – компанія-заявник), який виготовляє контейнери та інші предмети упаковки. Скарга надійшла у зв'язку з тривалою процедурою на митниці з метою вказання неправильного коду на імпортованих товарах, що тягне за собою більше високе мито.

У 1999 році компанія-заявник почала імпортувати в Україну на регулярній основі напівфабрикатні матеріали, необхідні для виробничої діяльності. Кожного разу Державна митна служба присвоювала класифікаційний код імпортованим товарам, на підставі яких компанія-заявник повинна була сплатити митний тариф в розмірі 5%. Компанія-заявник оскаржувала кожне таке рішення в національних судах і шукала шляхи відшкодування переплаченого боргу, стверджуючи, що якби класифікація була правильною, то сплачувати довелося б митний тариф у розмірі 1%. Товари залишалися конфіскованими, поки очікувався результат судового розгляду.

Кожного разу суд виносив вирок на користь компанії-заявника. Матеріали справи містять вісім остаточних суджень, не беручи до уваги чотирнадцять відповідних рішень митниці за період з 2001 по 2006 р.

Компанія-заявник скаржилась, що мало місце втручання з метою мирного володіння майном, що відповідає за змістом ст. 1 Протоколу № 1 Конвенції, що передбачає:

«Кожна фізична або юридична особа має право на мирне користування своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений свого майна не інакше як в інтересах суспільства і за умовами, передбаченими законом і загальними принципами міжнародного права».

Національні суди неодноразово заявляли, що дане питання вже було розглянуто багато разів, і що продовження практики митниці помилково призначаючи "дорожчий" код на імпортовані товари заявника компанії підривається як остаточність тих судження і повноваження судів.

Компанія-заявник стверджувала, що вона регулярно змушена платити неправильний митний тариф через практику митної

служби присвоєння неправильний код класифікації для своїх товарів, що суперечать численних остаточних судових рішень у цій області.

Компанія-заявник визнала, що кожне окреме внутрішнє судове рішення щодо сплати присуджених сум було на її користь. Митний орган продовжував ігнорувати фактичні результати цих рішень у своїй подальшій практиці.

Таким чином, суди повинні були виносити рішення по тій же справі багато разів. Компанія-заявник не була в змозі використовувати імпорتنі товари, які були конфісковані, очікуючи результатів судового розгляду. Крім того, вона не могла користуватися своїми коштами, які використовувалися на оплатити неправильного мита.

Уряд звернув увагу Суду на той факт, що претензії, висунуті компанією-заявником на національному рівні були належним чином розглянуті судами і що їх вироки були виконані.

Суд зазначає, що перше і найважливіше вимога статті 1 Протоколу № 1 є те, що будь-яке втручання з боку органів державної влади в мирне володіння майном має бути законним. Вимога законності, за змістом Конвенції, вимагає дотримання відповідних положень внутрішнього законодавства і сумісності з нормами права, яка включає в себе свободу від сваволі.

Компанія-заявник також скаржився на те, що відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції, остаточні внутрішні рішення, винесені на її користь не було належним чином виконано.

Компанія-заявник вимагала, 3000 євро моральної компенсації, але уряд сприйняв цю вимогу, як необґрунтовану. Суд повторив, що може присудити грошову компенсацію за шкоду завдану компанії-заявнику.

24 листопада 2016 року заявник звернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушенні його прав, передбачених положеннями ст. 6 (1) Конвенції щодо права на справедливий суд та ст. 1 Протоколу 1 щодо захисту власності.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції у зв'язку з порушенням права мирного володіння майном та позбавлення своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права. та зобов'язав Україну виплатити заявнику впродовж трьох місяців з дня набуття цим рішенням статусу остаточного 3000 євро відшкодування моральної шкоди та 150 євро компенсації судових та інших витрат.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ЧЕРНЕЦЬКИЙ проти України» від 8 грудня 2016 року (заява № 44316/07)⁵⁴

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 12 «Право на шлюб».

Обставини справи

Заявником у справі є гр. України Чернецький В. М., 1963 р. н., який на час розгляду справи відбуває покарання у вигляді позбавлення волі.

Станом на 1 лютого 2005 р. за заявою дружини заявника та згідно зі ст. 107 Сімейного кодексу України, до Державного реєстру актів цивільного стану громадян, було внесено інформацію про розірвання шлюбу заявника, про що останньому було надіслано повідомлення.

У лютому 2005 р. заявник і його нова наречена гр. К. були позбавлені можливості вступати в шлюб, оскільки заявник не отримав свідоцтво про розлучення, відповідно до вимог ст. 116 Сімейного кодексу України (цей документ може бути отриманий виключно заявником особисто).

⁵⁴ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF CHERNETSKIY v. UKRAINE of 8 December 2016 (Application no. 44316/07) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-169216>

Заявник подав запит щодо того, аби йому забезпечили супровід до місця отримання свідоцтва, проте його прохання було відхилене як таке, що не передбачене національним законодавством.

16 червня 2005 р. прокурора поінформувала заявника, що, відповідно до положень ст. 116 Сімейного кодексу України, він має право на повторний шлюб лише після отримання свідоцтва про розлучення.

17 серпня 2005 р. заступник міністра юстиції України розглянула скаргу, подану заявником щодо нездатності влади надати йому свідоцтво про розлучення з метою укладення нового шлюбу. Вона поінформувала заявника про те, зокрема, що були підготовлені відповідні зміни до національного законодавства.

23 січня 2006 р. та 20 липня 2007 р. Офіс Уповноваженого Верховної Ради з прав людини повідомив заявнику про те, Міністерством юстиції України підготовлені відповідні зміни до законодавства України.

30 липня 2007 р. адміністрація в'язниці поінформувала заявника, що він зможе отримати свідоцтво про розлучення після того, як його буде звільнено. Питання щодо внесення змін до національного законодавства на той момент ще не було розглянуто.

16 жовтня 2008 р. Міністерством юстиції України було видано наказ № 1761/5, який передбачав тимчасову процедуру реєстрації розлучення і видачі свідоцтв про розлучення у місцях позбавлення волі. У грудні 2008 р. заявнику особисто повідомили про процедуру, запроваджену Міністерством юстиції України.

6 лютого 2009 р., на прохання заявника, йому було надано свідоцтво про розлучення.

13 липня 2009 р. заявника і гр. К. зареєстрували шлюб.

Заявник завернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав згідно зі ст. 12 Конвенції у зв'язку з обмеженням його права на укладення повторного шлюбу під час відбування покарання у місцях позбавлення волі.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 12 Конвенції, відхиливши решту вимог заявника, включаючи вимогу щодо компенсації йому судових витрат, а також зобов'язав Україну виплатити заявнику впродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 3 тис. євро компенсації моральної шкоди.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ТОВ ФРІДА проти України» від 8 грудня 2016 року (заява № 24003/07)⁵⁵

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 6 (1) «Право на справедливий суд».

Обставини справи

Заявником у справі є товариство з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ) «Фріда», зареєстроване в Україні у 2004 р. з офісом у Києві.

12 квітня 2005 р. товариство-заявник та товариство С. (далі – сторони) уклали угоду, згідно з якою товариство-заявник зобов'язалося надавати інформацію та аналітичні послуги товариству С., а пізніше – також оплачувати ці послуги. 24 листопада 2005 р. сторони уклали додаткову угоду щодо надання товариством-заявником додаткових послуг товариству С.

27 квітня 2006 р. товариство-заявник звернулося із позовом проти товариства С. до Господарського суду м. Києва, вимагаючи відшкодування заявленого боргу відповідно до укладеної між ними угоди, а також пені та судових витрат. 9 червня 2006 р. Господарський суд м. Києва відкрив відповідне провадження.

11 вересня 2006 р. під час слухання у справі товариство С. подало зустрічний позов, вимагаючи визнати угоду нечинною.

⁵⁵ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF FRIDA, LLC v. UKRAINE of 8 December 2016 (Application no. 24003/07) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-169214>

Суд відклад слухання до 14 вересня 2006 р., не ухваливши при цьому рішення щодо прийнятності зустрічного позову.

14 вересня 2006 р. суддя, який проводив слухання у справі, прийняв зустрічний позов товариства С. до розгляду разом із первинним позовом товариства-заявника. У ході цього ж слухання він також частково задовольнив зустрічний позов товариства С., водночас повністю відхиливши первинний позов товариства-заявника. Згідно зі стенограмою судового засідання, яку було надано ЄСПЛ, зазначене слухання тривало 10 хвилин.

13 жовтня 2006 р. товариство-заявник оскаржило рішення суду від 14 вересня 2006 р. до Вищого господарського суду України (далі – ВГСУ) з огляду на його правовий характер. Серед основних аргументів товариство-заявник зазначило, зокрема, що розгляд справи судом першої інстанції здійснювався з порушенням принципів змагальності та рівності процесуальних можливостей сторін у справі, а саме, суд першої інстанції не надав товариству-заявнику можливості підготувати і представити свої застереження щодо зустрічного позову або зібрати і представити докази на свій захист. При цьому товариство-заявник вимагало скасування оскаржуваного ним рішення і повернення справи до суду першої інстанції для проведення належного розслідування.

9 листопада 2006 р. ВГСУ повернув апеляційну скаргу товариству-заявнику без розгляду по суті через несплату останнім належного судового збору у повному обсязі.

21 листопада 2006 р. товариство-заявник повторно оскаржило зазначене рішення з огляду на його правовий характер, надавши при цьому докази сплати судового збору у повному обсязі. Його касаційна скарга доповнювалася супровідним листом із викладом обставин, що зумовили порушення ним строку подання апеляційної скарги, та проханням до ВГСУ подовжити цей строк і розглянути його скаргу належним чином. Крім того, у супровідному листі до скарги зазначалася дата, найменування і адреса суду, до якого товариство-заявник зверталася, номер справи, контактні дані сторін у справі, а також оспорювана сума, що була предметом спору. Лист також мав відповідні додатки, а також містив дані про адвоката товариства-заявника, його підпис і печатку.

19 грудня 2006 р. ВГСУ встановив, що товариство-заявник подало касаційну скаргу щодо правового характеру рішення суду від 14 вересня 2006 р. з порушенням строків її подання, передбачених положеннями ст. 110 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПКУ), відхиливши його прохання щодо подовження зазначеного строку. Посилаючись на пп. 5 ст. 111-3 § 1 ГПКУ, ВГСУ відмовив товариству-заявнику у розгляді його скарги щодо правового характеру рішення від 14 вересня 2006 р.

4 січня 2007 р. товариство-заявник оскаржило рішення від 19 грудня 2006 р. до Верховного Суду України, аргументуючи свою позицію тим, що 21 листопада 2006 р. воно фактично звернулося до ВГСУ із касаційною скаргою з огляду на подовження строку для подання апеляції щодо правового характеру рішення суду від 14 вересня 2006 р. Цю скаргу було включено до тексту супровідного листа до апеляції, що стосувалася правового характеру рішення від 14 вересня 2006 р.

22 лютого 2007 р. Верховний Суд України підтримав рішення від 19 грудня 2006 р.

8 червня 2007 р. товариство-заявник звернулося до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав, гарантованих йому Конвенцією, з огляду на неналежне обмеження його права на доступ до суду та недотримання принципів змагальності й рівності процесуальних можливостей сторін у судовому процесі.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 6 (1) Конвенції стосовно права товариства-заявника на доступ до суду та постановив, що немає необхідності розглядати скаргу щодо порушення положень ст. 6 (1) стосовно принципів змагальності й рівності процесуальних можливостей сторін у судовому процесі, відхиливши решту його скарг.

Суд також зобов'язав Україну виплатити товариству-заявнику впродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 2 тис. євро компенсації моральної шкоди та 1 тис. євро відшкодування судових витрат.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ІГНАТОВ проти України» від 15 грудня 2016 року (заява № 40583/15)⁵⁶

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 5 (1) (с), (3) і (4) «Право на свободу та особисту недоторканність».

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України О. А. Ігнатов, 1989 р. н., який проживає у смт Нижні Сірогози Херсонської області.

4 червня 2013 р. заявника було затримано за підозрою у викраденні автомобіля у Дніпропетровській області. 5 червня 2013 р. Солонянським районним судом Дніпропетровської області (далі – Солонянський суд) заявнику було обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою через ризик ухилення від своїх процесуальних обов'язків.

21 червня 2013 р. заявника було звинувачено в пограбуванні гр. Г., що було вчинене разом із гр. В. Того ж дня досудове слідство було завершено, а справу було передано до Красногвардійського районного суду м. Дніпропетровська (далі – районний суд).

2 серпня 2013 р. районний суд направив справу для подальшого розслідування і продовжив строк тримання заявника під вартою до 1 жовтня 2013 р., зазначивши, що він підозрюється у скоєнні тяжкого злочину і може продовжити свою злочинну діяльність.

1 жовтня 2013 р. районний суд провів попереднє слухання у цій справі і продовжив затримання заявника та гр. В. до 29 листопада 2013 р.

⁵⁶ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF IGNATOV v. UKRAINE of 15 December 2016 (Application no. 40583/15) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-169524>

26 листопада 2013 р. районний суд продовжив термін тримання заявника під вартою до 24 січня 2014 р., зазначивши, що він та гр. В.:

- були звинувачені у серйозних злочинах;
- не жили у цьому районі;
- були безробітними та, імовірно, мали змогу впливати на свідків.

27 грудня 2013 р. заявник оскаржив це рішення, посилаючись, крім іншого, на стан свого здоров'я. Скаргу було відхилено.

Районний суд продовжив термін тримання заявника під вартою до 21 березня 2014 р. на тих самих підставах. Стосовно скарг щодо стану здоров'я, суд зазначив, що заявника було успішно виліковано.

19 березня 2014 р. районний суд відхилив ще одне клопотання про звільнення, подане заявником 26 лютого 2014 р., і продовжив термін тримання заявника під вартою до 19 травня 2014 р. Пізніше суд відхилив численні клопотання заявника про звільнення, продовжуючи термін його тримання під вартою до 20 червня, до 15 серпня, до 12 вересня 2014 р., а згодом – до 2 листопада 2014 р.

31 жовтня 2014 р. районний суд відхилив чергове клопотання заявника і продовжив термін його тримання під вартою до 29 грудня 2014 р. 9 грудня 2014 р. районний суд продовжив термін тримання заявника під вартою до 6 лютого 2015 р.

27 січня 2015 р. районним судом заявника й обвинуваченого гр. В. було визнано винними у пограбуванні й викраденні автомобіля та засуджено до п'яти років позбавлення волі. Суд також прийняв рішення скоротити строк тюремного ув'язнення (а саме, у частині, що не охоплювала попереднього тримання під вартою) наполовину відповідно до Закону України «Про амністію».

12 червня 2015 р. Менський районний суд Чернігівської області задовольнив клопотання заявника про дострокове звільнення.

До Європейського суду з прав людини заявник звернувся зі скаргою на порушення його прав згідно зі ст. 5 (1) (с) та (3) Конвенції у зв'язку тим, що суд не навів жодних вагомих підстав

для тримання його під вартою; а також положень ст. 5 (4) Конвенції – з огляду на порушення строків розгляду його клопотань про звільнення з-під вати у двох із наведених випадків.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 5 (1) (с), (3) і (4) Конвенції, відхиливши решту скарг заявника, а також вимоги щодо компенсації йому судових витрат.

Суд також зобов'язав Україну виплатити заявнику впродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 6 тис. євро компенсації моральної шкоди.

IV. РОЗВИТОК ДОКТРИНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

До питання головування Словаччини у Раді ЄС у другому півріччі 2016 року⁵⁷

Переїнявши головування в Раді ЄС у Нідерландів, Словаччина у своїй піврічній програмі визначила *чотири ключових пріоритети*: економічно сильна Європа; єдиний сучасний ринок; стала політика у сфері міграції та надання притулку; а також поширення глобальної співпраці в Європі.

Пріоритетні напрями словацького головування можна викласти через *три взаємопов'язані принципи*:

1. досягнення помітних результатів, як основна мета головування, полягає в тому, щоб продемонструвати громадянам ЄС, що спільні європейські проекти мають практичний вплив на поліпшення якості їх життя;

2. подолання фрагментації, тобто досягнення таких результатів, які допомагають тісніше залучити держави-члени до співпраці в рамках єдиного ринку;

3. зосередження уваги на добробуті громадянина через досягнення конкретних результатів і подолання фрагментації, що є ключем до наближення Союзу до своїх громадян.

Головними аспектами зовнішньої політики ЄС під час головування Словаччини залишиться збереження та розвиток Східного та Південного партнерства ЄС, яке в останні роки дещо послабилося. Словацьке головування сприятиме ефективному налагодженню європейської політики сусідства з метою стабілізації країн – сусідів ЄС і розвитку відносин із партнерами на основі спільних інтересів і потреб, з урахуванням принципу диференціації. У рамках Східного партнерства особливий акцент робитиметься на підтримці і стабілізації держав у політичній та безпековій сферах, продовження та підтримка реформ, впровадження Угоди про Асоціацію і досягнення прогресу у питанні лібералізації візового режиму. У рамках Південного партнерства головуюча держава має сприяти розвитку діалогу, стабілізації країн-партнерів у

⁵⁷ Slovak presidency in the Council of the European Union [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eu2016.sk/en>

економічній та безпековій сферах, у тому числі шляхом надання допомоги для виходу із кризи, залучення дипломатичних зусиль міжнародної спільноти. Словаччина акцентуватиме увагу також на політиці розширення, яка має вирішальне значення для зміцнення політичної і економічної стабільності в Європі і є ефективним засобом забезпечення демократії. З метою зміцнення довіри до цієї політики, головуюча держава прагне зберегти імпульс і досягти конкретного прогресу в країнах-кандидатах. На додаток до довгострокових пріоритетів ЄС, головуюча країна буде активно брати участь у зміцненні трансатлантичних зв'язків і розвитку відносин зі стратегічними партнерами ЄС. Вона також буде наголошувати на необхідності поглиблення співпраці ЄС з міжнародними організаціями, в тому числі шляхом зміцнення відносини ЄС-НАТО.

У сфері *економічної політики* Словаччина продовжить політику своїх попередників, що полягає в поглибленні економічної співпраці, посилення банківської системи, ринкової торгівлі, боротьби з економічними злочинами тощо. У сфері оподаткування до 2017 року запланована розробка уніфікованої системи оподаткування для підприємств.

Внутрішня політика в ЄС полягатиме в подоланні міграційної кризи; впровадженні нещодавно прийнятого Плану дій щодо інтеграції громадян третіх держав у співтовариство ЄС; захист зовнішніх кордонів ЄС та Шенгенської зони через прийняття Директиви про обмін даними про громадян третіх держав із Європейською інформаційною системою кримінальних записів (ECRIS); продовження політичних дебатів щодо створення Європейської прокуратури та ін.

Законодавчі зміни у *соціальній сфері* торкнуться охорони праці: збільшиться контроль за захистом працівників від впливу канцерогенів та мутагенів; буде підготовлено Проект висновків Ради ЄС з питань оцінки ефективності та результатів програми «Youth guarantee»⁵⁸; вжиття заходів для адаптації та інтеграції ромів; у сфері охорони здоров'я: представити спільну позицію ЄС

⁵⁸ «Youth Guarantee» is a commitment by all Member States to ensure that all young people under the age of 25 years receive a good-quality offer of employment, continued education, an apprenticeship or a traineeship [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079>

на Сьомій конференції держав-членів ВООЗ стосовно впровадження спільної тютюнової політики; продовження політичних дебатів у сфері опору мікробним хворобам та хронічним неінфекційним хворобам.

У сфері *конкуренції* планується вжити заходів для усунення дискримінації за будь-якими ознаками місця проживання та праці; перегляд Правил захисту прав споживачів; встановлення єдиних вимог до права інтелектуальної власності та врегулювати підвищення економічного росту підприємств.

У сфері *транспорту* планується перегляд вже існуючих документів по авіаційному, залізничному, внутрішньому водному та морському видах транспорту з метою підвищення рівня безпеки та модифікації стандартів використання.

Енергетична сфера ЄС потребує, на думку головної держави, зміни принципів з метою зближення і співпраці між державами – членами ЄС у галузях видобування природного газу, безпеки газопостачання, залучення інвестиції тощо.

Одними з головних цілей головування Словаччини є досягнення позитивних змін у *сфері телекомунікації та електронних систем*, зокрема, через імплементацію основних положень Плану зі впровадження електронного урядування в ЄС на 2016–2020 рр.; зміна правил користування роумінгом у межах ЄС із метою цілковитої його ліквідації та подальшого звільнення діапазону 700 МГц для мобільного користування; перегляд правил міжнародної доставки посилок та правил електронних комунікацій.

В *аграрній сфері* планується: робота над упровадженням єдиної аграрної стратегії ЄС; розробка та впровадження єдиної стратегії ЄС щодо лісів; налагодження виробництва та маркування органічної продукції; впровадження спільної рибальської політики.

У сфері *захисту навколишнього середовища* головуюча держава ставить за мету: стимулювати ратифікацію державами – членами ЄС Паризьких угод, прийнятих на зустрічі країн – учасниць Рамкової конвенції ООН про зміну клімату; переглянути директиви про птахів та природне середовище; глибше залучитися до підготовки переговорів та представлення ЄС у ході їх проведення в рамках Конвенції про міжнародну торгівлю видами

дикої фауни, що знаходяться на межі вимирання, Конвенції про охорону біологічного розмаїття тощо.

У сфері культури заплановано: приділити значну увагу розвитку спортивної дипломатії, яка досі не включалася до форматів зустрічей у рамках ЄС; вжити необхідних заходів для перегляду та внесення змін до Директиви про аудіовізуальні медіапослуги в рамках Стратегії створення єдиного цифрового ринку; проголосити 2018-ий роком культурної спадщини; а також переглянути культурну стратегію на 2015–2018 рр.

Звіт за результатами Словацького головування, який планується оприлюднити у січні 2017 р., дасть можливість співставити заплановані кроки з реально отриманими результатами, відповідно оцінити зусилля Словаччини як головуючої держави, а також намітити подальші кроки для наступного, Мальтійського головування, яке триватиме розпочнеться з 1 січня та триватиме до 30 червня 2017 р.

Доктринальне опрацювання законодавства ЄС щодо судової співпраці у цивільних справах⁵⁹

Acquis ЄС щодо судової співпраці у цивільних справах невинно розвивається. Цей розвиток пов'язаний з тим, що у «більш відкритому» ЄС дедалі більш поширеним явищем стають складні цивільно-правові та комерційні відносини транскордонного характеру, в яких активно беруть участь як громадяни, так і компанії.

За період з 1999 року після набуття чинності Амстердамським договором ЄС Союз прийняв уже понад 40 правових актів у цій сфері. З огляду на те, що ці документи є особливо затребуваними і мають прикладний характер, Генеральний секретаріат Ради Європейського Союзу підготував і опублікував добірку інформаційно-аналітичних матеріалів щодо судової співпраці у цивільних справах. Окрім актуальних на даний час версій юридичних текстів добірка містить ґрунтовні коментарі до кожного з них, що мають доктринальний та практичний характер.

⁵⁹ Civil law. European judicial cooperation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bookshop.europa.eu/en/civil-law-pbQC0416849/?CatalogCategoryID=iEKep21x3hEAAAEud3kBgSLq>

Ці коментарі підготовлені висококваліфікованими фахівцями, яких Рада ЄС безпосередньо долучала до розроблення відповідних правових актів і які є найбільш компетентними у даній проблематиці, тенденціях її трансформації та шляхах її розв'язання.

З урахуванням теоретико-практичної значимості цієї роботи, видання є актуальним для юристів-практиків, а також для громадян і бізнесу в ЄС.

Дослідження щодо пропозиції Європейської Комісії стосовно Європейського акту з питань доступності⁶⁰

Європейська Комісія запропонувала на розгляд інституцій ЄС проект Європейського акту з питань доступності (*The European Accessibility Act*). Метою цього документу є сприяння належній інтеграції людей з інвалідністю у суспільство і забезпечення їх рівного доступу до товарів і послуг, що є засадничими нормами міжнародного права і права ЄС, зокрема.

Департамент політики з прав громадян і конституційних питань Секретаріату Європейського Парламенту ретельно вивчив зазначену законодавчу пропозицію. Підготовлений ним аналітичний документ містить огляд змісту запропонованого акту, обговорення Ради щодо нього, оцінку його можливого впливу у разі ухвалення, а також основні спірні моменти. Крім того, у дослідженні проаналізовані думки та аргументація стосовно проекту акту в цілому та окремих його статей, які представлені групами, що займаються адвокацією вирішення проблем людей з інвалідністю, а також представниками бізнес-кіл та індустрії.

За результатами цього дослідження Європейській парламент сформулював низку обґрунтованих пропозицій і рекомендацій щодо Європейського акту з питань доступності, які спрямовані на забезпечення ефективного досягнення поставлених ним цілей, зокрема, з точки зору належної імплементації правових приписів Конвенції ООН про права інвалідів.

⁶⁰ The European Accessibility Act. In-depth analysis [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bookshop.europa.eu/en/the-european-accessibility-act-pbQA0416934/?CatalogCategoryID=iEKep2Ix3hEAAAEud3kBgSLq>

План Європейської Комісії щодо кардинального перегляду оподаткування компаній⁶¹

Європейська Комісія оголосила про плани щодо суттєвого перегляду норм, згідно з якими здійснюється оподаткування компаній в умовах Єдиного ринка. Система оподаткування компаній має бути справедливою і забезпечувати режим, що сприятиме їх економічному зростанню.

Загальна консолідована корпоративна податкова база (СССТВ) забезпечить умови для значного спрощення і здешевлення ведення бізнесу в умовах Єдиного ринку і буде виступати в якості потужного інструменту проти ухилення від сплати податків.

Проект СССТВ був вперше представлений в 2011 році і мав на меті зміцнення Єдиного ринку для бізнесу. У ході його опрацювання держави-члени ЄС домоглися значного прогресу по багатьом основним елементам, але вони не змогли досягти остаточної згоди щодо його остаточного ухвалення. Це викликало необхідність проведення серйозної дослідницької роботи та додаткового вивчення позицій держав-членів, думок ділових кіл, громадянського суспільства і ЄП.

Оновлений документ СССТВ підтримує про-бізнес-елементи, які містилися у попередньому проекті, щоб допомогти транскордонним компаніям скоротити витрати, спростити бюрократичні процедури і підтримати інновації. Удосконалена Загальна консолідована корпоративна податкова база також створить площину рівних умов для транснаціональних корпорацій в Європі шляхом закриття шляхів, використовуваних для ухилення від сплати податків.

Рамкова угода між ЄС та США щодо захисту персональних даних⁶²

На початку грудня 2016 р. Європейський Парламент і Рада ЄС прийняли рішення про укладення Рамкової угоди щодо захисту

⁶¹ The Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-3471_en.htm

⁶² Agreement between the United States of America and the European Union on the protection of personal information relating to the prevention, investigation, detection, and prosecution of criminal offences [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.336.01.0001.01.ENG

персональних даних між ЄС та США. Цей документ відповідає нормам Директиви (ЄС) 2016/680 Європейського парламенту і Ради про захист фізичних осіб стосовно обробки персональних даних компетентними органами з метою запобігання, розслідування, виявлення або судового переслідування кримінальних злочинів або виконання кримінальних покарань, а також про вільне переміщення таких даних.

Угода є ґрунтовною новацією, адже запроваджує всеосяжну та високоякісну нормативну основу щодо захисту персональних даних у контексті забезпечення транскордонної співпраці між правоохоронними органами ЄС і США.

Доктринальність положень цієї Угоди полягає у тому, що вони створюють правовий прецедент поширення обміну інформації між ЄС і США стосовно усіх персональних даних щодо приватних осіб (наприклад, їх імен, адрес, судимості тощо) з метою спільного забезпечення профілактики, своєчасного виявлення, ефективного розслідування і відповідного судового переслідування кримінальних злочинів, включаючи тероризм.

З огляду на особливу безпекову складову подібної співпраці між ЄС і США, Рамкова угода передбачає захисні заходи та гарантії законності передачі даних, забезпечуючи зміцнення захисту основоположних прав людини, сприяння покращанню співробітництва між правоохоронними органами і відновлення довіри до їх діяльності.

Доповідь Генерального секретаря Ради Європи Т. Ягланда «Стан демократії, прав людини і верховенства права в Європі: необхідні умови безпеки для Європи»⁶³

У щорічній Доповіді Генерального секретаря РЄ 2016 року представлений ґрунтовний аналіз стану дотримання демократії, прав людини і верховенства права в Європі. Документ пропонує оцінку стану готовності держав – членів РЄ спільно діяти з метою забезпечення реальної демократичної безпеки в Європі і окреслює недоліки європейської демократії, які вимагають негайного

63 Secretary General's Report "State of Democracy, Human Rights and the Rule of Law in Europe. A security imperative for Europe" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680646af8

реагування. У доповіді визначаються загальноєвропейські тенденції в пріоритетних сферах і рекомендації для подальших спільних дій держав-членів РЄ.

Зокрема, підкреслюється загострення проблеми безпеки в Європі з огляду на повторювані теракти, нескоординовані заходи реагування на міграційну кризу, що спонукало ситуацію хаосу на європейських кордонах, неспроможність забезпечити «міцний мир» на сході України; відновлення військових дій в Нагірному Карабасі просигналізувало про ризик швидкої активізації «заморожених» конфліктів.

Крім того, наголошується, що, тривала економічна невизначеність у світі відбивається на формуванні небезпечних умов, що, своєю чергою, створюють підстави для поживлення націоналістських і ксенофобських рухів. Внаслідок цього помітно зростає злочинність на ґрунті ненависті, антисемітизму та ісламофобії. Водночас відзначається виникнення небезпечної тенденції до «законодавчого націоналізму» – ряд європейських держав здійснили спроби прийняти закони щодо запровадження норм усупереч міжнародним стандартам. У першу чергу, вони стосувалися намагань зупинити потрапляння біженців на їх території. У більш широкому сенсі, відзначається зростання тенденції відкрито ставити під сумнів авторитет Європейського суду з прав людини і обов'язок держав-членів РЄ виконувати його рішення. Тож загальноєвропейська політика солідарності, благородства і терпимості ризикує поступитися шовінізму, відособленості та страху.

Також Генеральний секретар окреслив наявні недоліки у системі стримувань і противаг, покликаної контролювати діяльність виконавчої влади. Зокрема, йдеться про явище надмірного політичного втручання у роботу національних судових органів у багатьох країнах; про неспроможність майже половини держав-членів гарантувати безпеку журналістів і свободу вираження поглядів, мирних зібрань та об'єднань; про поширені недоліки в законодавстві і практиці щодо сприяння інтеграції і соціальної згуртованості, що призводить до подальшої незахищеності особливо уразливих груп населення – біженців, ромів та ін. За цих обставин втрачається довіра громадян до

державних і європейських інституцій та створюються серйозні проблеми для спільної європейської безпеки.

Враховуючи зазначене, Генеральний секретар окреслив п'ять основних засад демократичної безпеки: ефективні і незалежні судові органи; вільні ЗМІ та свобода вираження поглядів; свобода зібрань і активне громадянське суспільство; законно створені демократичні інститути; інклюзивне суспільство. Відповідно, Доповідь містить детальний перелік рекомендацій державам – членам РЄ стосовно спільного політико-правового, законодавчого та інституційного забезпечення ефективної реалізації кожної із наведених засад.

Доповідь Генерального секретаря підготовлена з урахуванням висновків, здійснених у результаті послідовної оперативної роботи контрольних органів і моніторингових механізмів Ради Європи, тож вона має всеохоплюючий і програмний характер.

Інформаційно-аналітичний дайджест

РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Жовтень – грудень 2016 р.

Редакційна колегія серії:

Баймуратов М. О., Буроменський М. В.,
Гріненко О. О., Дмитрієв А. І.

Випуск підготували:

Ворошилова І. В., Горькавий С. С.,
Кравчук І. В., Локшина Ю. В., Санченко А. Є.

Формат 60x90/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 7,22. Обл.-вид. арк. 8,63.

Оригінал-макет підготовлено в
Інституті законодавства Верховної Ради України
04053, м. Київ, пров. Несторівський, 4.